

**Programmabegroting
2023 - 2026**

Gemeente Steenwijkerland

Voorstel aan de raad

Aan de gemeenteraad
Gemeente Steenwijkerland
Vendelweg 1
8331 XE Steenwijk

Steenwijk,
Nummer voorstel:

Voor de raadsvergaderingen van 1 november en 8 november 2022

Agendapunt:

Onderwerp: Nota van Aanbieding en besluiten Programmabegroting 2023-2026

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2023-2026 aan.

In de Nota van Aanbieding treft u een nadere uiteenzetting aan van de bestuursprogramma's en de daarbij behorende doelstellingen en resultaten voor 2023.

Wij stellen u voor de volgende besluiten te nemen:

1. In te stemmen met de kaders voor de samenstelling van de Programmabegroting 2023-2026 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.2.
2. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
  - a. de onroerende-zaakbelastingen in 2023 te verhogen met 0,8% ten opzichte van 2022;
  - b. de afvalstoffenheffing in 2023 met 0,8% te verhogen ten opzichte van 2022 en het dekkingspercentage voor 2023 te bepalen op 76,9%, waarbij het dividend van de ROVA vanaf 2023 onderdeel is van de gesloten huishouding afval;
  - c. de rioolheffing in 2023 met 0,8% verhogen ten opzichte van 2022 en het dekkingspercentage voor 2023 te bepalen op 78,1%;
  - d. de lijkbezorgingsrechten in 2023 met 0,8% te verhogen ten opzichte van 2022 en het dekkingspercentage voor 2023 te bepalen op 75,3%.
3. Een krediet van € 10.520.000 beschikbaar te stellen voor het bestedingsplan 2023-2026 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.4.
4. Een krediet van € 2.456.840 beschikbaar te stellen voor het uitvoeringsplan riolering 2023 zoals opgenomen in paragraaf 4.1.8.
5. Een krediet van € 765.500 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde aanschaf/vervanging van bedrijfsmiddelen in 2023.
6. Op basis van de 'Meerjaren Begroting Grondexploitaties 2022 e.v.':
  - a. de grondexploitaties voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
  - b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitaties onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie.
7. Een bedrag van € 1.398.000 te storten in de 'Algemene reserve vaste buffer' en dit bedrag ten laste te brengen van de 'Algemene reserve vrij besteedbaar'.

8. De bedrijfsreserve met ingang van 1 januari 2023 op te heffen.
9. De bestuursprogramma's vast te stellen.

Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland,

de waarnemend secretaris,

de burgemeester,

Henriëtte de Jong

Rob Bats

Inhoudsopgave

Lijst met afkortingen	6
1. Inleiding	8
2. De bestuursprogramma's	9
2.1. Inleiding	9
2.2. Uitgaven en inkomsten per programma.....	10
2.3. Meerjarenbeeld.....	11
2.4. 'Dashboard' met financiële kengetallen.....	11
2.5. Bestuursprogramma 'Woningbouw'	14
2.6. Bestuursprogramma 'Werk en economie'	17
2.7. Bestuursprogramma 'Samenredzaam'	20
2.8. Bestuursprogramma 'Vitaal Platteland'	25
2.9. Bestuursprogramma 'Duurzaam'	29
2.10. Bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen'	32
2.11. Bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening'	43
2.12. Overzicht totale programmabegroting	49
2.13. Overzicht algemene dekkingsmiddelen	50
2.14. Overhead.....	51
3. Financiële positie	52
3.1. Inleiding	52
3.2. Uitgangspunten programmabegroting.....	52
3.3. Financiële ontwikkelingen.....	52
3.3.1. Financiële ontwikkelingen Gemeentefonds	52
3.3.2. Raadsbesluiten	53
3.3.3. Financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026.....	53
3.3.4. Structurele doorwerking mutaties Najaarsnota 2022.....	54
3.3.5. Maatregelen om de financiële ruimte te vergroten	55
3.4. Bestedingsplan 2023-2026	56
3.5. Vervangingsinvesteringen.....	59
3.6. Financiering	59
3.7. Reserves en voorzieningen	59
3.7.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves	60
3.7.2. Verloop voorzieningen.....	61
3.8. Meerjaren Investerings Planning (MIP)	62
4. Specifieke paragrafen	63
4.1. Paragraaf Lokale heffingen.....	63
4.1.1. Inleiding	63
4.1.2. Belastingen en heffingen	63
4.1.3. Uitgangspunten.....	64
4.1.4. Overzicht belastingopbrengsten	64
4.1.5. Lokale belastingdruk.....	65
4.1.6. Onroerende-zaakbelastingen	66
4.1.7. Afvalstoffenheffing.....	66
4.1.8. Rioolheffing	69
4.1.9. Lijkbezorging.....	70
4.1.10. Onderbouwing kostendekkendheid leges.....	71
4.1.11. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	72
4.2. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	74
4.2.1. Algemeen	74
4.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit	74

4.2.3. Inventarisatie risico's	75
4.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's	88
4.2.5. Diverse kengetallen	89
4.3. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	96
4.3.1. Algemeen	96
4.3.2. Assetmanagement	96
4.3.3 Door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen	96
4.4. Paragraaf Financiering	105
4.5. Paragraaf Bedrijfsvoering	113
4.6. Paragraaf Verbonden partijen	117
4.7. Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen	119
5. Raadsbesluit.....	122
Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen	123
Bijlage 2. Resultaat programmabegroting per taakveld	124
Bijlage 3. Meerjarig audit-programma, jaarschijf 2023	128
Bijlage 4. Verloop reserves en voorzieningen	131
Bijlage 5. Incidentele baten en lasten per programma	132
Bijlage 6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma	140
Bijlage 7. Verbonden partijen	141
Bijlage 8. Beleidsindicatoren.....	157

Lijst met afkortingen

Afkorting	Uitleg
ACM	Autoriteit Consument & Markt
AGW	Activiteitgericht Werken
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AOW	Algemene Ouderdomswet
Apv	Algemene plaatselijke verordening
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
BBL	Besluit Bouwwerken
BBV	Besluit begroting en verantwoording
BCF	BTW-compensatiefonds
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BUIG	Gebundelde Uitkering
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
Coelo	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
DUV&V	Doeluitkering verkeer en vervoer
EMU	Economische en Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
fte	Fulltime equivalent of voltijdsequivalent
FVW	Financiële-verhoudingswet
GGD (IJsselland)	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (IJsselland)
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GI	Gecertificeerde instelling
HT	Horizontaal Toezicht
IB	Inkomstenbelasting
IHP	Integraal huisvestingsplan (Onderwijs)
IPO	Interprovinciaal Overleg
IVOR	Integrale Visie Openbare Ruimte
IVP	Integraal Veiligheidsprogramma
JB-OV	Jeugdbescherming Overijssel
KDC	Kinderdagcentrum
KIDO	Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheid
LAS	Lokale Adaptatie Strategie
LIOR	Leidraad inrichting openbare ruimte
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie
MBG	Meerjaren Begroting Grondexploitaties
MHC	Mixed Hockey Club
MIP	Meerjaren Investerings Planning
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MOR	Meldingen openbare ruimte
MTO	Medewerkerstevredenheidsonderzoek
OZB	Onroerende zaakbelastingen
P&C	Planning & Control
PM-post	Pro memorie post

PMD	Plastic verpakkingen, metalen verpakkingen (blik) en drankpakken
PPN	Perspectiefnota
RES	Regionale Energiestrategie
RHS	Royal Huisman Shipyard
RIJM	Regionale IJssellandse Monitor
RO	Ruimtelijke Ordening
RPA	Regionale Praktijk Academie
RSJ (IJsselland)	Regionaal Serviceteam Jeugd (IJsselland)
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
RWP	Riolering en Water Programma
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SDG	Sustainable Development Goal
SISA	Single information, Single audit
SMART	Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden
SWdK	Sociaal Werk de Kop
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
WACC	Weighted average cost of capital (vermogenskostenvoet)
WCDM	Werkcoöperatie de Middencirkel
Wet APPA	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
Wet fido	Wet financiering decentrale overheden
Wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
Wet WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
Wkb	Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen
WKR	Werkkostenregeling
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
Wnb	Wet natuurbescherming
WNT	Wet normering topinkomens
Wob	Wet openbaarheid van bestuur
Woo	Wet open overheid
WPG	Wet politiegegevens
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WvGGZ	Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg

1. Inleiding

Voor u ligt de begroting 2023-2026. Met deze eerste begroting als nieuw college geven we vorm en inhoud aan ons coalitieakkoord. Op 19 mei jl. hebben we dit akkoord, 'Duurzaam Doorbouwen, *Samen werken aan een vitaal Steenwijkerland*', aan u gepresenteerd.

In de tijd die sindsdien is verstreken zijn de opgaven, zoals we die in dit akkoord hebben benoemd, niet veranderd. Sterker nog, de relevantie is in die korte tijd alleen maar toegenomen. Het belang om te verduurzamen is met het oog op de extreem gestegen (energie)prijzen prominenter geworden. De hoog opgelopen inflatie maakt dat armoede en schulden voor steeds meer mensen op de loer liggen. Tel daarbij op het tekort aan (betaalbare) woningen, de energietransitie, de asielcrisis, de stikstofproblematiek, een arbeidsmarkt die onder druk staat... De opdracht om samen te werken aan een vitaal Steenwijkerland is inspirerend, maar noodzakelijker dan ooit tevoren.

Brede welvaart

We hebben onszelf de opdracht gegeven om voor Steenwijkerland, de kernen en het buitengebied, een duidelijk toekomstperspectief te schetsen over wat brede welvaart is, wat we daarin belangrijk vinden. In deze begroting maken we daarin een eerste aanzet. En dat waar mogelijk zo concreet mogelijk geformuleerd: in doelen en acties.

Inhoudelijk doen we in deze begroting voorstellen die zich richten op voldoende woningen, voldoende inkomen en een goede en veilige leefomgeving. We zoeken daarbij naar een goede balans tussen de verschillende deelbelangen. Daarbij richten we ons niet alleen op het hier en nu, maar ook op de consequenties daarvan voor toekomstige generaties en op mensen die (nu nog) niet in onze gemeente wonen. Gebiedsgericht en integraal werken is daarbij een belangrijk speerpunt om die balans tussen de verschillende belangen en domeinen te vinden. Eerst onderzoeken we samen met onze inwoners wat de opgaven en wensen zijn en wat dat betekent voor een straat, buurt of kern. Met het aan elkaar knopen van opgaven (o.a. sociaal, duurzaam, leefbaarheid, woningbouw) zijn we gestart (Ossenzijl, straks Vollenhove) en deze wijkgerichte aanpak werken we verder uit naar andere kernen.

Menselijke maat

De leefwereld van onze inwoners staat voorop bij wat we willen bereiken. Dat betekent dat we inwoners snel antwoord geven, minder redeneren vanuit de regels, initiatieven vanuit de samenleving faciliteren en maatwerk leveren. We willen een gemeente zijn die naast onze inwoners staat en uitgaat van onderling vertrouwen. Dat is het uitgangspunt in ons handelen en in onze gesprekken met inwoners toetsen we onze voortgang hierin.

Samen

Bij het inhoud geven aan ons coalitieakkoord staan we voor een koers waarin iedereen meedoet. Waar ruimte is om initiatieven te nemen. Waarbij mensen hun lokale bestuur als 'dichtbij' ervaren. Niet alleen is dat de ambitie voor de komende jaren, maar is ook de manier van werken geweest bij de totstandkoming van deze begroting. Op 30 juni hebben we daarom met inwoners, bedrijven, instellingen en verenigingen uit onze gemeente gesproken over de opgaven en de gekozen prioriteiten. In deze open gesprekken hebben we niet alleen steun geproefd voor de insteek, maar ook kritische kanttekeningen en verbeteringen meegekregen. Een mooi voorbeeld hiervan is dat we bij het realiseren van duurzaamheidsambities niet alleen moeten kijken naar grootschalige ontwikkelingen maar zeker ook dat elk huis, elke straat of elke wijk telt. Of onze Plaatselijk Belangverenigingen die aangegeven hebben graag een bredere rol te willen spelen, bijvoorbeeld ook betekenisvol willen zijn bij thema's binnen het sociaal domein (armoede, eenzaamheid).

Deze andere stijl van besturen en 'dichtbij' zijn, geldt niet alleen voor onze inwoners, maar ook voor onze verhouding met u. Op 31 augustus hebben we daarom met vertegenwoordigers van alle raadsfracties gesproken over de ambities en prioriteiten en de dilemma's die daarbij spelen. We hebben deze gesprekken als erg prettig en nuttig ervaren en hebben bij de opstelling van deze begroting dankbaar gebruik gemaakt van de door u gegeven input. Graag zetten we deze werkwijze de komende jaren voort.

2. De bestuursprogramma's

2.1. Inleiding

Een belangrijk onderdeel van de begroting is het programmagedeelte. Ambities en acties voor de komende periode worden hier vermeld. De bestuursprogramma's zijn afgeleid uit het coalitieakkoord:

- Woningbouw
- Werk en economie
- Samenredzaam
- Vitaal Platteland
- Duurzaamheid
- Leefbare steden en kernen
- Financiën en dienstverlening

De programma's kennen een koppeling met de werelddoelen voor duurzame ontwikkeling (Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties). De kern van deze doelen: beëindigen extreme armoede, ongelijkheid, onrecht en klimaatverandering. Per werelddoel volgt hieronder een beeld van de relatie met onze bestuursprogramma's:

Werelddoel (SDG)	Bestuursprogramma
1. Uitbannen van alle vormen van (extreme) armoede	Samenredzaam
2. Einde aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw	Werk en economie, Samenredzaam, Vitaal Platteland en Duurzaamheid
3. Gezondheidszorg voor iedereen	Samenredzaam
4. Inclusief, gelijkwaardig en kwalitatief onderwijs voor iedereen	Samenredzaam en Leefbare steden en kernen
5. Gelijke rechten voor mannen en vrouwen en empowerment van vrouwen en meisjes	Samenredzaam
6. Schoon water en sanitaire voorzieningen voor iedereen	Duurzaamheid en Leefbare steden en kernen
7. Toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen	Samenredzaam, Vitaal Platteland en Duurzaamheid
8. Inclusieve, economische groei, werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor iedereen	Werk en economie en Samenredzaam
9. Infrastructuur voor duurzame industrialisatie	Werk en economie, Duurzaamheid en Leefbare steden en kernen
10. Verminderen ongelijkheid binnen en tussen landen	Samenredzaam
11. Maak steden veilig, veerkrachtig en duurzaam	Woningbouw, Vitaal Platteland en Leefbare steden en kernen
12. Duurzame consumptie en productie	Werk en economie, Vitaal Platteland, Duurzaamheid en Leefbare steden en kernen
13. Aanpak klimaatverandering	Vitaal Platteland, Duurzaamheid en Leefbare steden en kernen
14. Beschermen en duurzaam gebruik van de oceanen en zeeën	Duurzaamheid en Leefbare steden en kernen
15. Beschermen van ecosystemen, bossen en biodiversiteit	Duurzaamheid en Leefbare steden en kernen
16. Bevorderen van veiligheid, publieke diensten en recht voor iedereen	Financiën en dienstverlening
17. Versterken van het mondiaal partnerschap om doelen te bereiken	Duurzaamheid en Financiën en dienstverlening

De komende periode werken we relatie tussen de werelddoelen en onze bestuursprogramma's verder uit. In het leveren van onze bijdrage aan de SDG's zoeken we de verbinding met maatschappelijke organisaties, bedrijven, scholen en inwoners die zich hier lokaal al voor inzetten.

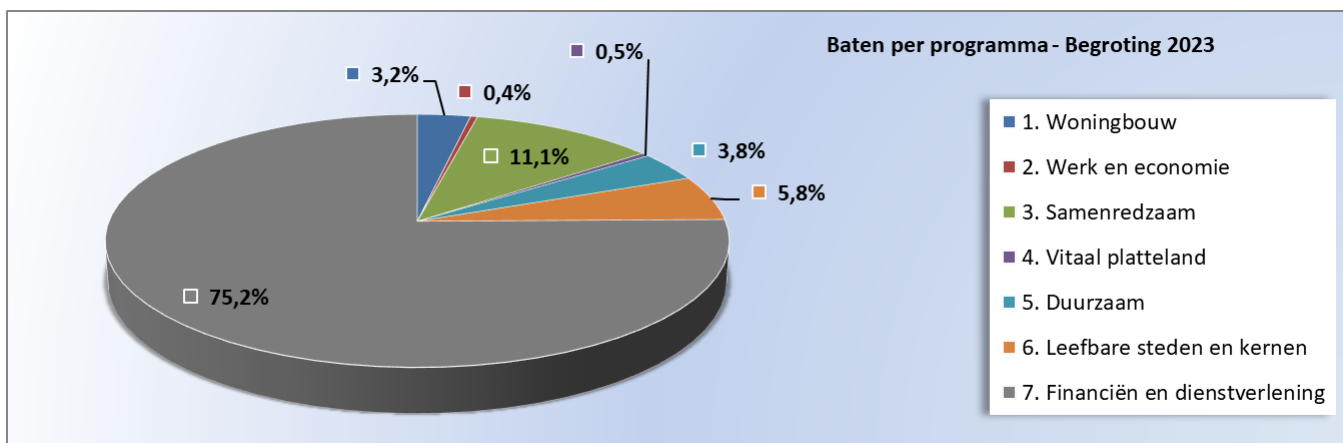
2.2. Uitgaven en inkomsten per programma

In onderstaande tabellen en cirkeldiagram presenteren we de budgetten per bestuursprogramma voor zowel de inkomsten als de uitgaven over 2023. Het totaal van de bestuursprogramma's betreft het resultaat voor bestemming. Er is geen rekening gehouden met de mutaties in de reserves.

bedragen x € 1.000

Baten per programma - Begroting 2023	Bedrag	Percentage
1. Woningbouw	4.534	3,2%
2. Werk en economie	583	0,4%
3. Samenredzaam	15.757	11,1%
4. Vitaal platteland	650	0,5%
5. Duurzaam	5.393	3,8%
6. Leefbare steden en kernen	8.199	5,8%
7. Financiën en dienstverlening	106.675	75,2%
Totaal	141.793	100,0%

Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de inkomsten er als volgt uit:

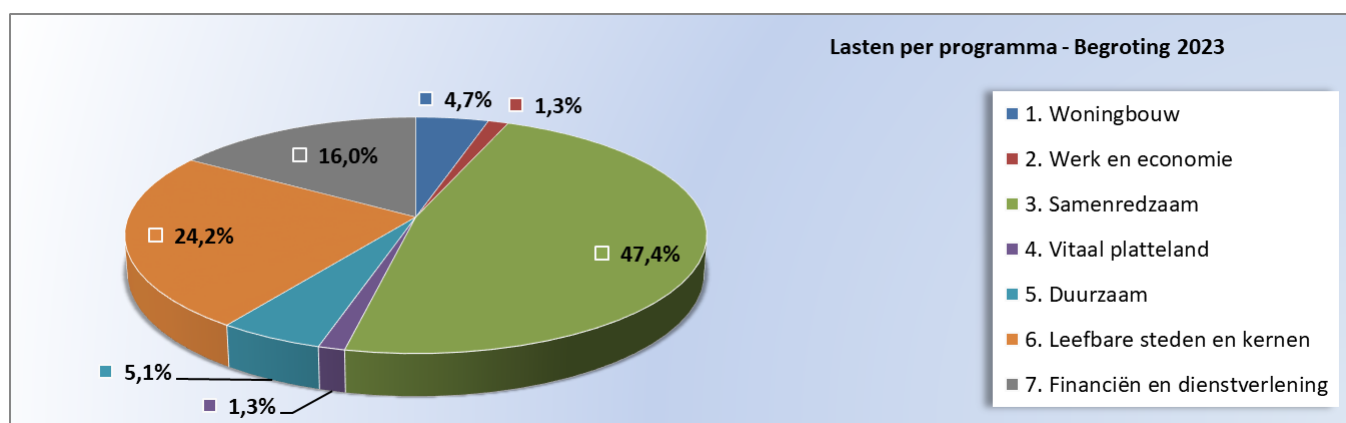

Uit het overzicht blijkt dat het grootste gedeelte van de inkomsten betrekking heeft op het programma 'Financiën en dienstverlening'. Dit heeft vooral te maken met de inkomsten van het Rijk via de algemene uitkering van het gemeentefonds en de gemeentelijke belastingen.

bedragen x € 1.000

Lasten per programma - Begroting 2023	Bedrag	Percentage
1. Woningbouw	6.795	4,7%
2. Werk en economie	1.888	1,3%
3. Samenredzaam	68.767	47,4%
4. Vitaal platteland	1.873	1,3%
5. Duurzaam	7.354	5,1%
6. Leefbare steden en kernen	35.164	24,2%
7. Financiën en dienstverlening	23.287	16,0%
Totaal	145.129	100,0%

Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de uitgaven er als volgt uit:

De gemeente geeft het meeste geld uit binnen het bestuursprogramma Samenredzaam, het sociaal domein. Voorbeelden zijn het verstrekken van uitkeringen in het kader van de Participatiewet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo), de Jeugdzorg en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw).

2.3. Meerjarenbeeld

In onderstaande tabel is het financieel meerjarenbeeld gepresenteerd. Alle begrotingsjaren laten een positief saldo zien. In hoofdstuk 3 zijn alle posten afzonderlijk toegelicht.

bedragen x € 1.000

Meerjarenbeeld	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo Perspectiefnota 2022-2026	813	2.249	3.982	- 120
Financiële gevolgen gemeentefonds en BUIG				
Informatienota 21 juni 2022 (meicirculaire gemeentefonds 2022)	4.825	5.043	6.193	2.586
Informatienota 21 juni 2022 (nader voorlopig BUIG-budget)	- 571	- 571	- 571	- 571
Subtotaal Financiële gevolgen gemeentefonds	4.254	4.472	5.622	2.015
Overige wijzigingen				
Raadsbesluiten tot en met de vergadering van 13 september 2022	- 480	- 500	- 520	- 540
Financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026	- 1.702	- 622	- 652	- 667
Structurele doorwerking financiële mutaties Najaarsnota 2022	- 274	- 552	- 583	- 564
Maatregelen om de financiële ruimte te vergroten	-	-	-	2.345
Bestedingsplan 2023-2026	- 2.123	- 2.128	- 2.102	- 2.102
Subtotaal Overige wijzigingen	- 4.579	- 3.802	- 3.857	- 1.528
Saldo Programmabegroting 2023-2026 (+ = positief saldo)	488	2.919	5.746	367

2.4. 'Dashboard' met financiële kengetallen

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door de raad op de financiële positie van onze gemeente. Dat gaat verder dan het meerjarig saldo van de begroting zoals dat in de vorige paragraaf is gepresenteerd. Financiële kengetallen helpen daarbij. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans.

De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven dus inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. Naast een aantal verplichte kengetallen kennen we sinds vorig jaar een nieuw 'eigen' kengetal, de weerstandsratio¹.

De weerstandsratio is een hulpmiddel waarbij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's die we lopen. Het zegt iets over het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Alle kengetallen treft u aan in hoofdstuk 4.2.5, inclusief een nadere toelichting. Hieronder wordt een totaaloverzicht gegeven dat kan dienen als 'dashboard' om te bepalen of we financieel gezien 'op koers' liggen.

De gezamenlijke provinciale toezichthouders en het Rijk hebben signaleringswaarden opgesteld voor de verplichte kengetallen. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën, waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel zijn de signaleringswaarden opgenomen.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Verplichte kengetallen			
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%
Overige kengetallen			
6. Weerstandsratio	> 2	1 - 2	< 1

De scores op de kengetallen moeten in samenhang worden bekeken. Voor de financieel toezichthouder hebben de kengetallen een signaleringswaarde. Het helpt bij het verkrijgen van een completer inzicht in de financiële situatie van een gemeente, ook voor raadsleden. De waarden worden niet gebruikt als norm bij het beoordelen van het materieel evenwicht van de meerjarenbegroting.

Hieronder zijn de 'scores' voor 2023 opgenomen:

Scores kengetallen voor 2023	Categorie A minst risicovol	Categorie B neutraal	Categorie C meest risicovol
Verplichte kengetallen			
1a. Netto schuldquote	62%		
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	56%		
2. Solvabiliteitsratio		21%	
3. Grondexploitatie	5%		
4. Structurele exploitatieruimte	0,3%		
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	73%		
Overige kengetallen			
6. Weerstandsratio	5,3		

¹ Bij de vaststelling van de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019' is afgesproken dat de signaleringswaarde voor de weerstandsratio minimaal 1,0 is. Beoogd resultaat voor 2023 is > 2 (zie bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening' in hoofdstuk 2.11).

Meerjarig ziet het beeld er vanaf 2021 als volgt uit:

Kengetallen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Verplichte kengetallen						
1a. Netto schuldquote	44%	55%	62%	60%	54%	53%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	37%	50%	56%	55%	49%	47%
2. Solvabiliteitsratio	33%	23%	21%	22%	26%	28%
3. Grondexploitatie	4%	5%	5%	5%	4%	4%
4. Structurele exploitatieruimte	4,7%	0,4%	0,3%	2,0%	4,0%	0,3%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	83%	72%	73%	73%	73%	73%
Overige kengetallen						
6. Weerstandsratio	4,6	6,1	5,3			

Voor vijf van de zes gepresenteerde kengetallen geldt dat we 'groen' scoren. Alleen voor de solvabiliteitsratio begeven we ons in het 'oranje segment'. Financieel gezien staan we er goed voor, al zien we wel dat we worden geconfronteerd met toegenomen financiële risico's (onder andere inflatie, hoge energieprijzen, hoge looneisen etc.).

2.5. Bestuursprogramma 'Woningbouw'

We gaan de komende jaren meer woningen bouwen zodat onze huidige en nieuwe inwoners een passende woning kunnen krijgen en kunnen houden. Daarbij bundelen we onze activiteiten en richten die op de realisatie buiten. Ook zetten we de reserve Volkshuisvesting waar nodig in voor de realisatie van sociale woningbouw.

AMBITIE VOLDOENDE PASSENDE WONINGEN:

- 1.735 woningen erbij tot 2031, waarvan 2/3 voor 2027
- 30% van de nieuwbouwwoningen is een sociale huur- of koopwoning
- Stimuleren van lokale initiatieven
- Benutten van kansen om voor de bovenregionale woonbehoefte te bouwen

Om de 1.735 woningen te bouwen conform de Woonagenda, moet het tempo drastisch omhoog. We zorgen dat lokale woningbouwinitiatieven gestimuleerd worden. De kennis, ervaring en passie die onze inwoners hebben om hun (eigen) woningen te realiseren, combineren we met de ervaring en professionele kennis van de gemeente en andere bouwende partijen. Daarom zetten we daar extra aanjaagcapaciteit op in.

Hoewel we zelf geen woningen bouwen, maken we dit voor inwoners en andere initiatiefnemers zo makkelijk mogelijk. Dit doen we door zoveel mogelijk de belemmeringen weg te nemen. We maken gebruik van kansen die ontstaan door vrijkomende agrarische gebouwen. We zetten bestaande én nieuwe instrumenten en maatregelen gericht in voor onze lokale woningvraag. Daarmee zorgen we er niet alleen voor dat de woningen voldoen aan de vraag van onze inwoners, maar ook dat woningbouwplannen rekening houden met natuur, sociale inclusie, veiligheid, klimaatmaatregelen, en energiebesparing.

Dit alles doen we tegen een achtergrond van een groot woningtekort, stijgende grondstof- en bouwrijzen, stikstofproblematiek en een krappe arbeidsmarkt.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Voldoende woningen voor onze inwoners
Beoogd resultaat	Voor 2027 is 2/3 van de benodigde 1.735 woningen tot 2031 gerealiseerd.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We realiseren in 2023 voor 230 woningen harde plancapaciteit. • We zetten gericht actief grondbeleid in op basis van de woonbehoefte en daar waar geen gronden in bezit zijn. • We stellen een toetsingskader voor Tiny houses en een beleidslijn voor vrijkomende agrarische bebouwing op.

Doel	Voldoende passende en betaalbare woningen
Beoogd resultaat	Tenminste 30% van de nieuwbouwwoningen is een sociale huur- of koopwoning.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We voeren samen met de woningcorporaties de jaarschijf 2023 van de Prestatieafspraken Steenwijkerland 2023-2027 uit. • We voeren de rijkstaakstelling voor de huisvesting van statushouders uit. • We realiseren huisvesting voor specifieke doelgroepen zoals standplaatsen voor de huisvesting van woonwagendwoneers. • We voeren pilots wonen en zorg uit.

Doel	Faciliteren van eigen inwoners initiatieven in de kernen
Beoogd resultaat	Het realiseren van eigen woningbouwinitiatieven voor en door eigen inwoners.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We faciliteren (collectieve) wooninitiatieven van eigen inwoners, zodat onder andere starters en ouderen in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. • We maken met 2 kernen afspraken over de invulling van woningbouwmogelijkheden.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Woningbouw' met de bijbehorende toelichtingen. In hoofdstuk 3.4 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's, inclusief de bijbehorende toelichtingen.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan -	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
1. Woningbouw						
In begroting 2023-2026 opgenomen						
1.1. Opgave woningbouw Steenwijkerland						
- <i>Uitbreiding team met 2 fte</i>		S	- 200	- 200	- 200	- 200
- <i>Werkbudget</i>		I	- 100	- 100	- 100	-
Totaal bestedingsplan			- 300	- 300	- 300	- 200

1.1 Woningbouw: uitbreiding team met 2fte en werkbudget

De opgave en de noodzaak om het bouwen van woningen te versnellen is groot. Om aan de lokale woningvraag te kunnen voldoen moeten er tot en met 2031 nog 1.735 woningen worden toegevoegd, waarvan 1.435 koopwoningen en 300 huurwoningen, waarvan tenminste 140 sociale huur. Dit betekent dat er naast realisatie van de 'harde' (515 woningen) en 'zachte' plancapaciteit (511 woningen) voor circa 700 woningen verspreid over de diverse kernen nieuwe plannen moeten worden ontwikkeld. Dit vraagt om extra capaciteit en werkbudget op het gebied van ruimtelijke ordening, inclusief een goede monitoring van de voortgang.

De woningvraag is het grootst in de voorzieningskernen Steenwijk (inclusief Tuk), Vollenhove en Oldemarkt en in de basiskernen Steenwijkerwold, Blokzijl, Sint Jansklooster en Giethoorn. Om wooninitiatieven uit en in de woonkernen aan te wakkeren en te ondersteunen stellen we een 'aanjager' aan zodat meer starters en ouderen in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. De woningbouwopgave wordt uitgevoerd met de 'Woonagenda Steenwijkerland 2022-2026' als kompas.

Naast de lokale woonbehoefte zien we kansen om een bijdrage te leveren aan de bovenregionale behoefte. Met de hiervoor benodigde personele capaciteit is in het bestedingsplan vooralsnog geen rekening gehouden.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 1. Woningbouw	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 8.758	- 6.834	- 6.795	- 6.638	- 6.264	- 6.118
Baten	8.733	5.008	4.534	3.970	3.371	3.351
Saldo van baten en lasten	- 26	- 1.826	- 2.261	- 2.668	- 2.893	- 2.768
Mutatie reserves						
Toevoegingen	-	-	- 631	- 461	- 214	- 216
Onttrekkingen	-	-	350	100	100	-
Mutatie reserves	-	-	- 281	- 361	- 114	- 216
Resultaat	- 26	- 1.826	- 2.542	- 3.029	- 3.007	- 2.984

2.6. Bestuursprogramma 'Werk en economie'

We zien een aantal ontwikkelingen die invloed hebben op het ondernemersklimaat van Steenwijkerland. Dit zijn met name de ruimtebehoefte van ondernemers, de krapte op de arbeidsmarkt en de mate waarin wij als gemeente ondernemers kunnen faciliteren om initiatieven te ontplooiën. We zorgen ervoor dat het vestigingsklimaat van onze gemeente verbetert en dat we een aantrekkelijke gemeente voor ondernemers zijn om zich te vestigen en te blijven.

AMBITIE EXCELLENT VESTIGINGSKLIMAAT:

- Initiatieven faciliteren die de mismatch op de arbeidsmarkt tegengaan
- Versterken van de werkgelegenheid
- Ruimte voor ondernemersinitiatieven
- Een optimale dienstverlening
- Voorzien in de (duurzame) ruimtebehoefte van bedrijven

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Versterken van de werkgelegenheid door opleiden gekwalificeerd personeel en mismatch arbeidsmarkt tegengaan
Beoogd resultaat	Economische sectoren die van belang zijn voor onze economie, hebben meer arbeidspotentieel beschikbaar.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Het ondernemersinitiatief Horeca College Weerribben-Wieden wordt aangejaagd en opgeleverd. • Regionale Praktijk Academie wordt doorontwikkeld en er wordt een verkenning gedaan naar de mogelijkheden voor uitbreiding met sectoren metaal, bouw en autotechniek. • Vernieuwing aanpak Arbeidsmarktbeleid "Actieplan Werk(t) 2.0". • De Stapelbanen worden bij meer bedrijven ingezet en de werkzaamheden daarvoor worden overgedragen aan De Werkcoöperatie de Middelcirkel (WCDM).

Doel	Verbetering externe en interne dienstverlening aan ondernemers
Beoogd resultaat	Verhoging tevredenheid dienstverlening aan ondernemers en meer ruimte voor ondernemersinitiatieven.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We richten een fonds in voor aanjaagbudget voor initiatieven van ondernemers, op het gebied van bijvoorbeeld arbeidsmarkt, circulariteit, vitale kernen of verduurzaming bedrijventerreinen. • Opstellen en uitvoeren prestatieafspraken Business Club Steenwijkerland. • Opstellen en uitvoeren Regionale Economische agenda. • We stellen een integraal draaiboek op voor de ondernemersdienstverlening en voeren deze uit. • Verbetering communicatie en vindbaarheid accountmanagement. • Nieuwsbrief Economie wordt opgezet. • Uitvoering 'rode loper'-beleid voor het MKB. • Om ondernemersinitiatieven te bekijken bezoeken we minimaal 20 bedrijven.

Doel	Voldoende ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven
Beoogd resultaat	Voldoende mogelijkheden voor bedrijven om uit te breiden en bestaande ruimte te intensiveren.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen plan van aanpak voor bedrijventerreinen met een acute ruimtebehoefte of revitaliseringvraag. • Verbeteren van de kwaliteit op de bedrijventerreinen. We voeren projecten uit om de veiligheid van de bedrijfsterreinen te verbeteren en deze toekomstbestendig te maken. • We maken bestuurlijke afspraken met de provincie over uitbreiding van werklocaties voor de lokale behoefte.

Doel	Duurzame bedrijven
Beoogd resultaat	Zoveel mogelijk bedrijven hebben een 'groen-verdienmodel'.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Starten inventarisatie van de stand van zaken en ambities van ondernemers (hoe circulair is ondernemend Steenwijkerland?). • Opstellen van een actie-agenda voor circulaire projecten voor een of meerdere bedrijfssectoren (2024 gereed).

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Werk en economie' met de bijbehorende toelichtingen. In hoofdstuk 3.4 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's, inclusief de bijbehorende toelichtingen.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan -	Investing	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
2. Werk en economie						
In begroting 2023-2026 opgenomen						
2.1. Arbeidsmarktbeleid, extra bedrijventerreinen en ondersteuning ondernemersinitiatieven		I	- 200	-	-	-
2.2. Renovatie Kadoelerbrug (gemeentelijke bijdrage)		I	-	-	-	- 100
2.3. Ontwikkeling verduurzaming/transitie defensie		S				
Totaal bestedingsplan			- 200	-	-	- 100

2.1 Arbeidsmarktbeleid, extra bedrijventerreinen en ondersteuning ondernemersinitiatieven

De krapte op de arbeidsmarkt blijft de komende jaren een probleem. Er zijn meer vacatures dan dat er arbeidskrachten zijn. Dit is zichtbaar in diverse voor onze economie belangrijke sectoren. Niet dat we in dit vraagstuk het verschil kunnen maken, maar we willen ons in ons arbeidsmarktbeleid richten op meerdere doelgroepen en sectoren.

Tegen de verwachting in is de kavelverkoop voor bedrijventerreinen tijdens de coronacrisis niet teruggelopen, integendeel we hebben de afgelopen jaren veel verkocht. De laatste kavels worden op dit moment verkocht. We zien wel dat er bij ondernemers (enquête Business Club Steenwijkerland) de wens leeft om uit te breiden. Hier willen we op inspelen de komende jaren. Uit onderzoek (Stec 2022) blijkt ook dat de toekomstige vraag groter is dan het aanbod.

De methodiek om samen met ondernemers systeem doorbrekend en innovatief problemen te benoemen en op te lossen, zoals we hebben gedaan bij het Actieplan Werk(t) willen we wegens succes voortzetten. Omdat we zien dat

dit concreet een deel van de problemen van ondernemers oplost en de ondernemersbetrokkenheid groot is. Daarom stellen we met ondernemers een nieuw actieplan op om in te spelen op dit vraagstuk.

De projecten van het Actieplan Werk(t) zijn vol in de uitvoeringsfase en we werken toe naar zelfstandigheid. Dit heeft geleid tot succesvolle projecten zoals de Regionale Praktijk Academie (RPA), dat is gestart met opleidingen installatietechniek en procestechnologie. Andere succesformules uit dit actieplan zijn de Stapelbanen en NExT. Laatstgenoemde gaat om het aanboren van internationaal toptalent. Momenteel wordt dit opgeschaald in de regio. Regionale opschaling is van belang om de juiste schaalgrootte te krijgen en omdat arbeidsmarktbeleid per definitie niet lokaal is.

2.2 Renovatie Kadoelerbrug (gemeentelijke bijdrage)

De Kadoelerbrug is naast de Vollenhoverbrug een belangrijke wegverbinding tussen het 'oude & nieuwe' land en tevens een toekomstige bottleneck voor Royal Huisman Shipyard (RHP). Royal Huisman is een toonaangevend bedrijf, een icoon in de gemeente, dat veel werkgelegenheid biedt. Om het bedrijf beter te faciliteren en te verankeren, dient het ondernemersklimaat én dus ook de fysieke infrastructuur op orde te zijn. Om die reden stellen we voor om mee te investeren in het groot onderhoud van de Kadoelerbrug, zodat de doorvaart van (steeds) grotere schepen en dus het bestaan van Huisman wordt gewaarborgd.

Ook vormt de brug in Vollenhove voor zowel beroeps als recreatieverkeer een goede verbinding tussen omgeving Zwartewaterland en de N50/A6. Na de renovatie kan Royal Huisman Shipyard dit brugdeel eenvoudig uitnemen ten tijde van hun bijzonder transport. Dit is positief voor hun toekomstbestendige bedrijfsvoering.

2.3 Ontwikkeling verduurzaming/transitie defensie

Het defensie terrein van de 43^e gemechaniseerde brigade wordt verduurzaamd. Grootse plannen voor waterstof, energietransitie, nieuw- verbouw enz. Dit biedt kansen voor lokale bedrijven in bijvoorbeeld een consortiumverband. De ontwikkeling zelf zorgt voor verankering van defensie in dit gebied en met de komst van meerdere eenheden naar de brigade levert dit veel extra banen en vraag naar woningen op. In samenwerking met de gemeente Westerveld en andere partijen willen we hier fors op inzetten.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 2. Werk en economie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 3.126	- 8.061	- 1.888	- 1.548	- 1.484	- 1.562
Baten	2.113	4.626	583	531	397	401
Saldo van baten en lasten	- 1.012	- 3.435	- 1.305	- 1.018	- 1.087	- 1.161
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 495	- 478	- 257	- 185	- 111	- 134
Onttrekkingen	-	-	225	-	-	100
Mutatie reserves	- 495	- 478	- 32	- 185	- 111	- 34
Resultaat	- 1.507	- 3.913	- 1.336	- 1.202	- 1.198	- 1.195

2.7. Bestuursprogramma ‘Samenredzaam’

Samenredzaam richt zich op onze gemeentelijke verantwoordelijkheid in het welbevinden en veerkracht van onze inwoners. Vooral voor wie dat (al dan niet tijdelijk) niet vanzelfsprekend is. Of het nu gaat over ondersteuning, werk, gezondheid, basisvaardigheden, meedoen, rondkomen, opgroeien, wonen of leefomgeving. Het is onze taak om te zorgen dat mensen in een kwetsbare positie op ons kunnen rekenen. Daarbij moeten we oog hebben en houden voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van mensen en daarbij de menselijke maat niet uit het oog verliezen.

De activiteiten die in dit programma thuishoren hebben met veel wetten te maken. Geredeneerd vanuit de bedoeling van deze wetten realiseren we individueel en collectief passende duurzame oplossingen met en voor inwoners. Daarbij staan niet de wetten en onze regels voorop, maar wat we voor onze inwoners willen bereiken. Voor ‘de bedoeling’ in het sociaal domein nemen we positieve gezondheid als uitgangspunt:

- a. Inwoners hebben het vermogen om zich aan te passen en (zo veel mogelijk) zelf regie te voeren in het licht van de sociale, emotionele, fysieke uitdagingen en kansen van het leven;
- b. Daar waar dit vermogen tijdelijk of langdurig ontbreekt, heeft men toegang tot hulpbronnen die het leven hanteerbaarder maken.

De afgelopen collegeperiode hebben we vol ingezet op het combineren van passende zorg binnen de financiële randvoorwaarden. Hiervoor hebben we de Transformatie Sociaal Domein in gang gezet. Deze transformatie vervolgen we op de volgende manier: dichtbij inwoners, integraal, werkend vanuit de omgekeerde toets en met positieve gezondheid als uitgangspunt.

Dit bestuursprogramma pakken we via zes verschillende opgaven op:

- als rondkomen niet (meer) lukt
- passende ondersteuning op de juiste plek
- thuis in de wijk
- gezond leven makkelijker maken
- een goed begin
- vitaal ouder worden

In 2023 hebben we 4 specifieke aandachtspunten waarop we gaan intensiveren: vroegsignalering en preventie van schulden, voorkomen van uithuisplaatsing van kinderen, mantelzorgers/respijtzorg en beschermd wonen.

AMBITIE KWETSBARE INWONERS KUNNEN OP ONS REKENEN:

- Voorkomen (ernstige) geldzorgen bij inwoners
- Kinderen kunnen veilig thuis opgroeien (beweging naar nul)
- Voorkomen overbelasting van mantelzorgers
- Psychische kwetsbare inwoners kunnen zelfstandig wonen

Geldzorgen bij inwoners

De gevolgen van de coronacrisis, de stijgende energiekosten en de kosten voor het levensonderhoud, maakt dat meer inwoners te maken krijgen met schulden. Onze ondersteuning zal daarom geïntensiveerd worden en gericht op het snel bieden van zorg voor meer inwoners. Dit naast de inspanningen die we verrichten om eventuele rijksbijdragen en maatregelen ten gunste van onze inwoners te laten komen.

Kinderen kunnen veilig thuis opgroeien (beweging naar nul)

We zetten met name in op het eenvoudiger, goedkoper en minder zwaar organiseren van de formele zorg. Met name bij (dreigende) uithuisplaatsingen van kinderen en voor mensen met een psychische kwetsbaarheid, die (weer) in Steenwijkerland wonen.

Voorkomen overbelasting van mantelzorgers

Door de vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt wordt de druk op mantelzorgers waarschijnlijk alleen maar groter. Dit is onwenselijk. Daarom zetten we in op het verminderen van die druk.

Psychische kwetsbare inwoners kunnen zelfstandig wonen

We zetten met name in op het eenvoudiger, goedkoper en minder zwaar organiseren van de formele zorg. Daarvoor is het ook nodig om het sociale netwerk rondom mensen met een psychische kwetsbaarheid te versterken.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Voorkomen van (ernstige) geldzorgen
Beoogd resultaat	Minimaal 50% van de doelgroep voor het minimabeleid maakt gebruik van de minimavoorzieningen (2022: 30%).
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We maken een actieplan met onze aanpak richting werkgevers over schuldensignalering en schuldhulp voor werkgevers. • In het kader van vroegsignalering hebben we met minimaal 25 inwoners per maand intensief persoonlijk contact. • We vergroten bekendheid van het Geldloket Steenwijkerland bij inwoners en werkgevers.

Doel	Alle kinderen kunnen veilig thuis opgroeien (beweging van nul)
Beoogd resultaat	Het aantal uithuisplaatsingen terugbrengen van 1,6% naar het landelijk gemiddelde van 1,1%.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Het aantal huisartspraktijken met een spreekuur van een jeugdconsulent breiden we uit van 2 naar 4. • Vanaf het schooljaar 2023-2024 hebben alle scholenkoepels 1 of meer jeugdconsulenten ter beschikking. • Met onze (lokale) ketenpartners smeden we een coalitie om uithuisplaatsingen te voorkomen.

Doel	Voorkomen van overbelasting van mantelzorgers
Beoogd resultaat	Vermindering van het aandeel mantelzorgers dat zich zwaar belast voelt (2020: 12%).
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Onderzoeken van de ondersteuningsbehoefte onder mantelzorgers. • Het aanbod voor respijtzorg (iemand of een organisatie die de zorg overneemt van de mantelzorgers) actualiseren met nieuwe vormen.

Doel	Mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen zelfstandig wonen
Beoogd resultaat	Via de opbouw van beschermd-thuis formules verminderen van het gebruik van beschermd-wonen plekken met 30% (2026 t.o.v. 2022).
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Aanstellen kwartiermaker. • Actieplan opstellen om de Toekomstvisie Beschermd wonen uit te voeren. In dit plan wordt opgenomen:<ul style="list-style-type: none"> - de ontwikkeling van lokaal beschermd thuis-formules in overleg met zorgpartijen en; - de ontwikkeling van vernieuwend woonzorg-aanbod; - en de doorontwikkeling Wmo.

Doel	Vitaal ouder worden
Beoogd resultaat	Toename van het percentage ouderen dat een goede gezondheid ervaart (2022:72%).
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering project Samen in beweging Clingenborgh. • Uitvoering van de plannen vanuit het sport- en beweegakkoord, zoals de inzet van de buurt-sport coach.

Wat mag het kosten?

Na het verschijnen van de PPN 2022-2026 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan met financiële gevolgen voor het meerjarenbeeld. Deze ontwikkeling zijn hieronder geschetst.

bedragen x € 1.000

Financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
3. Samenredzaam						
In begroting 2023-2026 opgenomen						
Indexering 5% Jeugd		S	- 160	- 160	- 160	- 160
Indexering 5% WMO		S	- 119	- 119	- 119	- 119
Uitkeringen (koppeling minimumloon)		S	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
Stelpost aan de inkomstencant: BUIG (75% van de uitgaven)		S	750	750	750	750
Minimabeleid		S	- 280	- 280	- 280	- 280
Stelpost aan de inkomstencant: compensatie Jeugdzorg		S	-	625	- 475	- 730
Stelpost Jeugdzorg, voordeel inzetten		S	-	- 625	-	-
Stelpost Jeugdzorg, lagere uitgaven (€ 500 mln korting rijk)		S	-	-	475	730
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026			- 809	- 809	- 809	- 809

Indexering 5% Jeugd

De huidige economische situatie maakt dat de inflatie op een historisch hoog niveau ligt. Het RSJ heeft recent een inkooptraject afgerond van de GI's² wat resulteert in een kostenstijging van 17% (nadeel van € 165.000, prijspeil 2021). In de PPN is geanticipeerd op een kostenstijging van 4%. De verwachting is dat 4% niet voldoende is voor de prijsstijgingen in 2023. Voorgesteld wordt deze te verhogen naar 5% voor Scala, Jeugd- en Wmo-aanbieders.

Indexering 5% WMO

Zie toelichting onder het vorig punt.

Uitkeringen (koppeling minimumloon)

Er is een voorschot genomen op het koopkrachtpakket van Prinsjesdag voor wat betreft de eenmalige stijging van het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen met 10%. Dit betekent bij een gelijk blijvend uitkeringsbestand een aanvullend nadeel van € 1,0 miljoen structureel.

Stelpost aan de inkomstencant: BUIG (75% van de uitgaven)

Tegenover de hogere uitkeringen staat een hogere verwachte BUIG uitkering van € 0,75 miljoen structureel. Daarvoor stellen we voor vanaf 2023 een stelpost aan de inkomstencant in de begroting op te nemen.

Minimabeleid

De huidige economische situatie raakt met name de minima. Door de stijgende normen van het minimabeleid en de achterblijvende loonstijgingen neemt het aantal personen dat een beroep op de minimaregelingen kan doen toe

² Gecertificeerde instellingen (Bijvoorbeeld: jeugdbescherming overijssel, JBOV).

(€ 200.000 structureel). Daarnaast zijn de regelingen van het minimabeleid door de huidige prijsstijgingen ‘achterhaald’. Voorgesteld wordt de regelingen aan te passen naar het huidige prijspeil 2022-2023 (€ 80.000 structureel).

De gemeente heeft als uitvoerend orgaan als belangrijke taak de minima te ondersteunen vanuit de energiecompensatiegelden. In 2022 ontvangen we incidenteel extra budget voor deze doelgroep. De geraamde kosten van € 363.000 worden gedekt door een bijdrage van het rijk.

Stelpost aan de inkomstenkant: compensatie Jeugdzorg

De afspraken tussen het Rijk en de VNG over de budgetten Jeugdzorg hebben we vertaald naar onze situatie. Dit betreft een eenmalig voordeel in 2024 van € 625.000 en een nadeel in 2025 van € 475.000 en 2026 van € 730.000. Evenredig aan deze voor- en nadelen wordt voorgesteld het budget van de jeugdzorg aan te passen. Zie hoofdstuk 3.5.5. voor een nadere toelichting.

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma ‘Samenredzaam’ met de bijbehorende toelichtingen. In hoofdstuk 3.4 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma’s, inclusief de bijbehorende toelichtingen.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan - 3. Samenredzaam	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
In begroting 2023-2026 opgenomen						
3.1. Als rondkomen niet (meer) lukt						
- Versterking formatie		S	- 150	- 150	- 150	- 150
- Uitvoeringsbudget		S	- 100	- 100	- 100	- 100
3.2. Mantelzorg/respijtzorg		I	- 40	-	-	-
3.3. Beweging van nul		I	- 150	- 150	-	-
- Ten laste van de bestemmingsreserve coronagerelateerde uitgaven Sociaal Domein		I	150	150	-	-
3.4. Van beschermd wonen naar beschermd thuis		I	- 100	- 250	-	-
Totaal bestedingsplan		-	- 390	- 500	- 250	- 250

3.1 Als rondkomen niet (meer) lukt

Een groeiend groep inwoners in Steenwijkerland wordt geconfronteerd met financiële problematiek. Stijgende energieprijzen en de algehele inflatie zijn hier de belangrijkste redenen voor. De werkloosheid is historisch laag. De inflatie zeer hoog. Daardoor zijn er steeds meer werkende armen.

We streven naar het:

- voorkomen van (ernstige) geld zorgen;
- vergroten bereik minimabeleid voor andere uitkeringsgerechtigden zoals AOW-ers en voor werkende armen;
- toegankelijk maken van minimabeleid en schuldhulp.

En het vergroten van de bekendheid van het ‘Geldloket Steenwijkerland’ om laagdrempeliger hulp te bieden.

3.2 Mantelzorg/respijtzorg

De Nederlandse bevolking wordt gemiddeld steeds ouder. Daarnaast willen of moeten ouderen langer, zelfstandig thuis wonen, waardoor mantelzorg belangrijker wordt. Het mantelzorgpotentieel (beschikbare mantelzorgers per zorgvrager) zakt de komende jaren drastisch. In 2015 waren voor iedere 85-plusser nog 15 mantelzorgers beschikbaar, in 2040 zijn dit er nog geen zes (SCP, 2019). Door deze daling zal de druk op de mensen die mantelzorg geven, toenemen. Met als dreigend gevolg dat mantelzorgers overbelast raken (Movisie, 2021). Extra aandacht

geven aan mantelzorg doen we door het aanbod van respijtzorg (iemand of een organisatie die de zorg overneemt van de mantelzorger) en mantelzorgondersteuning te actualiseren en meer passend te maken.

3.3 Beweging van nul

De 'Beweging van nul' is van oorsprong een groep jeugdhulpprofessionals die wil werken aan permanente verbetering in de jeugdhulp. Doel is het realiseren van een structurele verbetering van de lokale jeugdhulp in de breedte, met als doel dat alle kinderen optimaal thuis opgroeien (nul uit-huisplaatsingen)³. Onderliggend doel is dat ouders om hulp durven te vragen in geval van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Het bestaande lokale netwerk van ketenpartners zoals Sociaal Werk de Kop (SWdK), Veilig Thuis, Jeugdbescherming Overijssel (JB-OV), Accare, Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), GGD, onderwijs, en kinderopvang zullen we betrekken en informeren over De 'Beweging van Nul'. Dat moet in 2024 leiden tot een plan van aanpak dat gedragen wordt door de betrokken ketenpartners waarin de ambitie van de gemeente en de bijdragen van ketenpartners concreet is beschreven.

Concreet: In 2023 en 2024 wordt bij meer huisartspraktijken een spreekuur van een jeugdconsulent gestart en hebben alle bovenschoolse koepels 1 of meer jeugdconsulenten ter beschikking. We verwachten dat dit zal leiden tot een daling van de aantallen uit-huisplaatsingen.

3.4 Van beschermd wonen naar beschermd thuis

We willen dat wijken/kernen in Steenwijkerland een sterkere sociale cohesie hebben en een fijne en veilige woon- en leefplek vormen voor iedereen: juist voor mensen met een ondersteuningsvraag.

Dit doen we onder andere door integraal samen te werken met partijen en inwoners in wijken en het ontwikkelen van vernieuwend woonzorgaanbod. De doelen hebben nadrukkelijk verbinding met het programma leefbare steden en kernen (gebiedsgericht werken).

In 2023 gaan we:

1. Een kwartiermaker sociaal domein aanstellen, die de door de gemeenteraad vastgestelde toekomstvisie naar uitvoering vertaalt en verbinding legt tussen domeinen.
2. Een plan van aanpak opstellen en uitvoeren voor het inregelen van de nieuwe wettelijke taken (decentralisatie per 2024) dat minimaal bestaat uit:
  - Uitbreiding formatie/kennis bij uitvoering sociaal domein (toegang en back office);
  - Ontwikkeling van lokaal beschermd thuis-constructies i.o.m. zorgpartijen;
  - Ontwikkeling van vernieuwend woonzorg-aanbod en doorontwikkeling Wmo.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten -	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
3. Samenredzaam	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 65.473	- 73.174	- 68.767	- 69.251	- 67.062	- 66.257
Baten	19.074	20.231	15.757	15.457	15.457	15.457
Saldo van baten en lasten	- 46.399	- 52.943	- 53.009	- 53.794	- 51.604	- 50.800
Mutatie reserves						
Onttrekkingen	-	-	631	550	100	-
Mutatie reserves	-	-	631	550	100	-
Resultaat	- 46.399	- 52.943	- 52.379	- 53.244	- 51.504	- 50.800

³ Zie www.bewegingvannul.nl.

2.8. Bestuursprogramma ‘Vitaal Platteland’

De landelijke opgaven rondom klimaat, stikstof, natuur en water hebben grote impact op ons gebied. Met ‘Vitaal platteland’ gaat het om het realiseren van een goede balans tussen economie, ecologie en de leefbaarheid in het landelijk gebied. Samen met lokale initiatiefnemers en onze partners (o.a. de Stichting Weerribben-Wieden en de partijen die hierin vertegenwoordigd zijn) willen we meer regie op het bieden van ruimte en perspectief aan onze (agrarische) ondernemers. Dit in aanvulling op en in samenhang met de opgaven die in het bestuursprogramma Werk en Economie worden benoemd. Innovatie, gebiedsontwikkeling en regie zijn daarbij belangrijke sporen. We zien voor de gemeente een rol om, samen met de gebiedspartijen, lokale initiatieven te faciliteren en te stimuleren. Deze lokale initiatieven gaan we verbinden met de grote opgaven in het landelijk gebied. In dit kader zien we kansen voor gebiedsprocessen en gebiedsontwikkelingen. De noodzakelijke financiering zal in onze optiek grotendeels beschikbaar moeten komen vanuit door het Rijk beschikbaar te stellen middelen.

Dit alles vraagt om lokale regie. Lokaal hebben we specifieke gebiedskennis, werken we samen met gebiedspartners en kunnen we inspelen op initiatieven. De opgaven gaan gepaard met grote financiële inspanningen. Hierop goed inspelen is cruciaal, net als het daarbij maken van goede (werk-)afspraken. Het jaar 2023 zal dan ook in het teken staan van het goed neerzetten van dit belangrijke programma. De doorontwikkeling van toerisme, als economisch drager van het gebied, speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de doelen van dit bestuursprogramma.

AMBITIE VITAAL PLATTELAND:

- Het buitengebied van Steenwijkerland neerzetten als dé proeftuin van Nederland
- Ruimte en economisch perspectief bieden aan (agrarische) ondernemers
- Gebiedsontwikkeling en randwegen Ossenzijl en Blokzijl
- Versterking toerisme als economisch drager van het gebied

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Balans tussen economie, ecologie en leefbaarheid in het landelijk gebied
Beoogd resultaat	Het buitengebied van Steenwijkerland neerzetten als dé proeftuin van Nederland.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met onze partners faciliteren, stimuleren en ondersteunen van lokale initiatieven en experimenten die bijdragen aan het behoud van een gezonde balans tussen economie, ecologie en leefbaarheid. De huidige pilot in de Baarlingerpolder is hierbij een voorbeeld. • Faciliteren van coaching en begeleiding van agrarische ondernemers door de inzet van erfcoaches. • Bij elkaar brengen van gebiedskennis en (provinciale) opgaven per deelgebied, en het op hoofdlijnen, door een ruimtelijke verkenning, bepalen van ontwikkelperspectieven per deelgebied. Deze verkenning is een bouwsteen voor een omgevingsvisie. • Opstellen plan van aanpak waarmee regie op gebiedsprocessen met de gebiedspartners kan worden gepakt. • Uitbreiden van het aantal hubs via subsidieregeling en uitbreiden van het aanbod van duurzame voertuigen (zoals elektrische scooters). • Faciliteren van riettelers om tot nieuwe technologieën te komen die bijdragen aan het behoud van de balans. Hiertoe zullen we onder andere een bijeenkomst organiseren met de rietsector, belanghebbenden en deskundigen met de insteek om het rietbranden de komende jaren sterk te verminderen. Daarnaast sporen we de rietsector en belanghebbenden aan om te komen tot een proeftuin riet.

Doel	Vergroten van de leefbaarheid in Ossenzijl
Beoogd resultaat	De realisatie van een nieuw bezoekerscentrum in 2026 (door Staatsbosbeheer) inclusief de koppeling met de ecologische verbindingszone, randweg, woningbouw en mogelijke overige ontwikkelingen in Ossenzijl.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Sluiten van een intentieovereenkomst gebiedsontwikkeling Ossenzijl met de provincie Overijssel en Staatsbosbeheer. • Uitvoeren van haalbaarheidsstudies naar de realisatie van een randweg in Ossenzijl. • Start ontwerpproces voor de randweg Ossenzijl. • Duidelijk krijgen van de mogelijkheden voor financiering van een randweg. • Definitief gereed krijgen van ontwerp en planning van het European Wetland Center door Staatsbosbeheer.

Doel	Vergroten van de leefbaarheid in Blokzijl
Beoogd resultaat	Aanleg randweg Blokzijl.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Opstelling stadsvisie Blokzijl, met daarin o.a. opgenomen de thema's verkeersproblematiek, wonen, werk en duurzaamheid. • Duidelijkheid krijgen over de mogelijkheden voor het verbinden van opgaven in Blokzijl en de mogelijke financiering.

Doel	Toerisme als economisch drager van het gebied
Beoogd resultaat	Verhoging van het aandeel van toerisme in de werkgelegenheid (nu 12,5%).
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Het spreiden en verleiden van toeristen in de regio Weerribben-Wieden, onder meer door doorontwikkelen van innovatie in mobiliteit en gastvrijheid (e-bikes, hubs, apps etc.) en ontwikkeling Station Steenwijk als poort. • Het doorontwikkelen van de toeristische gebiedspromotie door de Stichting Weerribben-Wieden.

Doel	Vereenvoudiging regels voor ruimtelijke projecten
Beoogd resultaat	Medewerkers werken conform de nieuwe Omgevingswet.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkelingen en verbetering van werkprocessen en dienstverlening zodat conform Omgevingswet wordt gewerkt (brieven, verordeningen, opleidingen etc.). • Voorbereidingen om omgevingsvisie in 2024 vast te stellen. • Starten opstelling omgevingsplan. • Opstelling luchtkwaliteitsplan.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Vitaal Platteland' met de bijbehorende toelichtingen. In hoofdstuk 3.4 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's, inclusief de bijbehorende toelichtingen.

Bestedingsplan - 4. Vitaal platteland	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
In begroting 2023-2026 opgenomen						
4.1. Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl (project uit het Coalitieakkoord)						
- Startbudget voor gebiedsaanpak Ossenzijl en Blokzijl		I	- 100	-	-	-
- Investering en kapitaallasten	- 5.000	S				
4.2. Ontsluiting Blokzijl (project uit het Coalitieakkoord)						
- Investering en kapitaallasten	- 4.500	S				
4.3. Regie op gebiedsinitiatieven						
- Bestaande formatie ongedekt (programmaleider, -secretaris en projectleider ca. 2,5 fte)		S	- 260	- 260	- 260	- 260
- Startbudget		I	- 100	- 100	- 100	-
4.4. Transitie Omgevingswet						
- Stelpost aan de inkomstenkant: compensatie van het Rijk via het gemeentefonds		S	500	500	450	350
Totaal bestedingsplan	- 9.500		- 460	- 360	- 360	- 260

4.1 Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl (project uit het Coalitieakkoord)

We streven naar de realisatie van een nieuw bezoekerscentrum (door Staatsbosbeheer) en de koppeling met de ecologische verbindingszone, randweg, woningbouw en mogelijke overige ontwikkelingen in Ossenzijl. Daartoe willen we in 2023 onder andere een intentieovereenkomst gebiedsontwikkeling Ossenzijl met de provincie Overijssel en Staatsbosbeheer afsluiten en haalbaarheidsstudies naar de realisatie van een randweg uitvoeren.

Ook willen we duidelijk krijgen wat de mogelijkheden zijn voor financiering van deze randweg. In de zoektocht naar cofinanciering is het belangrijk om aan te kunnen tonen dat de raad een investeringskrediet beschikbaar heeft gesteld. We vragen u daarom een bedrag van € 5 miljoen aan krediet beschikbaar te stellen. Uiteraard kunnen we in dit stadium de bijbehorende kapitaallasten nog niet in beeld brengen en vertalen in voorliggende begroting. In een latere Perspectiefnota of begroting komen we daarop terug. Ook zullen de kapitaallasten dan onderdeel worden van een nog op te stellen Meerjaren Investerings Planning (MIP). In hoofdstuk 3.8 gaan we nader in op het 'instrument' MIP.

4.2 Ontsluiting Blokzijl (project uit het Coalitieakkoord)

In 2023 willen we meer duidelijkheid krijgen over de mogelijkheden voor het verbinden van opgaven in Blokzijl en de mogelijke financiering van een randweg. Net als voor Ossenzijl vragen we u om alvast krediet beschikbaar te stellen om zo de kans op cofinanciering door andere partijen te vergroten. Voor Blokzijl vragen we om een krediet van € 4,5 miljoen.

Voor beide randwegen geldt dat wanneer financiering helder is, de realisatie vanaf 2024 kan worden voorbereid inclusief de (planologische) procedures. In een positief scenario kan dan in 2026 een aanvang worden gemaakt met realisering.

4.3 Regie op gebiedsinitiatieven

Het programma Regie Vitaal Platteland kent in de beoogde opzet drie sporen:

1. innovatie;
2. gebiedsontwikkeling;
3. regie.

De landelijke opgaven in relatie klimaat, stikstof, natuur, en water zullen grote impact hebben op ons gebied. De landelijke opgave om alleen al de stikstofdoelen te behalen (gepresenteerd op 10 juni 2022) zijn al fors, maar slechts

een deel van de totale opgave. We zien voor de gemeente, samen met ander gebiedspartijen zoals de Stichting Weerribben-Wieden, een rol om lokale initiatieven te faciliteren en te stimuleren. Dit zal in onze optiek grotendeels moeten worden gefinancierd vanuit de beschikbaar gestelde landelijke middelen. De betrokkenheid van de gemeente (en samenwerkende partijen) zal zich vooral toespitsen op het bieden van een loket en het faciliteren en stimuleren van lokale initiatieven.

Voor het spoor 'Regie' gaan we in 2023 ruimte en perspectief geven aan onze (agrarische) ondernemers door tenminste 5 per jaar te faciliteren en ondersteunen. Het gaat dan om initiatieven die bijdragen aan het behoud van een gezonde balans. Hierbij gaan we uit van een bijdrage van € 10.000 per initiatief (exclusief ambtelijke kosten). Daarnaast blijven we de erfgoedcoaches financieel ondersteunen voor een bedrag van € 7.500 per jaar.

4.4. Transitie Omgevingswet

Op 1 januari 2023 treedt de Omgevingswet in werking. Vanaf die datum vallen ruimtelijke ontwikkelingen onder de Omgevingswet. De ontwikkeling van een Omgevingsvisie en het Omgevingsplan zijn daarbij van belang. Het is daarom van belang dat medewerkers conform de Omgevingswet werken per 1-1-2023.

In de wet is vastgelegd dat de Omgevingsvisie uiterlijk 31-12-2024 moet zijn vastgesteld. Voor het Omgevingsplan is de wettelijke deadline vastgesteld op 29-12-2029. Uiterlijk op deze datum moet voor het gehele grondgebied van onze gemeente het Omgevingsplan zijn vastgesteld. Het doel in 2026 is om voor een substantieel deel van het grondgebied van onze gemeente, het tijdelijke Omgevingsplan (van rechtswege verkregen via het wettelijke overgangsrecht) om te zetten in het zogenoemde 'vaste' Omgevingsplan.

Voor de transitie Omgevingswet wordt uitgegaan van 10 fte (RO-medewerkers) die voor 50% van de tijd met de transitie Omgevingswet bezig zijn. Dat resulteert in een tekort van 5 fte op jaarbasis. Uitgaande van € 70.000 per medewerker per jaar wordt een jaarlijks tekort verwacht van € 350.000. Bovenop de inzet voor de transitie worden kosten verwacht voor inhuur van externe partijen, inzetten werkprocessen, ontwikkelen instrumentarium en samenwerkingsverbanden.

In de meicirculaire 2022 (Algemene uitkering gemeentefonds) valt te lezen dat het rijk € 150 miljoen bijdraagt aan de transitiekosten die gemeenten hebben gemaakt in aanloop naar de invoering van de Omgevingswet. Deze bijdrage wordt verwerkt in de komende septembercirculaire. Er is een indicatie gegeven van het te ontvangen bedrag. Wij ontvangen voor het jaar 2022 een bijdrage van ongeveer € 600.000. Over de middelen voor de jaren 2023 tot en met 2025 volgt meer informatie in een latere circulaire. Zodra de definitieve bedragen bekend zijn, kunnen we deze verrekenen met de stelpost aan de inkomstenkant van € 500.000 vanaf 2023.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten -	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
4. Vitaal platteland	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 2.129	- 3.052	- 1.873	- 1.839	- 1.787	- 1.644
Baten	748	1.063	650	650	650	650
Saldo van baten en lasten	- 1.381	- 1.988	- 1.223	- 1.189	- 1.137	- 994
Mutatie reserves						
Onttrekkingen	-	-	233	100	100	-
Mutatie reserves	-	-	233	100	100	-
Resultaat	- 1.381	- 1.988	- 990	- 1.089	- 1.037	- 994

2.9. Bestuursprogramma ‘Duurzaam’

In het programma Duurzaamheid gaat het om energiebesparing en – opwekking, CO2-reductie en de weg naar een circulaire samenleving. Om hierbij goede resultaten te bereiken is bewustwording over de duurzaamheidsproblematiek bij onze inwoners essentieel. Datzelfde geldt voor het geven van het goede voorbeeld als gemeente.

AMBITIE DUURZAAMHEID:

- Steenwijkerland is klimaatneutraal in 2050
- Elke kern of wijk heeft een klimaatplan
- De gemeente is een inspirerend voorbeeld in duurzaamheid
- De openbare ruimte is klaar voor klimaatverandering
- Koploper zijn in de minste hoeveelheid restafval per inwoner
- Meer inwoners verplaatsen zich CO2-neutraal

Hoe gaan we dat doen?

Doel / ambitie	Steenwijkerland is klimaatneutraal in 2050
Beoogd resultaat	Begin 2023 wordt een integraal klimaatplan opgeleverd.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We bepalen de huidige stand van energie-opwek en gebruik en hoe we dit blijven monitoren. • We zorgen ervoor dat op <u>alle</u> klimaatonderwerpen het ambitieniveau is bepaald en vertaald is in SMART-doelstellingen.

Doel / ambitie	Elke kern of wijk heeft een klimaatplan
Beoogd resultaat	In 2025 heeft 75% van de wijken/kernen een concreet plan om energieneutraal te worden.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Samen met de Stichting Duurzaam Steenwijkerland bezoeken van 10 kernen en wijken, om de mogelijkheden om tot energieneutrale kernen te komen (zon-op-huis, zon-op-land en evt. windenergie). Elk huis, elke straat telt. We bieden hulp en maken samen een kern- of wijkplan om energieneutraal te worden. • Uitvoeren van het actieplan energiearmoede gericht op huishoudens met een laag inkomen. • Met woningbouwcorporaties en particuliere eigenaren van huurwoningen maken we afspraken om lagere energielabels (label D- en lager) versneld te verminderen. • Opstellen en uitvoeren van actieplan energiebesparing maatschappelijke instellingen. • Nieuw beleid voor opwek via zonne-energie vaststellen. • Onderzoeken hoe waterstof lokaal ingezet kan worden als energiedrager. • We voldoen aan de afspraken Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 en komen tot afspraken in het kader van de RES 2.0.

Doel / ambitie	De gemeente is een inspirerend voorbeeld in duurzaamheid
Beoogd resultaat	Vanaf 2023 zetten we een zichtbare versnelling in zodat de gemeente een inspirerend voorbeeld wordt.

Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • In 2023 is de CO2-footprint van de gemeentelijke organisatie gereed. Dit is de basis voor een actieplan om onze eigen CO2-footprint te verlagen door in te zetten op circulariteit, aanpassing van gebouwen en gebruik van mobiliteit. Elk jaar neemt het energieverbruik van gemeentelijk vastgoed door verduurzamingsprojecten (zoals de plaatsing van zonnepanelen) af. • We kijken breed naar de vergroeningsmaatregelen, bijv. door het afkoppelen van regenwater en benutten van mogelijkheden tot groene daken. • In 2025 is tenminste één zonnecarport ontwikkeld.
-------------------	--

Doel	Vermindering van de kwetsbaarheid voor klimaatverandering en versterken biodiversiteit
Beoogd resultaat	Vermindering van de kwetsbaarheid voor klimaatverandering en profiteren van de kansen die een veranderend klimaat biedt.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen en uitvoeren lokale adaptatiestrategie. • Vaststellen en promoten impulsregeling klimaatadaptatie voor inwoners. • Klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte, zowel bij nieuwbouw als in de bestaande situatie, wordt integraal opgenomen in een herziening van de leidraad inrichting openbare ruimte (LIOR). • Vaststellen van het beleidsplan groen en biodiversiteit. • Het in kaart brengen van het groen-blauwe netwerk, dit vertalen in de omgevingsvisie en onderzoeken waar kansen liggen voor verbetering van de onderlinge verbindingen. • Ontwikkelen van een systematiek voor natuurinclusieve (nieuw)bouw en ontwikkellocaties. • Ondersteunen van jaarlijks minimaal 2 buurtinitiatieven die als doel hebben de ecologie/natuur te verbeteren.

Doel	Koploper zijn in de minste hoeveelheid restafval per inwoner
Beoogd resultaat	In 2025 is de hoeveelheid restafval minder dan 60 kg per inwoner per jaar (2021: 69 kg). Daarnaast is het afvalscheidingspercentage hoger dan 90%, waarmee we tot de koplopers horen in het ROVA-gebied.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Inregelen laagfrequent restafval in het buitengebied. • Vervolg aan de campagne 'Afval scheiden geen kunst aan'. • Opstellen nieuwe voorwaarden zwerfafval en onderbrengen zwerfafvalinitiatieven bij Stichting Duurzaam Steenwijkerland. • Actieplan verminderen aandeel gft in restafval. • Overloopcontainers PMD (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen (blik) en drankpakken) plaatsen. • Verminderen aandeel papier in restafval door invoeren blauwe container in delen van Steenwijkerland.

Doel / ambitie	Versterking van de schone mobiliteit
Beoogd resultaat	Meer inwoners verplaatsen zich CO2-neutraal.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Uitbreiding van de pilot met e-bikes vanuit de Regiodeal. • Versterken van Steenwijkerland als fietsgemeente (zie leefbare steden en kernen, verbeteren van bereikbaarheid). • Stimuleren deelautoconcept: minimaal twee nieuwe initiatieven erbij. • Opstellen en vaststellen plan voor toekomst vaste laadinfrastructuur.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Duurzaam' met de bijbehorende toelichtingen. In hoofdstuk 3.4 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's, inclusief de bijbehorende toelichtingen.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan - 5. Duurzaam	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
In begroting 2023-2026 opgenomen						
5.1. Uitbreiding formatie team duurzaamheid		S	- 250	- 250	- 250	- 250
5.2. Werkbudget		I	- 100	-	-	-
Totaal bestedingsplan		-	- 350	- 250	- 250	- 250

5.1 Uitbreiding formatie team duurzaamheid

Om onze duurzaamheidsdoelstellingen te kunnen realiseren, moeten we ons team duurzaamheid uitbreiden met extra formatie. Dit is onder meer van belang in het kader van het te vervaardigen klimaatbeleidsplan, energietransitie, biodiversiteit en de opgaven circulariteit en de structurele werkzaamheden die daaruit zullen voortvloeien.

5.2 Werkbudget

Naast uitbreiding van de personele formatie stellen wij u voor om een eenmalig bedrag aan werkbudget beschikbaar te stellen in 2023.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 5. Duurzaam	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 7.001	- 11.964	- 7.354	- 7.157	- 7.176	- 7.163
Baten	5.522	6.130	5.393	5.419	5.419	5.419
Saldo van baten en lasten	- 1.479	- 5.834	- 1.961	- 1.737	- 1.756	- 1.744
Mutatie reserves						
Onttrekkingen	-	-	243	-	-	-
Mutatie reserves	-	-	243	-	-	-
Resultaat	- 1.479	- 5.834	- 1.719	- 1.737	- 1.756	- 1.744

2.10. Bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen'

Steenwijkerland is een prettige gemeente om in te wonen, te werken en te recreëren. Dat is geen vanzelfsprekendheid en vraagt van inwoners, verenigingen, bedrijven en de gemeente een inspanning. Een gezamenlijk inspanning. Leefbaarheid is een breed begrip. De onderwerpen binnen dit bestuursprogramma variëren dan ook volop: van openbare ruimte, onderwijs, mobiliteit, sport tot aan participatie.

We stellen extra geld beschikbaar om de openbare ruimte te verbeteren. Daarnaast werken we aan vitale, participerende, sportende en bewegende inwoners. Dit gaat samen met meer aandacht voor duurzame mobiliteit, fietsen en wandelen en cultuur & gastvrijheid voor toeristen. Met stimuleringsacties willen we inwoners verleiden vaker de fiets te pakken. We investeren in het verbreden van smalle fietspaden en ontbrekende fietsverbindingen.

AMBITIE VERBETEREN VAN DE LEEFOMGEVING:

- Opwaardering van de openbare ruimte
- Stimulerende omgeving voor sport en cultuur
- Benutten kansen die de regionale verstedelijkingsstrategie biedt
- Een sociaal en fysieke veilige woon- en leefomgeving
- Meer ruimte voor schone mobiliteit en langzaam verkeer
- Verhogen van het fietsgebruik
- Onderzoek naar knelpunten uit Verkeerscirculatieplan Steenwijk
- Een risico gestuurde benadering van de verkeersveiligheid
- Verbeteren van de bereikbaarheid

Sport, cultuur en verenigingen zijn belangrijk voor het gemeenschapsgevoel en voor het kunnen gebruiken van je talenten. We stimuleren daarom verenigingen, zorgen voor een goede bereikbaarheid van die voorzieningen en willen een echte 'evenementen gemeente' zijn.

AMBITIE SPORT-, EN CULTUURVOORZIENINGEN / VERENIGINGSLEVEN:

- Stimulerende omgeving voor sport en bewegen
- Realisatie van een aantrekkelijk museum in Steenwijk
- Doorontwikkeling bibliotheek
- Borging kwaliteit evenementen ('evenementen gemeente')

Het integraal huisvestingsplan (IHP) wordt herzien. Voor 2023 zijn trajecten in voorbereiding voor renovatie of nieuwbouw van basisscholen. De realisatie van de unilocatie voor voortgezet onderwijs in Steenwijk, waarmee we overgaan van 3 naar 1 onderwijslocatie, willen we versnellen.

AMBITIE GOEDE HUISVESTING VAN HET ONDERWIJS:

- Huisvesting basisonderwijs
- Unilocatie Voortgezet Onderwijs Steenwijkerland

Nog meer dan de afgelopen jaren, benutten we de kennis, ervaring en beleving van onze inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners om simpele en complexe opgaven te realiseren. We pakken opgaven die in een dorp of wijk spelen integraal aan. Wij noemen dat gebiedsgericht werken. De kennis van inwoners is daarbij essentieel.

AMBITIE GEBIEDSGERICHT WERKEN:

- Gebiedsgerichte werkwijze zorgt voor passende oplossingen
- Benutten denk- en doekracht inwoners

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Opwaardering openbare ruimte
Beoogd resultaat	Het vergroten van de tevredenheid van inwoners over de openbare ruimte (bijvoorbeeld openbaar groen, wandelpaden, wegen, fietspaden en parkeerplaatsen).
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Actief communiceren van de beheer- en onderhoudsmaatregelen op het gebied van wegen, riolering, openbaar groen, bruggen en water in 2023. • Ophalen initiatieven van inwoners om de openbare ruimte te verbeteren. • Opstellen beheer en onderhoudsplan 2024 met extra aandacht voor de opgehaalde overige aandachtspunten van inwoners. • Uitvoering van de Beheer- en Onderhoudsplannen 2023. • Verbeteren van de verblijfs- en inrichtingskwaliteit van park Rams Woerthe. • Opwaardering van de kwaliteit van begraafplaatsen. • Afronding van de herinrichting marktplein Oldemarkt, zodat er een plek komt voor ontmoeting, activiteiten en evenementen.

Doel	Kansen benutten die de Regionale Verstedelijkingsstrategie biedt
Beoogd resultaat	Uitwerking van de regionale verstedelijkingsstrategie op het gebied van woningbouw (ambitie van 1.000–1.500 woningen), klimaat, mobiliteit en economie, met bijzondere aandacht voor de integrale ontwikkeling van de Spoorzone Steenwijk.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in kosten en baten integrale gebiedsontwikkeling Spoorzone Steenwijk. • Verrichten van een studie naar de verkeerskundige gevolgen van de bovenregionale woningbouwbehoefte. • Gebiedsontwikkeling Gedempte Steenwijkerdiep verder brengen.

Doel	Verbeteren van de bereikbaarheid
Beoogd resultaat	Verhogen van het fietsgebruik en wandelmogelijkheden.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen fietsplan 2023. • Onderzoek (door)fietsroute Steenwijk-Meppel afronden. • Verbetering fietspad Meenteweg en Hoogeweg (Kalenberg). • Updaten fietsknooppuntennetwerk en wandelnetwerk. • Onderzoeken wat de nieuwe provinciale openbaar vervoersconsessie betekent voor de bereikbaarheid van onze inwoners.

Doel	Inwoners, ondernemers en toeristen ervaren een sociaal en fysiek veilige leefomgeving
Beoogd resultaat	Vaststellen van het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP) 2023-2026.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie IVP 2019-2022. • Vaststellen van het IVP 2023-2026, inclusief financiën voor onder andere: <ul style="list-style-type: none"> ○ lokale aanpak ondermijning; ○ afspraken over urgente zorg- en veiligheidscasuïstiek; ○ preventieve werkwijze lokale groepsaanpak; ○ lokaal programma Digitale veiligheid.

Doel	Stimulerende omgeving voor sport en bewegen
Beoogd resultaat	Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden om buiten te bewegen en te sporten (2022: 80% resp. 72%).

Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Renovatie atletiekbaan in overleg met Start '78 en atletiekunie. • Voorbereiden van de renovatie van de hockeyvelden samen met MHC. • Onderzoek afronden naar behoefte en noodzaak uitbreiding en verduurzaming korfbalcomplex samen met Noveas. • Onderzoek afronden naar mogelijkheden voor een alternatieve zwemvoorziening in Vollenhove. • Bijdragen aan inwonersinitiatieven voor sport/beweeg/speelplekken.
-------------------	--

Doel	Voldoende veilig en kwalitatief goed sportaanbod
Beoogd resultaat	Verenigingen hebben voldoende bestuurskracht en kwalitatief goed (vrijwillig) kader.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We ondersteunen sportclubs op een praktische manier op twee onderwerpen die we samen kiezen. • We ondersteunen 4 nieuwe verenigingen met het inzetten van de clubkadercoach voor het vergroten van de kwaliteit van jeugdtrainers en ondersteunen 13 verenigingen bij de borging daarvan.

Doel	Maatschappelijke organisaties op de been houden
Beoogd resultaat	Maatschappelijke organisaties hebben voldoende financiële mogelijkheden.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • We stellen een fonds in voor maatschappelijke organisaties die in financiële problemen komen door de stijgende energieprijzen.

Doel	Museum Steenwijk
Beoogd resultaat	Toonaangevend museum voor inwoners en toeristen.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Besluitvorming over exploitatie en cofinanciering van het project. • Op basis daarvan uitwerking van organisatie, bouwkundig ontwerp, inhoudelijk ontwerp, fondsenwerving en programmering/collectie.

Doel	Ontwikkeling naar een maatschappelijk educatieve bibliotheek
Beoogd resultaat	Meer inwoners hebben toegang tot de bibliotheken en nemen deel aan programma's en activiteiten t.b.v. taalvaardigheden en digitale vaardigheden.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Besluitvorming over en uitvoering van Plan van aanpak van de bibliotheek over doorontwikkeling en de programma's 'Een leven lang ontwikkelen', 'Digitale inclusie inwoners'. • We stimuleren de samenwerking tussen bibliotheek en andere partners. • Voorbereiden overgang Taalpunt van Sociaal Werk naar bibliotheek.

Doel	Borging kwaliteit evenementen ('evenementen gemeente')
Beoogd resultaat	Evenementen in de gemeenten sluiten aan op de initiatieven en wensen van inwoners en toeristen en voldoen aan (nieuwe) wetgeving.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Faciliteren van bijeenkomsten met organisatoren en deelnemers om wensen en behoeften te inventariseren en samenwerking te verbeteren. • Ondersteunen van evenementenorganisaties en initiatiefnemers bij veranderingen rondom stikstof, duurzaamheid en identiteit. • Visie versterking van de (culturele) identiteit van evenementen opstellen.

	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteunen van minimaal 2 organisaties om sportdeelname of cultuurparticipatie te bevorderen in aanloop/tijdens een evenement.
--	--

Doel	Unilocatie Voorgezet onderwijs
Beoogd resultaat	Realisatie van één school voor voortgezet onderwijs in Steenwijk.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> College en schoolbesturen bereiden, voor de Perspectiefnota in 2023, een definitieve keuze voor realisatie van de unilocatie voor (2026, 2027 of 2028). We doen onderzoek naar mogelijkheden voor de toekomstige herontwikkeling van de achterblijvende locaties RSG Stationsstraat en CSG Eekeringe.

Doel	Onderwijshuisvesting
Beoogd resultaat	Het (herijkte) Integraal Huisvestingsplan Onderwijs uitvoeren.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> Besluitvorming over herijking Integraal Huisvestingsplan Onderwijs. Nieuwbouw Johan Frisoschool Steenwijk; besluitvorming over definitieve locatie. Nieuwbouw Samenlevingsschool De Lisdodde, Wanneperveen; afronding bestemmingsplanwijziging + opstarten bouwtraject. Nieuwbouw De Wiedekieker en GBS Eben Heazer, Sint Jansklooster; definitieve locatie keuze + opstarten traject omgevingsplan. Kinderdagcentrum (KDC) De Schutsluis, Blokzijl; onderzoek t.b.v. de keuze voor renovatie of nieuwbouw. Nieuwbouw Sint Martinus, Vollenhove; besluitvorming over locatie nieuw te bouwen school.

Doel	Gebiedsgericht werken: leren door te doen
Beoogd resultaat	Vergroten tevredenheid inwoners over hun buurt, kern of gemeente.
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> In 2023 maken we mét inwoners en partners voor tenminste 2 kernen of wijken een gebiedsvisie en een bijbehorend uitvoeringsprogramma. Dat zijn in ieder geval Vollenhove en een nog nader te bepalen kern of wijk waar grotere opgaven liggen op ruimtelijk, sociaal en/of economisch gebied. Daarnaast stellen we in 2023 een gebiedsplan op voor het gebied rondom de Meppelerweg/De Heuvel in Steenwijk. In samenwerking met Steenwijk Vestingstad stellen we voor Steenwijk-stad een nieuwe (uitvoerings)agenda op. We leren door te doen. Die ervaringen zijn mede basis voor de in 2023 op te stellen handreiking gebiedsgericht werken.

Doel	Benutten denk- en doekracht inwoners
Beoogd resultaat	Verhoging van het rapportcijfer dat inwoners geven voor de manier waarop de gemeente inwoners betreft bij het maken van plannen (2021: 6,0 gemiddeld).
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren minimaal 3 onderzoeken van het inwonerspanel en uitkomsten vertalen in gemeentelijke plannen of beleid. Subsidiëring van minimaal 10 inwonersinitiatieven via de regeling 'Inwonersinitiatieven zijn goud waard'.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen' met de bijbehorende toelichtingen. In hoofdstuk 3.4 is het volledig bestedingsplan opgenomen.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan -	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
6. Leefbare steden en kernen						
In begroting 2023-2026 opgenomen						
6.1. Opwaardering openbare ruimte (project uit het Coalitieakkoord)						
- Personeel 1 extra fte voor drie jaar		I	- 80	- 80	- 80	-
- Opwaarderingsimpuls		I	- 200	- 200	- 200	-
6.2. Museum Steenwijk (project uit het Coalitieakkoord)						
- Voorbereidingskosten		I	- 150	- 150	-	-
6.3. Unilocatie Voortgezet Onderwijs Steenwijkerland (project uit het Coalitieakkoord)						
- Voorbereidingskosten		I				
- Extra investering (bovenop IHP) en kapitaallasten		S				
6.4. Uitwerking regionale verstedelijkingsstrategie		I	- 50			
6.5. Ontwikkeling gebieds-/wijkgericht werken		I	- 170	-	-	-
6.6. Upgrade voorziening wegen: investeringen in circulariteit		I	- 100	- 100	- 100	-
6.7. Opwaardering begraafplaatsen		I	- 75	-	-	-
6.8. Dynamisering Park Rams Woerthe		I	- 150	-	-	-
- Beheerkosten		S	-	- 5	- 5	- 5
6.9. Maatregelen Riolering en Water Programma RWP 2023-2028 en LAS 2023-2028						
- Slootonderhoud stedelijk gebied ten laste brengen van de rioolheffing		S	30	30	30	30
- Baggerwerkzaamheden landelijk gebied		S	- 240	- 240	- 240	- 240
- Vaarwegbeheer (areaaluitbreiding)		S	- 120	- 120	- 120	- 120
- Inzet klimaatcoördinator		I	- 30	- 30	- 30	-
6.10. Investerings Fietsplan 2023						
- Update fietsknooppuntennetwerk en wandelnetwerk (investering en kapitaallasten)	- 240	S	- 13	- 13	- 13	- 13
- Fietspaden Meentweg en Hoogeweg (investering en kapitaallasten)	- 300	S	- 13	- 13	- 13	- 13
- Subsidie rijk en provincie (nog te verlenen)	120					
- Verkenning doorfietsroute Meppel-Steenwijk		I	- 50	-	-	-
- Fietsinitiatieven		I	- 25	-	-	-
- Beheerkosten		S	- 6	- 6	- 6	- 6
6.11. Investering levensduur verlengende maatregel Gasthuisdijk	- 450	S	- 27	- 27	- 27	- 26
- Incidentel vrijval voorziening groot onderhoud		I	54	-	-	-
6.12. Sport: ondersteunen sportbesturen en sporten in de buitenruimte		I	- 75	-	-	-
6.13. De bibliotheek groeit door naar een maatschappelijk educatieve bibliotheek		S	- 141	- 141	- 116	- 116
6.14. Opstellen en implementatie beleidsvisie evenementen & festivals		I	- 50	-	-	-
6.15. Herinrichting Marktplaats Oldemarkt		I	- 59	-	-	-
6.16. Uitbreiding uitrukhal brandweerkazerne Kuinre	- 150					
- Investering en kapitaallasten		S	- 9	- 9	- 9	- 9
- extra huurbegroting Veiligheidsregio IJsselland		S	9	9	9	9
6.17. Huisvesting huisartsenpraktijk Giethoorn		I	- 25			
6.18. Integrale veiligheid (IVP)		S				
Totaal bestedingsplan	- 1.020		- 1.765	- 1.095	- 919	- 509

6.1 Opwaardering openbare ruimte (project uit het coalitieakkoord)

Uit onderzoek uit ons inwonerpanel komt naar voren, dat inwoners de openbare ruimte heel belangrijk vinden en dat hier ruimte voor verbetering is. Door meer (en via diverse communicatiekanalen) in gesprek te gaan met de inwoners over de kwaliteit van de openbare ruimte willen we inzicht krijgen in de beleving van inwoners en kansen benutten om deze leef- en woonomgeving te verbeteren. Om dit mogelijk te maken stellen wij een medewerker aan die deze initiatieven en beelden op gaat halen en bespreekt, in combinatie met een werkbudget.

Naast de uitvoering van het onderhoudsplan 2023 willen we beter, diverser en actiever communiceren over de beheer- en onderhoudsmaatregelen. Daarnaast willen we initiatieven vanuit de samenleving mogelijk maken. Dat doen we in afstemming met de verschillende kernen en wijken (Plaatselijk Belang). Ook kan het gaan om praktische/kleinere knelpunten die naar voren komen uit de zogenaamde 'MOR-meldingen'⁴.

6.2 Museum Steenwijk (project uit het coalitieakkoord)

We werken toe naar een samenvoeging van drie bestaande musea, te weten Stadsmuseum Steenwijk, Kermis- en Circusmuseum en Hildo Krop Museum tot één nieuw museum, dat naast de stad Steenwijk ook een actieve rol vervult voor de musea en historische verenigingen in onze gemeente.

In 2021 is een Masterplan opgeleverd waarin de transformatie naar een nieuw, fris en modern museum wordt beschreven. Er is daarbij gekeken hoe de museale invulling kan aansluiten op de doelen van het project binnenstad Steenwijk en aansluit op de ambities van de gemeente.

Op dit moment worden de panden aan de Markt, Onnastraat en Spijkervetstallen nader onderzocht en wordt het masterplan getoetst (second opinion), aangescherpt en doorgerekend. Daarbij worden één of twee alternatieve scenario's onderzocht die wat betreft impact, bezoekersprognoses, investerings- en exploitatielast kansrijk zijn. Eindresultaat is een definitief masterplan, inclusief exploitatie- en dekkingsplan.

Daarnaast is een start gemaakt met fase 1 reorganisatie collectie Kermis en Circusmuseum. In het najaar 2022 wordt de nieuwe overkoepelende stichting opgericht. Voorbereidingen hiervoor zijn gestart. Ondertussen worden diverse gesprekken met een breed palet van stakeholders gevoerd (inwoners, ondernemers, cultuurinstellingen etc.).

Zodra de scenario's zijn doorgerekend willen we dit voorleggen aan college met als doel de raad te laten besluiten over het voorkeursscenario (scenario's + kostenraming). Hierin worden ook investeringslasten, exploitatielasten en een dekkingsplan inclusief fondsenanalyse meegenomen. Bij een positief besluit kan gestart worden met ontwerp en fondsenwerving. De verwachting is dat dan binnen 2 jaar het museum gerealiseerd kan worden.

6.3 Unilocatie Voortgezet Onderwijs Steenwijkerland (project uit het coalitieakkoord)

In 2021 is besloten binnen een periode van 10 jaar over te gaan tot een unilocatie voor het Voortgezet Onderwijs (VO) in Steenwijkerland. Voor het VO in Steenwijkerland gaan we hier over van drie locaties naar één locatie. De komende maanden werken we met het schoolbestuur van het VO toe naar een claim voor de Perspectiefnota van 2023. Hierin worden de volgende onderdelen opgenomen:

- De komende maanden maken we inzichtelijk wat de te verwachten kosten zijn voor realisatie;
- Welke financiële bijdrage de school precies kan leveren;
- Wat de achter- blijvende locaties kunnen op leveren;
- Samen met het schoolbestuur en de gemeenteraad, wordt een definitieve keuze voor het jaar van realisatie gemaakt;
- Hierbij betrekken we ook de te verwachten kosten voor de komende tien jaar van het onderhoud van de huidige drie VO-locaties;

Basis uitgangspunt voor de nadere uitwerking is het besluit van april 2021 met de volgende financiële uitgangspunten:

---

⁴ MOR staat voor Melding Openbare Ruimte.

- Totale investering: € 25,5 miljoen
- Gemeente: € 20,4 miljoen
- Schoolbestuur: € 5,1 miljoen (= 20% van € 25,5 miljoen, toezegging door schoolbestuur aan gemeenteraad)

6.4 Uitwerking regionale verstedelijkingsstrategie

Regio Zwolle staat voor een forse groeiopgave om wonen en werken in de toekomst te kunnen accommoderen. Het klimaatadaptief accommoderen van deze groei van de regio, met behoud en ontwikkeling van de kwaliteit van de leefomgeving en bereikbaarheid, is een belangrijke integrale opgave voor de regio en vraagt om keuzes in een gedeelde lange termijn strategie. In 2022 wordt de Verstedelijkingsstrategie vastgesteld. Deze strategie biedt kansen voor ons, waarbij we vooral kansen zien voor de ontwikkeling van de Spoorzone in Steenwijk.

6.5 Ontwikkeling gebieds-/wijkgericht werken

We gaan in minimaal twee kernen of wijken aan de slag met het maken van een gebiedsvisie met bijbehorend uitvoeringsprogramma. Dat doen we in ieder geval in Vollenhove en een nog nader te bepalen kern of wijk waar opgaven liggen op ruimtelijk, sociaal en/of economisch gebied. Er is budget beschikbaar voor het opstellen van een visie inclusief uitvoeringsprogramma. Daarnaast stellen we in 2023 een gebiedsplan op voor het gebied rondom de Meppelerweg/De Heuvel in Steenwijk.

6.6 Upgrade voorziening wegen: investeringen in circulariteit

Op basis van ons areaal, gerekend over de levensduur van een weg, is onderzocht wat het jaarlijks gemiddelde benodigde bedrag voor onderhoud aan wegen is. Gebleken is dat de hoogte van onze voorziening ontoereikend is om het onderhoudsniveau de komende jaren op het door de raad gekozen niveau basis te houden. Er is sprake van een structureel tekort van € 257.000 op basis van de laatste inspecties en het medio 2022 bekende prijsniveau. Dit tekort is opgenomen in de Najaarsnota 2022 en de structurele financiële gevolgen zijn verwerkt in deze begroting.

Daarnaast hebben we te maken met wettelijke verplichtingen om in 2030 50% minder CO2 uitstoot te realiseren en 50% minder primaire grondstoffen toe te passen (investeringen in circulariteit). Hierdoor is aanvullend op de extra storting vanuit de Najaarsnota extra structureel geld nodig om de voorziening wegen op niveau te brengen.

6.7 Opwaardering begraafplaatsen

De gemeentelijke begraafplaatsen maken een herkenbaar en belangrijk onderdeel uit van de openbare ruimte. Ze bieden in eerste instantie gelegenheid om in rust, ruimte en sfeer te (ge)denken. Maar we hechten ook waarde aan het cultuurhistorisch karakter van de gedenkplekken en de potentie van biodiversiteit en duurzaam beheer daarbij.

Op een aantal begraafplaatsen is of raakt het groen 'op'. Ook is een aantal beeldbepalende elementen aan renovatie/vervanging toe, zoals het hekwerk rondom de monumentale begraafplaats aan de Meppelerweg. Het niveau waarop de begraafplaatsen onderhouden worden is hoog. De inrichting van sommige begraafplaatsen (of delen ervan) is echter aan vervanging toe. Graag doen we dat op een duurzame manier, waarbij we oog hebben voor een passende uitstraling en biodiversiteit. Het onderhoudsbudget laat een gestructureerde aanpak niet toe.

6.8 Dynamisering Park Rams Woerthe

Voor het stadspark Rams Woerthe (Rijksmonument) is een uitgebreid participatietraject met omwonenden en belanghebbenden doorlopen. In dit traject is met omwonenden en andere belanghebbenden, onder begeleiding van een landschapsarchitect, onderzoek gedaan naar mogelijkheden om de inrichting van het park te verbeteren en meer bezoekers naar het park te trekken (dynamiseren). Een en ander als onderdeel van uitvoeringsprogramma binnenstad Steenwijk. Door meer bezoekers naar het park te trekken wordt het exploiteren van de theekoepel interessanter en wordt de kwaliteit van het aanbod in en rondom de binnenstad voor onze inwoners, recreanten en toeristen versterkt.

In de komende periode leggen we de beheervisie Rams Woerthe (2022-2042) ter vaststelling aan u voor. De ontwikkelingen rondom het park hebben een directe relatie met de visie. In de visie geven we aan welke mogelijkheden er zijn om het park met de omgeving te verbinden en de verblijfskwaliteit te verbeteren.

6.9 Maatregelen Riolering en Water Programma RWP 2023-3038 en LAS 2023-2028

De komende jaren staat er een baggerprogramma gepland met een jaarlijkse uitgave van totaal € 475.000. Deze uitgaven zijn als volgt opgebouwd:

- Slootonderhoud in stedelijk gebied dat nu gefinancierd wordt uit de algemene middelen voor jaarlijks € 30.000 zal voortaan ten laste worden gebracht van de rioolheffing.
- Een bedrag van € 235.000 komt ten laste van het Riolering en Water Programma (RWP; baggeren stedelijk gebied) en € 240.000 komt ten laste van de algemene middelen (baggeren landelijk gebied).
- Het realiseren van het vaarwegbeheer in Steenwijkerland wordt nu geraamd op jaarlijks € 120.000 en komt nu ten laste van de algemene middelen (was RWP).
- Voor het realiseren van de klimaatopgaven wordt de inzet gevraagd van een klimaat coördinator. Geraamde kosten € 80.000. Hiervan komt € 20.000 ten laste van de Fluvius partners. Resteert € 60.000 per jaar. Hiervan komt € 30.000 euro ten laste van het RWP en € 30.000 euro ten laste van de algemene middelen.

6.10 Investerings Fietsplan 2023

In het eerste kwartaal van 2023 wordt het fietsplan ter besluitvorming aangeboden aan uw raad. In het bestedingsplan zijn de plannen opgenomen die aansluiten bij de Rijksregeling '2e tranche investeringsimpuls verkeersveiligheid' en 'de doeluitkering verkeer en vervoer (DUV&V)' van de provincie. De plannen zijn vertaald in investeringen, eenmalige uitgaven, kapitaallasten en beheerkosten.

In 2023 gaat het om de volgende activiteiten:

- update fietsknooppuntennetwerk;
- verbreden fietspad Meenteweg;
- fietsverbinding Steenwijk Giethoorn (loopt door in 2024);
- verkenning doorfietsroute Meppel-Steenwijk.

6.11 Investering Levensduur verlengende maatregel Gasthuisdijk

De kwaliteit van een deel van de Gasthuisdijk is zo slecht dat een levensduur verlengende maatregel noodzakelijk is.

6.12 Sport: ondersteunen sportbesturen en sporten in de buitenruimte

Om te zorgen dat er in de toekomst voldoende en kwalitatief goed sportaanbod is dat ook aansluit bij de behoefte van inwoners én betaalbaar is liggen er grote uitdagingen voor sportclubs die steeds complexer worden. Om clubs hierbij te helpen investeren we extra op clubondersteuning om vitale aanbieders te hebben en te houden. Vitaal betekent dat de basis op orde is. Met bekwaam bestuurlijk en technisch kader in een veilige omgeving. Waar dit kan doen we dit in gezamenlijkheid met cultuur en andere vrijwilligersorganisaties in kernen en wijken.

In 2023 geven we uitvoering aan het Steenwijkerlands Sport & Bewegakkoord. Vanuit het thema vitale aanbieders wordt ingezet op:

- ondersteunen van 4 nieuwe verenigingen met het inzetten van de clubkadercoach en blijvend ondersteunen van 13 verenigingen bij de borging van de clubkadercoach binnen de vereniging;
- stimuleren we clubs om een platform voor samenwerking op te starten;
- 750 deelnemers aan Sjors Sportief en Creatief.

Naast sportaccommodaties maken ook steeds meer mensen gebruik van de openbare ruimte om te spelen, sporten en te bewegen. Plekken in kernen en wijken waar mensen kunnen spelen en bewegen in een groene omgeving dragen bij aan gezondheid. Daarbij zijn dit ook bij uitstek plaatsen waar buurtbewoners elkaar kunnen ontmoeten, wat bijdraagt aan sociale cohesie en betrokkenheid in een buurt. In de afgelopen jaren zijn hier tal van

ondersteuningsverzoeken voor binnen gekomen. De ondersteuning wordt veelal gerealiseerd met budgetten vanuit verschillende disciplines vanwege het gezamenlijk belang (o.a. inwonersinitiatieven, biodiversiteit en sport). Vanuit sport blijven we ook in 2023 bijdragen aan initiatieven die sport en bewegen in de openbare ruimte bevorderen.

6.13 De bibliotheek groeit door naar een maatschappelijk educatieve bibliotheek

De bibliotheek Kop van Overijssel zit midden in een transformatieproces van traditionele bibliotheek naar een bibliotheek maatschappelijk educatieve bibliotheek. De bibliotheek levert met haar activiteiten en programma's een bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling van iedere inwoner, een leven lang. Zodat er kansen ontstaan voor iedere inwoner om mee te kunnen doen in de samenleving. De activiteiten en programma's zijn in alles te (her)leiden tot taal- en digitale vaardigheden.

De beschikbare middelen zijn ontoereikend om deze doelen te kunnen halen en invulling te kunnen geven aan de benodigde en gewenste dienstverlening van de bibliotheek van de toekomst. De organisatie moet verder geprofessionaliseerd worden waarbij functies binnen het bibliotheekwerk in combinatie met partners worden gebundeld en innovaties t.a.v. de programmering concreet zijn uitgewerkt. Hierbij is herhuisvesting van zowel de hoofdlocatie als de locaties in de kernen en wijken eveneens een belangrijk strategisch kader voor de komende jaren.

Door de bibliotheek is een gedegen meerjarenvisie ontwikkeld waarbij de doorontwikkeling landelijke kaders en maatschappelijke trends integraal zijn meegenomen en de kostenstijging wordt verantwoord.

6.14 Opstellen en implementatie beleidsvisie evenementen en festivals

In de periode 2018-2021 heeft de gemeente Steenwijkerland deelgenomen aan het provinciale programma 'cultuurprofiel evenementen'. Dit programma 'cultuurprofiel evenementen' van de Provincie Overijssel bood onze gemeente kansen om daadwerkelijk met de culturele identiteit van onze evenementen aan de slag te gaan en deze verder te optimaliseren voor de toekomst.

We werken dit profiel cultuurevenementen uit tot een concrete beleidsvisie met uitvoeringsprogramma en kaders zodat we hiermee de actieve cultuurparticipatie kunnen bevorderen, de kwaliteit van evenementen en festivals kunnen verbeteren en organisatoren worden gefaciliteerd op basis van behoefte.

De beleidskeuzes ten aanzien van evenementen inclusief festivals worden met betrokkenen/stakeholders besproken en geëvalueerd en verwerkt tot een plan van aanpak waarin staat hoe te komen tot een beleidsvisie. Hierbij worden de uitkomsten van deelname aan het cultuurprofiel evenementen van Provincie Overijssel (deelname met looptijd 2017-2022) meegenomen in de analyse en wordt de aansluiting gezocht met andere beleidsterreinen die een onlosmakelijk onderdeel uitmaken van het evenementenbeleid zoals duurzaamheid, circulaire economie, vrijwilligers, participatie, welzijn, sport & recreatie en vergunningverlening.

6.15 Herinrichting Marktplein Oldemarkt

Uit de uitkomst van het leefbaarheidsonderzoek in 2019 onder de bevolking van Oldemarkt is vast komen te staan dat er behoefte bestaat om het Marktplein een grondige opknappbeurt te geven. De meerderheid van de bevolking (63%) vindt de huidige uitstraling van het plein slecht. Dit pakken we aan door een multifunctioneel dorpspark, waarbij groen de hoofdtoon voert, te creëren.

Aan het plein komt nieuwbouw op de plek van het voormalige gemeentehuis. Daarbij speelt ook een inpassingsopgave voor het parkeren. Om dit goed te kunnen doen moet het marktpleindeel voor de nieuwbouw heringericht worden. Door deze herinrichting, vooruitlopend op de nieuwbouw, nu integraal mee te nemen in de plannen voor het Marktplein kunnen we optimaal gebruik maken van Leadergeld.

Uit het leefbaarheidsonderzoek is ook vast komen te staan dat er meer behoefte bestaat aan ontmoeting, activiteiten en evenementen. Het vernieuwde plein wordt een ontmoetingsplek waar dorpsbewoners samenkomen in verschillende leeftijdscategorieën wat de sociale cohesie ten goede komt. Tevens zullen er jaarlijkse activiteiten en evenementen georganiseerd worden, zodat Oldemarkt een impuls krijgt op sociaal-, maatschappelijk en economisch vlak.

6.16 Uitbreiding uitrukhal brandweerkazerne Kuinre

In 2006 is de huidige uitrukhal voor de brandweer in Kuinre gerealiseerd. In het kader van het gebruik en veranderende wet- regelgeving, blijkt de hal op dit moment te klein. De Veiligheidsregio IJsselland heeft de nadrukkelijke wens uitgesproken de hal in het kader hiervan met circa 32 m2 te vergroten. De totale investering komt uiteindelijk terug in de vorm van een (verhoogde) huurvergoeding van de Veiligheidsregio IJsselland.

6.17 Huisvesting huisartsenpraktijk Giethoorn

De laatste jaren is er een landelijke trend gaande van een tekort aan huisartsen. Deze trend is helaas ook gaande in Steenwijkerland. Het behouden van huisartsen voor een kern levert een grote bijdrage in het kader van leefbare steden en kernen. Voor de kern Giethoorn willen we twee 'nieuwe' huisartsen faciliteren door de leegstaande school in Giethoorn Noord geschikt te maken voor de vestiging van een apotheekvoerende huisartsenpraktijk. Om deze locatie voor de huisartsen leefbaar te maken is het noodzakelijk de buitenschil duurzaam te renoveren. En het buitenterrein op een klimaat adaptieve manier geschikt te maken voor toekomstig gebruik. Deze investeringen komen uiteindelijk terug in de vorm van een huurvergoeding. In 2023 is een eenmalig bedrag van € 25.000 noodzakelijk om voortgang in het dossier te houden.

6.18 Integrale veiligheid (IVP)

De belangrijkste rol die de gemeente heeft in veiligheid en openbare orde is de regisserende rol. Zij voert deze rol uit door het vaststellen van een Integraal Veiligheidsplan (IVP) en het toezien op een professionele uitvoering van de door de raad vastgestelde prioriteiten door alle betrokken partijen.

Het nog vast te stellen IVP 2023-2026 moet een antwoord geven op de vraag welke thema's wij als gemeente binnen het werkveld openbare orde en veiligheid belangrijk vinden. Het IVP omschrijft de missie, visie, prioriteiten en doelstellingen voor een periode van vier jaar. Het IVP is een college brede opgave. In overleg bepalen de bestuurders met elkaar onder wiens verantwoordelijkheid onderdelen van het beleid vallen.

Het IVP 2023-2026 is een gezamenlijke opgave met interne en externe partners. Zodoende wordt er rekening gehouden met flankerende beleidsprocessen. De belangrijkste zijn:

- het integraal jeugdbeleid;
- het preventie en handavingsplan alcohol en drugs;
- de Algemene Plaatselijke Verordening (APV);
- de handavingsnota;
- regionaal crisisplan van de Veiligheidsregio IJsselland;
- beleidsplannen van de politie en het Openbaar Ministerie;
- beleid van de provincie en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Voor de uitvoering van het IVP 2023-2026 wordt jaarlijks een concreet uitvoeringsplan opgesteld. Dit uitvoeringsplan omvat schematisch welke instrumenten bijdragen aan de geformuleerde doelstellingen, welke concrete resultaten dit oplevert, wie de actoren zijn, wat de planning is en met welk budget.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten - 6. Leefbare steden en kernen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 30.419	- 37.952	- 35.164	- 32.664	- 32.791	- 33.627
Baten	8.713	10.759	8.199	7.448	7.445	8.285
Saldo van baten en lasten	- 21.707	- 27.194	- 26.965	- 25.216	- 25.346	- 25.341
Mutatie reserves						
Toevoegingen	-	-	- 54	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	1.745	851	498	279
Mutatie reserves	-	-	1.691	851	498	279
Resultaat	- 21.707	- 27.194	- 25.274	- 24.365	- 24.848	- 25.063

2.11. Bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening'

Financieel Beleid

Het financieel beleid van de afgelopen jaren continueren we. De volgende drie uitgangspunten hanteren we daarbij:

AMBITIE FINANCIEN:

- Sluitende meerjarenbegroting
- Voldoende weerstandsvermogen
- Gematigde ontwikkeling lokale lasten

Qua gemeentelijke woonlasten is ons uitgangspunt dat we tot de 25% gemeenten van Nederland met de laagste lasten blijven behoren.

Dienstverlening

Bij het aansluiten bij de leefwereld van inwoners en ondernemers speelt de gemeentelijke dienstverlening en communicatie een cruciale rol. De volgende drie uitgangspunten voor de dienstverlening hanteren we:

AMBITIE DIENSTVERLENING:

- Aansluiten bij de behoefte en beleving van de inwoner of ondernemer
- Open en transparant met elkaar omgaan op basis van vertrouwen
- Snel en simpel waar het kan, persoonlijk waar het hoort.

Hoe gaan we dat doen?

Financieel Beleid

Doel	Verantwoord omgaan met financiële middelen
Beoogd resultaat	Een sluitende begroting voor alle jaren is het uitgangspunt. Dit houdt in dat de structurele uitgaven en inkomsten in evenwicht zijn.
Actie 2023	We presenteren in 2023 een sluitende meerjarenbegroting 2024-2027.

Doel	Voldoende weerstandsvermogen
Beoogd resultaat	Om financiële tegenvallers op te kunnen vangen is voldoende weerstandsvermogen nodig. Bij een waarde van de weerstandsratio (het kengetal hiervoor) van minimaal 2 is daar sprake van (waarde in begroting 2022: 6,1).
Actie 2023	Weerstandsratio > 2. Indien nodig treffen we maatregelen.

Doel	Lokale (woon)lasten relatief laag
Beoogd resultaat	Behoren tot de top 25% gemeenten van Nederland met de laagste lasten. Steenwijkerland staat 15 ^e van de 345 gemeenten (Coelo-atlas 2022).
Actie 2023	Geen bovengemiddelde stijgingen van de tarieven voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Dienstverlening

Doel	Gemeentelijke dienstverlening sluit aan bij de behoefte
Beoogd resultaat	Rapportcijfer voor klanttevredenheid minimaal een 7,5.

Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Uitkomsten monitoring klantcontacten (telefonie, balie, online diensten) en het websitegebruik worden gebruikt voor betere dienstverlening. Specifiek aandacht zal worden besteed aan (de afhandeling van) meldingen openbare ruimte (MOR). • Onderzoeken mogelijkheid registratie en monitoring van (de afhandeling van) terugbelverzoeken. • We onderzoeken de inzet van 'live chat/chatbot' als extra dienstverleningsoptie op de website. • We brengen minimaal 1 klantreis voor een bepaald product in kaart om zo heel gericht een dienst te verbeteren.
-------------------	---

Doel	Onze communicatie is actief, omgevingsgericht en in duidelijke taal
Beoogd resultaat	Steeds meer brieven, formulieren en teksten zijn in eenvoudig Nederlands geschreven ('B1-niveau').
Actie 2023	<ul style="list-style-type: none"> • Tenminste 3 maal zal het Testpanel van inwoners worden gevraagd om een oordeel over onze webteksten, brieven en formulieren, waarbij de uitkomsten worden gebruikt om de website, gemeentelijke brieven en formulieren te verbeteren. • Een analyse maken welke delen van de website op B1-niveau zijn en welke niet. • Uitvoeren onafhankelijke audit op toegankelijkheid van onze website. • Uitvoeren social media scans om te weten wat er leeft en speelt bij inwoners en samenleving.

Wat mag het kosten?

Na het verschijnen van de PPN 2022-2026 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan met financiële gevolgen voor het meerjarenbeeld. Deze ontwikkeling zijn hieronder geschetst.

bedragen x € 1.000

Financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
7. Financiën en dienstverlening						
In begroting 2023-2026 opgenomen						
Correctie mutatie PPN (prijscompensatie: 0,8%)		S	145	146	141	130
Correctie mutatie PPN (looncompensatie: 3,3%)		S	- 16	- 12	- 12	- 12
Accountantskosten		S	- 28	- 28	- 28	- 28
Directe doorbelasting riolering en afval		S	62	63	62	62
Aanpassing kapitaallasten (afschrijving)		S	11	18	- 7	- 11
Hogere energieprijzen (gas en elektra):						
Gas		S	- 258	-	-	-
Openbare verlichting		S	- 366	-	-	-
Overig		S	- 442	-	-	-
Riolering		I	- 300	-	-	-
Inzet van egalisatievoorziening reiniging		I	300	-	-	-
Lagere proces- en gerechtskosten belastingen		S	120	120	120	120
Vervallen stelpost aan de inkomstenkant: 'verwerken in de tarieven vanaf 2023'		S	- 120	- 120	- 120	- 120
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026		-	- 893	187	157	142

Correctie mutatie PPN (prijscompensatie: 0,8%)

Bij het opstellen van de begroting is gebleken dat de bedragen die in de PPN 2022-2026 zijn opgenomen voor de prijscompensatie (0,8%) in 2023 te hoog waren geraamd en dat een correctie noodzakelijk is.

Correctie mutatie PPN (looncompensatie: 3,3%)

Bij het opstellen van de begroting is gebleken dat de bedragen die in de PPN 2022-2026 zijn opgenomen voor looncompensatie (3,3%) in 2023 te laag waren geraamd en dat een correctie noodzakelijk is.

Accountantskosten

De Rijksoverheid heeft het aantal specifieke uitkeringen in 2021 sterk uitgebreid. Voor de jaarrekening 2022 gaan wij uit van een toename naar 25 specifieke uitkeringen. In korte tijd is het aantal regelingen fors toegenomen van 6 regelingen in 2019 tot naar verwachting 25 regelingen in 2022. De controle vindt gelijktijdig met de jaarrekening plaats. De extra kosten hiervan voor de accountant worden geraamd op € 28.000.

Directe doorbelasting riolering en afval

Als gevolg van de looncompensatie (3,3%) is het bedrag dat kan worden doorbelast aan riolering en afval hoger dan geraamd.

Aanpassing kapitaallasten (afschrijving)

Diverse investeringen zijn 'afgesloten'. Dit heeft gevolgen voor de geraamde kapitaallasten.

Hogere energieprijzen (gas en elektra)

De inval van Russische troepen in Oekraïne veroorzaakt veel menselijk leed. Daarnaast zijn er ook economische gevolgen. De oorlog en daarna getroffen sancties leveren (indirect) economische schade op aan Europa. De Europese gasprijzen waren al flink gestegen en de verwachting is dat door de oorlog de prijzen nog verder oplopen. Ook de dreiging van een tekort aan gas kan (kortdurend) leiden tot zeer hoge gasprijzen. De elektriciteitsprijs stijgt ook mee, omdat deze is gekoppeld aan de prijs van gas en andere grondstoffen (zoals steenkool).

Voor de gemeente Steenwijkerland betekende dit dat het contract met Gazprom beëindigd moest worden, waardoor we nu bij de nieuwe leverancier geen vast tarief hebben.

In de PPN 2022-2026 is een financiële mutatie opgenomen voor de gestegen energieprijzen in 2022, waarbij we er rekening mee hielden dat we in 2023 en latere jaren ook meer zouden moeten betalen. Op basis van de laatste inzichten schatten we in dat het opgehoogde budget voor 2023 ontoereikend zal zijn. In totaal is een extra bedrag benodigd van ruim € 1 miljoen. Daarmee komen de budgetten voor gas, openbare verlichting en overig (onder andere het gemeentehuis) in 2023 in totaal uit op circa € 2 miljoen, een verdubbeling.

Voor riolering verwachten we dat de kosten in 2023 € 300.000 hoger zullen uitvallen. Dit bedrag zullen we onttrekken uit de voorziening riolering, zodat de rioolheffing niet hoeft te stijgen als gevolg van de hogere energieprijzen (voor nader toelichting, zie de 'Paragraaf Lokale heffingen').

In de Najaarsnota 2022 stellen we voor om een 'Reserve energie voor maatschappelijke instellingen' te vormen en daar een bedrag van € 3,3 miljoen in te storten. Deze reserve is bedoeld voor maatschappelijke instellingen zoals theater, sportaccommodaties en dorpshuizen die worden geconfronteerd met een forse stijging van de energieprijzen en daardoor in de financiële problemen komen.

Lagere proces- en gerechtskosten belastingen

Op basis van de ervaringen van afgelopen jaren is een inschatting gedaan van de kosten voor proces- en gerechtskosten. Omdat er ook sprake was van een andere waarderingsmethode hebben we hierbij rekening gehouden dat dit zou kunnen leiden tot een aantal bezwaarschriften dat op hetzelfde niveau zou liggen als voorgaande jaren. Door veel inzet op communicatie, een goede samenwerking met het taxatiebureau en een goede

onderbouwing, zijn we er in geslaagd het aantal gehonoreerde bezwaarschriften terug te dringen en daarmee ook de kosten voor proces- en gerechtskosten. Dit leidt structureel voordeel van € 120.000 vanaf 2023.

Vervallen stelpost aan de inkomstenkant: 'verwerken in de tarieven vanaf 2023'

In de Programmabegroting 2022-2025 staat vermeld dat de hogere proces- en gerechtskosten van € 120.000 vanaf 2023 in de belastingtarieven worden verwerkt. In de Najaarsnota hebben we u reeds gemeld dat deze kosten flink lager zullen uitvallen en we eerst de resultaten over 2023 willen afwachten voordat we dit in de belastingtarieven zullen verwerken. Dat betekent dat we kosten niet verwerken in het OZB-tarief voor 2023 en we zowel aan de kostenkant als ook aan de inkomstenkant een bedrag van 120.000 zullen aframen (budgettair neutraal).

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening' met de bijbehorende toelichtingen. In hoofdstuk 3.4 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's, inclusief de bijbehorende toelichtingen.

bedragen x € 1.000						
Bestedingsplan -	Investing	S / I	Begroting	MJR	MJR	MJR
7. Financiën en dienstverlening			2023	2024	2025	2026
In begroting 2023-2026 opgenomen						
7.1. Toerekening formatie-uitbreiding		S	- 500	- 500	- 500	- 500
Incidentele aanvullingen bedrijfsvoering		I	- 400	- 300	- 200	- 100
7.2. Huisvesting gemeentehuis (kantoor, raadzaal, verduurzaming)		I	- 50	-	-	-
7.3. Archivering Corona, informatiebeveiliging en vervanging belastingapplicatie		I	- 215	-	-	-
belastingapplicatie		S	- 55	- 55	- 55	- 55
7.4. Meer toezicht op (water)toeristenbelasting		I	- 35	- 35	-	-
<i>Stelpost aan de inkomstenkant: hogere opbrengsten watertoeristenbelasting</i>		I	35	35	-	-
7.5. Dienstverlening op maat: ook online		S	- 78	- 78	- 78	- 78
Totaal bestedingsplan		-	- 1.298	- 933	- 833	- 733

7.1 Toerekening formatie-uitbreiding en incidentele aanvullingen bedrijfsvoering

In de periode 2016 t/m 2020 is jaarlijks sprake geweest van een financieel overschot binnen de bedrijfsvoering. Dit overschot varieerde van € 0,5 miljoen tot € 1,1 miljoen. Gelet op de omvang van de bedrijfsreserve van € 500.000 vonden er geen stortingen meer plaats in deze reserve, maar werden deze via het rekeningresultaat toegevoegd aan de algemene reserve vrij besteedbaar.

Vanwege deze overschotten is een flink aantal formatie-uitbreidingen voor bestuurlijke ambities in de jaren 2019 en 2020 ten laste van de bedrijfsvoering opgevangen. Voorbeelden hiervan zijn: cultuurmakelaar, informatieadviseur, medewerkers voor openbaar vervoer, economische zaken, dienstverlening, inwonersinitiatieven, interne controle etc. Per saldo betreffen deze formatie-uitbreidingen in het jaar 2022 een bedrag van ruim € 1,2 miljoen.

Inmiddels is duidelijk dat deze (veelal structurele) uitbreidingen niet meer binnen het totale bedrijfsvoeringsbudget kunnen worden opgehoest. Waar in het verleden de nodige financiële ruimte ontstond omdat er veel vacatures waren, ICT-projecten vertraging kenden en investeringen werden uitgesteld is die ruimte er nu niet meer. Daarnaast leggen extra werkzaamheden (corona, werkzaamheden voor de opvang van vluchtelingen/crisis en de noodopvang/huisvesting van vluchtelingen) veel extra druk op de organisatie. Ook de lastige arbeidsmarkt gaat gepaard met veel extra kosten, zoals duurdere inhuur.

Vanaf 2023 stellen we voor de huidige werkwijze te beëindigen, de bedrijfsreserve op te heffen en het personeelsbudget weer onderdeel te maken van de integrale afweging bij de Perspectiefnota en de begroting. Met

deze begroting stellen we voor het structurele tekort van circa € 1 miljoen voor de helft ten laste te brengen van het begrotingssaldo en voor de andere helft de oplossing te zoeken binnen de bestaande formatie. Deze taakstellende opdracht van € 0,5 mln. willen we op een zorgvuldige wijze (geleidelijk) in de periode 2023-2027 realiseren. Om dit mogelijk te maken zijn daarom incidentele en afnemende aanvullingen voor het personeelsbudget benodigd.

7.2 Huisvesting gemeentehuis (kantoor, raadzaal, verduurzaming)

De afgelopen periode waarin thuiswerken volledig is ingeburgerd, heeft de inzichten over werken op - en de functie van - het kantoor sterk veranderd. Medewerkers gebruiken het kantoor anders en er is een dringende behoefte aan een andere indeling van het gemeentehuis. Het gemeentehuis heeft een modernisering nodig:

1. Kantoor inrichten voor hybride werken, waarbij het accent komt te liggen op 'ontmoeten' en de inrichting aansluit bij de activiteit (activiteitgericht werken/AGW).
2. Modernisering naar de huidige maatstaven, van onder anderen toiletgroepen, vloerbedekking, meubilair, akoestiek.

Doel van de genoemde aanpassingen is de medewerker een werkruimte bieden die bij het type werkzaamheden past (routinematig, bellen, 'teams-en', samenwerken, overleggen e.d.). Het huidige kantoorconcept in het gemeentehuis is daarvoor niet meer geschikt. Door de modernisering van de huisvesting en het realiseren van activiteit gerichte werkplekken geven we invulling aan goed werkgeverschap. Voor de raadszaal betreft het modernisering en de uitbreiding van het aantal raadszetels in de toekomst. Voorgesteld wordt om een incidenteel bedrag beschikbaar te stellen voor het opstellen van een plan, inclusief kostenraming.

7.3 Archivering Corona, informatiebeveiliging en vervanging belastingapplicatie

Drie verschillen acties zijn samengevoegd tot één post in het bestedingsplan:

1. *Archivering Corona*: het onderwerp Corona hebben we aangewezen als archief-hotspot. Dit wil zeggen dat alle Corona gerelateerde documenten worden gezien als documenten met een historische waarde en daarom als 'te bewaren' documenten worden gearchiveerd. Doordat de Corona-periode zo lang heeft geduurd gaat dit om veel meer documenten dan aanvankelijk is verwacht. Daarom is dit niet met de reguliere archiefbezetting te realiseren en wordt dit in 2023 projectmatig aangepakt.
2. *Informatiebeveiliging*: Het doorvoeren van extra technische beveiligingsmaatregelen ten aanzien van de e-mail en de firewall. Meer specifiek: het laten voldoen van de e-mail aan de NTA7516 norm die vereist is voor e-mail in communicatie naar zorgleveranciers en het uitbreiden van de firewall waardoor deels geautomatiseerd gereageerd kan worden op dreigingen.
3. *Vervangen belasting software*: Het contract met de huidige leverancier van de belastingapplicatie loopt af en kan niet worden verlengd. Voor de vervanging wordt in 2023 een Europese aanbesteding gedaan waarna alle data en het belastingproces gaat worden overgezet naar de nieuwe software. De planning is om in 2024 de nieuwe belastingapplicatie in gebruik te nemen.

Financieel betekent dit:

	S/I	2023	2024	2025	2026
1. Archivering Corona	I	-40			
2. Informatiebeveiliging	S	-30	-30	-30	-30
3. Vervanging belastingapplicatie	I	-175			
<i>Onderhoudskosten</i>	S	-25	-25	-25	-25
Totaal		-270	-55	-55	-55
<i>Waarvan incidenteel</i>	I	-215			
<i>Waarvan structureel</i>	S	-55	-55	-55	-55

7.4 Meer toezicht op (water) toeristenbelasting

Betere controle op en naleving van (water)toeristenbelasting is noodzakelijk. Dat betekent beter toezicht op belastingplichtige die deze belasting moeten betalen. Nu zijn die niet allemaal in beeld en worden aanslagen niet naar alle belastingplichtigen verstuurd, omdat de onderliggende gegevens ontbreken. De eenmalige bedragen in 2023 en 2024 zullen worden besteed aan het aantrekken van een medewerker, die de functie van toezichthouder (water)toeristenbelasting gaat vervullen. Verwachting is dat door meer toezicht, we ook meer belasting ontvangen en dit budgettair neutraal uitwerkt voor de begroting.

7.5 Dienstverlening op maat: ook online

Aansluiten bij de behoefte en beleving van inwoners en ondernemers is de kern van onze dienstverlening. Oftewel: dienstverlening op maat. Dat geldt ook voor onze online aanpak.

Steeds meer inwoners en ondernemers zijn online, zoeken daar informatie of contact met de gemeente of uiten hun mening over diverse actuele onderwerpen. We willen daarom niet alleen middelen en kanalen doelgericht inzetten die passen bij deze verwachting van onze online dienstverlening. Maar door middel van het monitoren van deze online uitingen, beschikken we ook over input die we meenemen in de afwegingen van ons handelingsperspectief. Het doelgericht inzetten van deze middelen geeft ons de nodige flexibiliteit om in tijden van crisis en extra drukte flexibel te handelen. Onze capaciteit op online inzet moet hierop dan wel aansluiten. In de huidige hectische tijden zien we dat onze actuele capaciteit niet toereikend is. En gezien de vele complexe vraagstukken en dossiers waar we landelijk, maar ook Europees en mondiaal mee te maken hebben, verwachten we niet dat dit de komende periode gaat veranderen.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten -	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
7. Financiën en dienstverlening	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten	- 22.357	- 24.444	- 23.287	- 22.585	- 22.046	- 21.944
Baten	96.587	105.288	106.675	109.626	110.944	104.991
Saldo van baten en lasten	74.230	80.844	83.388	87.041	88.897	83.047
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 9.902	- 8.036	- 1.398	-	-	-
Onttrekkingen	11.261	21.479	2.738	545	200	100
Mutatie reserves	1.359	13.443	1.340	545	200	100
Resultaat	75.590	94.287	84.728	87.586	89.097	83.147

2.12. Overzicht totale programmabegroting

In onderstaand overzicht is het financieel resultaat weergegeven voor de komende jaren. Deze is voor de jaren 2023 tot en met 2026 positief.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Programma's						
Lasten						
1. Woningbouw	- 8.758	- 6.834	- 6.795	- 6.638	- 6.264	- 6.118
2. Werk en economie	- 3.126	- 8.061	- 1.888	- 1.548	- 1.484	- 1.562
3. Samenredzaam	- 65.473	- 73.174	- 68.767	- 69.251	- 67.062	- 66.257
4. Vitaal platteland	- 2.129	- 3.052	- 1.873	- 1.839	- 1.787	- 1.644
5. Duurzaam	- 7.001	- 11.964	- 7.354	- 7.157	- 7.176	- 7.163
6. Leefbare steden en kernen	- 30.410	- 37.932	- 35.143	- 32.643	- 32.769	- 33.606
7. Financiën en dienstverlening	- 3.499	- 4.377	- 4.137	- 4.181	- 4.176	- 4.212
Totaal Lasten	- 120.396	- 145.393	- 125.957	- 123.258	- 120.719	- 120.563
Baten						
1. Woningbouw	8.733	5.008	4.534	3.970	3.371	3.351
2. Werk en economie	2.113	4.626	583	531	397	401
3. Samenredzaam	19.074	20.231	15.757	15.457	15.457	15.457
4. Vitaal platteland	748	1.063	650	650	650	650
5. Duurzaam	5.522	6.130	5.393	5.419	5.419	5.419
6. Leefbare steden en kernen	8.713	10.759	8.199	7.448	7.445	8.285
7. Financiën en dienstverlening	2.346	2.298	2.067	2.389	2.354	2.354
Totaal Baten	47.248	50.115	37.185	35.865	35.094	35.918
Totaal Programma's	- 73.148	- 95.278	- 88.773	- 87.393	- 85.624	- 84.645
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten						
Algemene dekkingsmiddelen	- 943	- 667	- 736	- 939	- 815	- 807
Overhead	- 17.852	- 19.368	- 18.383	- 17.431	- 17.026	- 16.896
Onvoorzien	- 72	- 53	- 52	- 55	- 50	- 50
Totaal Lasten	- 18.867	- 20.088	- 19.171	- 18.425	- 17.892	- 17.754
Baten						
Algemene dekkingsmiddelen	93.241	101.970	103.903	106.533	107.885	101.933
Overhead	857	999	684	684	684	684
Onvoorzien	143	21	21	21	21	21
Totaal Baten	94.242	102.991	104.608	107.237	108.590	102.637
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	75.374	82.903	85.437	88.813	90.698	84.883
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
	- 10.397	- 8.514	- 2.340	- 646	- 325	- 350
Onttrekkingen						
	11.261	21.479	6.164	2.146	998	479
Totaal Mutatie reserves	864	12.965	3.824	1.500	673	129
Saldo programmabegroting	3.091	590	488	2.919	5.746	367

2.13. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Onderstaand overzicht biedt inzicht in de samenstelling van de algemene dekkingsmiddelen, inclusief de verplichte taakvelden voor overhead en onvoorzien.

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Algemene dekkingsmiddelen						
Uitkeringen Gemeentefonds	82.858	92.034	93.887	96.816	98.168	92.216
Algemene uitkering	82.858	92.034	93.887	96.816	98.168	92.216
Onroerende Zaak Belasting	7.119	7.215	7.403	7.403	7.437	7.437
OZB woningen	4.830	4.777	4.858	4.858	4.858	4.858
OZB niet-woningen	3.172	3.182	3.207	3.207	3.207	3.207
Uitvoering wet WOZ	- 884	- 744	- 662	- 663	- 628	- 628
Belastingen overig	165	- 0	- 1	- 1	- 1	- 1
Hondenbelasting	171	-	-	-	-	-
Bestrijding hondenpoep	- 5	- 16	- 16	- 16	- 16	- 16
Heffing en invordering overige belastingen	- 0	15	15	15	15	15
Overige	- 1	-	-	-	-	-
Treasury	2.156	2.054	1.878	1.376	1.465	1.473
Dividend	2.125	1.735	1.858	1.559	1.559	1.559
Overige	30	319	19	- 182	- 94	- 86
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	92.297	101.304	103.167	105.594	107.070	101.125
Overhead						
Overhead	- 16.995	- 18.368	- 17.699	- 16.747	- 16.342	- 16.213
Totaal Overhead	- 16.995	- 18.368	- 17.699	- 16.747	- 16.342	- 16.213
Onvoorzien						
Onvoorzien	72	- 32	- 31	- 34	- 29	- 29
Totaal Onvoorzien	72	- 32	- 31	- 34	- 29	- 29
Totaal	75.374	82.903	85.437	88.813	90.698	84.883

2.14. Overhead

In het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is voorgeschreven dat jaarlijks in de programmabegroting een apart overzicht moet worden opgenomen van de kosten van de overhead. Hiermee krijgt uw raad op een eenvoudige wijze inzicht in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie.

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead, wordt de volgende definitie gehanteerd: *Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.*

De kosten van sturing en ondersteuning van de directe medewerkers (overhead) bestaan in ieder geval uit:

- Loonkosten (onder meer: financiën, personeel en organisatie, inkoop, juridische zaken, leidinggevenden,
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- ICT kosten;
- Huisvesting en facilitaire zaken;
- Uitbestedingskosten bedrijfsvoering;
- Overige materiële kosten (waaronder tractie, gereedschappen, kantoorbenodigdheden).

Met deze definitie wordt een eenduidig inzicht geboden in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden. In de praktijk zijn dit veelal loonkosten die direct zijn toe te rekenen tot bepaalde activiteiten binnen een van de bestuursprogramma's. Die kosten zijn dan ook opgenomen onder het desbetreffende programma en niet betrokken bij de berekening van het bedrag aan overhead.

In het BBV is één uitzondering gemaakt op het verplicht centraal begroten en verantwoorden van overhead. Dit betreft de toerekening van overhead aan de grondexploitaties en de investeringen (prestatiecontract). Deze uitzondering is gemaakt omdat het niet toerekenen van overhead aan dergelijke investeringen zou leiden tot een begrotingstekort. Voor de gemeente Steenwijkerland wordt rekening gehouden met een bedrag van € 0,4 miljoen in 2023.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt, bedragen de kosten voor overhead in totaal € 17,7 miljoen in 2023. Uitgedrukt in een percentage van de totale exploitatielasten, vóór mutaties in de reserves, bedraagt de overhead 12%. Ter illustratie: In de Programmabegroting 2022-2025 is voor het begrotingsjaar 2022 een percentage opgenomen van 11%.

Overhead	bedragen x € 1.000			
	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
A. Loonkosten overhead	- 12.519	- 12.121	- 11.822	- 11.732
B. ICT kosten	- 2.727	- 2.513	- 2.505	- 2.423
C. Huisvestingskosten	- 862	- 934	- 856	- 868
D. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	- 506	- 212	- 212	- 212
E. Overige materiele kosten	- 1.480	- 1.363	- 1.343	- 1.373
F. Prestatiecontract	395	395	395	395
G. Totaal overhead	- 17.699	- 16.747	- 16.342	- 16.213
H. Totale lasten begroting (exclusief mutaties reserves)	- 145.129	- 141.683	- 138.610	- 138.316
Totaal overhead / Totale lasten (G/H)	12%	12%	12%	12%

3. Financiële positie

3.1. Inleiding

In hoofdstuk 2.3 is het meerjarenbeeld geschetst. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de totstandkoming van dit financieel beeld.

Bij de behandeling van de PPN 2022-2026 op 5 juli en 12 juli 2022 heeft u ingestemd met de kaders voor de samenstelling van deze programmabegroting. In hoofdstuk 3.2 zijn deze uitgangspunten nogmaals weergegeven. Ook heeft u ingestemd met een aantal onontkoombare uitgaven en deze uitgaven te betrekken bij de samenstelling van de Programmabegroting 2023-2026. In voorliggende begroting zijn de onontkoombare uitgaven verwerkt. Verder treft u in dit hoofdstuk een toelichting aan op de financiële ontwikkelingen die zich na het verschijnen van de PPN hebben voorgedaan en geven we inzicht in de ontwikkeling van onze reserves en voorzieningen.

3.2. Uitgangspunten programmabegroting

Bij de samenstelling van de Programmabegroting 2022-2025 zijn dezelfde uitgangspunten gehanteerd:

Uitgangspunten programmabegroting	Grondslag
Raadsbesluiten*	t/m raadsvergadering 13 sept. 2022
Looninflatie	3,3%
Prijsinflatie inkomstenbudgetten	0,8%
Prijsinflatie uitgavenbudgetten	0,8%
Prijsinflatie grondexploitatie uitgavenbudgetten	2,0%
Prijsinflatie grondexploitatie inkomstenbudgetten	1,5%
Rente grondexploitaties	0,75%
Rekenrente (omslagpercentage)	1,00%
Marktrente	1,4%
Prijsinflatie verstrekte subsidies	0,8%
Prijsinflatie gemeentelijke belastingen en rechten*	0,8%
Areaaluitbreiding wegen en wegmeubilair, openbare verlichting en openbaar groen	175 woningen
Tarief 2022 voor het prestatiecontract	€ 94
Algemene uitkering uit het gemeentefonds*	Meicirculaire 2022
Aantal woonruimten per 1-1-2022 (geraamde groei 2022)	20.297 (175)
Aantal inwoners per 1-1-2022 (geraamde groei 2022)	44.741 (259)

3.3. Financiële ontwikkelingen

Nadat de PPN 2022-2026 in het voorjaar door uw raad is vastgesteld, heeft zich een aantal financiële ontwikkelingen voorgedaan die in deze paragraaf afzonderlijk zijn toegelicht.

3.3.1. Financiële ontwikkelingen Gemeentefonds

We ontvangen de komende jaren naar verwachting meer geld uit het gemeentefonds. De financiële gevolgen zijn hieronder in beeld gebracht.

bedragen x € 1.000

Financiële gevolgen Gemeentefonds	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Informatienota 21 juni 2022 (meicirculaire gemeentefonds 2022)	4.825	5.043	6.193	2.586
Informatienota 21 juni 2022 (nader voorlopig BUIG-budget)	- 571	- 571	- 571	- 571
Totaal (+ = voordeel)	4.254	4.472	5.622	2.015

Informatienota 21 juni 2022 (meicirculaire gemeentefonds 2022 en nader voorlopig BUIG-budget)

Op 21 juni 2021 bent u geïnformeerd over de financiële gevolgen van de meicirculaire 2022 van het gemeentefonds. Zoals gebruikelijk hebben we de informatie van de meicirculaire verwerkt in de begroting. Dat geldt ook voor het 'nader voorlopig BUIG-budget' dat lager uitvalt dan eerder was geraamd.

3.3.2. Raadsbesluiten

In de PPN 2022-2026 zijn alle raadsbesluiten verwerkt tot en met de vergadering van 29 maart 2022. In onderstaande tabel zijn de raadsbesluiten opgenomen die betrekking hebben op de periode daarna tot en met 13 september 2022.

bedragen x € 1.000

Raadsbesluiten tot en met 13 september 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
GGD IJsselland	- 76	- 76	- 76	- 76
Veiligheidsregio IJsselland	- 101	- 121	- 140	- 160
Omgevingsdienst IJsselland	- 303	- 303	- 303	- 303
Totaal (+ = voordeel)	- 480	- 500	- 520	- 540

In PPN 2022-2026 is een financieel nadeel aangekondigd voor de GGD IJsselland. Het nadeel van € 90.000 valt uiteindelijk iets lager uit.

3.3.3. Financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026

Na het verschijnen van de PPN 2022-2026 heeft zich een aantal wijzigingen voorgedaan met financiële gevolgen voor onze gemeente. In onderstaande tabel zijn de wijzigingen toegelicht. Het totaal van alle gepresenteerde mutaties is opgenomen in het meerjarenbeeld (hoofdstuk 2.3). De afzonderlijke posten zijn toegelicht in hoofdstuk 2 binnen de bestuursprogramma's 'Samenredzaam' en 'Financiën en dienstverlening'.

Financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
1. Woningbouw						
Geen financiële ontwikkelingen						
2. Werk en economie						
Geen financiële ontwikkelingen						
3. Samenredzaam						
Indexering 5% Jeugd	S		- 160	- 160	- 160	- 160
Indexering 5% WMO	S		- 119	- 119	- 119	- 119
Uitkeringen (koppeling minimumloon)	S		- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
Stelpost aan de inkomstenskant: BUIG (75% van de uitgaven)	S		750	750	750	750
Minimabeleid	S		- 280	- 280	- 280	- 280
Stelpost aan de inkomstenkant: compensatie Jeugdzorg	S		-	625	- 475	- 730
Stelpost Jeugdzorg, voordeel inzetten	S		-	- 625	-	-
Stelpost Jeugdzorg, lagere uitgaven (€ 500 mln. korting rijk)	S		-	-	475	730
4. Vitaal platteland						
Geen financiële ontwikkelingen						
5. Duurzaam						
Geen financiële ontwikkelingen						
6. Leefbare steden en kernen						
Geen financiële ontwikkelingen						
7. Financiën en dienstverlening						
Correctie mutatie PPN (prijscompensatie: 0,8%)	S		145	146	141	130
Correctie mutatie PPN (looncompensatie: 3,3%)	S		- 16	- 12	- 12	- 12
Accountantskosten	S		- 28	- 28	- 28	- 28
Directe doorbelasting riolering en afval	S		62	63	62	62
Aanpassing kapitaallasten (afschrijving)	S		11	18	- 7	- 11
Hogere energieprijzen (gas en elektra):						
Gas	S		- 258	-	-	-
Openbare verlichting	S		- 366	-	-	-
Overig	S		- 442	-	-	-
Riolering	I		- 300	-	-	-
Inzet van egalisatievoorziening reiniging	I		300	-	-	-
Lagere proces- en gerechtskosten belastingen	S		120	120	120	120
Vervallen stelpost aan de inkomstenkant: 'verwerken in de tarieven vanaf 2023'	S		- 120	- 120	- 120	- 120
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2022-2026			- 1.702	- 622	- 652	- 667
Ten laste van de Algemene reserve - vrij besteedbaar			-		-	-
Ten laste van het begrotingsaldo			- 1.702	- 622	- 652	- 667

3.3.4. Structurele doorwerking mutaties Najaarsnota 2022

In voorliggende programmabegroting zijn de mutaties 2022 verwerkt, voor zover deze een structurele doorwerking naar 2023 en latere jaren hebben.

	bedragen x € 1.000			
Structurele doorwerking najaarsnota 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Woningbouw				
Werk en economie	- 7	- 7	- 7	- 7
Samenredzaam	- 12	9	- 22	- 3
Vitaal platteland				
Duurzaam				
Leefbare steden en kernen	- 397	- 322	- 321	- 321
Financiën en dienstverlening	67	- 233	- 233	- 233
Totaal (+ = voordeel)	- 349	- 552	- 583	- 564
<i>Waarvan structureel (ten laste van het begrotingsaldo)</i>	<i>- 274</i>	<i>- 552</i>	<i>- 583</i>	<i>- 564</i>
<i>Waarvan incidenteel (ten laste van de AR vrij besteedbaar)</i>	<i>- 75</i>			

Voor een toelichting op de gepresenteerde mutaties verwijzen wij u naar de Najaarsnota 2022.

3.3.5. Maatregelen om de financiële ruimte te vergroten

In de bestuurlijke inleiding in de PPN hebben we extra aandacht gevraagd voor het financieel beeld voor het begrotingsjaar 2026. Belangrijkste oorzaak van de problematiek is een maatregel uit het regeerakkoord. Het kabinet onderzoekt of gemeenten vanaf 2026 meer ruimte kunnen krijgen om zelf belasting te heffen. Vooruitlopend hierop krijgen we in dat jaar van het rijk aanzienlijk minder geld uit het gemeentefonds. We gaven toen aan *bij de opstelling van de meerjarenbegroting 2023-2026 hierover meer duidelijkheid te hebben*. Dat laatste is helaas niet het geval.

Om de komende jaren toch te kunnen investeren, hebben we gekeken naar maatregelen om het financieel meerjarig saldo te vergroten:

	bedragen x € 1.000			
Maatregelen om de financiële ruimte te vergroten	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Stelpost aan de inkomstenkant vanaf 2024:				
<i>Compensatie Jeugdzorg</i>	-	625	- 475	- 730
<i>Stelpost Jeugdzorg: voordeel inzetten</i>	-	- 625	-	-
<i>Stelpost Jeugdzorg: lagere uitgaven (€ 500 mln. korting rijk)</i>	-	-	475	730
Stelpost aan de inkomstenkant vanaf 2026				
<i>accres 2025 gemeentefonds doortrekken naar 2026</i>	-	-	-	2.345
Totaal (+ = voordeel)	-	-	-	2.345

Stelpost aan de inkomstenkant vanaf 2024: compensatie Jeugdzorg

In onze begroting houden we nu vanaf 2024⁵ rekening met 75% compensatie van het rijk voor de Jeugdzorg n.a.v. het zogenaamde rapport van de 'Commissie van wijzen'. Dit was conform de eerdere 'richtlijn' die door de provincie als provinciaal toezichthouder is uitgebracht.

⁵ Het rijk heeft tot nu toe alleen incidenteel extra geld beschikbaar gesteld tot en met 2023.

De VNG heeft recentelijk naar buiten gebracht dat zij samen met het IPO aanvullende afspraken met het rijk heeft gemaakt over de te verwachten ruimte in de gemeentelijke begroting aanvullend op de bedragen in de meicirculaire van het gemeentefonds voor Jeugdzorg.

Voor onze gemeente gaat het om de volgende bedragen die we zouden kunnen verwerken als stelpost in de begroting:

Stelpost inkomstenkant: 100% compensatie Jeugdzorg	2023	2024	2025	2026
Maximaal effect op het meerjarig begrotingssaldo		925.000	822.260	570.612

+ = voordeel

Een positief effect op het meerjarig begrotingssaldo kan alleen worden gerealiseerd door lagere uitgaven voor de Jeugdzorg te ramen. Deze lager te ramen uitgaven in de begroting hangen samen met een aanvullende korting van het rijk van ruim € 500 miljoen structureel. Het rijk zal daartoe maatregelen uitwerken. Naar aanleiding van een discussie in de Eerste Kamer over deze aanvullende korting heeft het kabinet zich 'garant' gesteld voor de financiële risico's die gemeenten lopen. Wat dat precies inhoudt, is nog onbekend. Ons beeld is dat het kabinet het vooral ziet als zijn verantwoordelijkheid om gemeenten in staat te stellen de lagere uitgaven ook daadwerkelijk te realiseren (bijvoorbeeld via een eigen bijdrage van de cliënten). Voor ons als gemeente schuilt daar een risico in. Wat hebben we al bezuinigd en wat vindt onze gemeenteraad nog aanvaardbaar?

Wij vinden het daarom niet verantwoord om de 100% compensatie voor de Jeugdzorg volledig in te boeken. We willen wel alvast anticiperen op de door het rijk opgelegde besparingen vanaf 2025. Deze besparingen komen bovenop de reeds ingeboekte besparingen vanuit transformatie Sociaal Domein. Om deze extra besparing vanaf 2025 te kunnen realiseren, stellen we voor om een incidenteel voordeel van € 625.000 in 2024 toe te voegen aan het budget voor de Jeugdzorg (zie het bestuursprogramma Samenredzaam in hoofdstuk 2). Met dat geld kunnen we acties uitvoeren om toekomstige besparingen te realiseren. Voor het financieel meerjarenbeeld werkt dit budgetair neutraal uit (effect op het begrotingssaldo: 0).

Bij de PPN 2023-2027 komen we hierop terug met een actie- c.q. bestedingsplan.

Stelpost aan de inkomstenkant vanaf 2026: accres 2025 gemeentefonds doortrekken naar 2026

Het kabinet heeft besloten om vanaf 2026 een fors lager bedrag aan algemene uitkering gemeentefonds uit te keren, maar geeft geen onderbouwing voor deze keuze. Vanuit de VNG is aangegeven dat men de indruk heeft dat het kabinet alvast voorsorteert op een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025, waarbij de mogelijkheid van een groter eigen belastinggebied wordt betrokken: *Om een stabielere financiering voor gemeenten en provincies te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken.*

Als het accres 2026 wordt afgezet tegen het accres 2025 (zie PPN 2022-2026, p. 63), dan is het verschil voor onze gemeente € 2,3 miljoen negatief. Voorstel is om het accres van 2025 volledig door te trekken naar 2026,

3.4. Bestedingsplan 2023-2026

In tegenstelling tot andere jaren bevat de PPN 2022-2026 geen beleidsvoornemens en plannen voor de komende jaren met een bijbehorend bestedingsoverzicht. Eerst moesten de hoofdlijnen van het coalitieakkoord 'Duurzaam doorbouwen' verder worden uitgewerkt in doelen en resultaten, gekoppeld aan de nieuwe bestuursprogramma's. Dat traject is inmiddels afgerond, waardoor we u nu het bestedingsplan kunnen voorleggen voor de periode 2023 tot en met 2026. Het totale bestedingsplan treft u hieronder aan. De afzonderlijke plannen zijn toegelicht in hoofdstuk 2 onder de desbetreffende bestuursprogramma's.

Bestedingsplan	Investering S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
In begroting 2023-2026 opgenomen					
<u>1. Woningbouw</u>					
1.1. Opgave woningbouw Steenwijkerland					
- <i>Uitbreiding team met 2 fte</i>	S	- 200	- 200	- 200	- 200
- <i>Werkbudget</i>	I	- 100	- 100	- 100	-
<u>2. Werk en economie</u>					
2.1. Arbeidsmarktbeleid, extra bedrijventerreinen en ondersteuning ondernemersinitiatieven	I	- 200	-	-	-
2.2. Renovatie Kadoelerbrug (gemeentelijke bijdrage)	I	-	-	-	- 100
2.3. Ontwikkeling verduurzaming/transitie defensie	S				
<u>3. Samenredzaam</u>					
3.1. Als rondkomen niet (meer) lukt					
- <i>Versterking formatie</i>	S	- 150	- 150	- 150	- 150
- <i>Uitvoeringsbudget</i>	S	- 100	- 100	- 100	- 100
3.2. Mantelzorg/respijtzorg	I	- 40	-	-	-
3.3. Beweging van nul	I	- 150	- 150	-	-
- <i>Ten laste van de bestemmingsreserve coronagerelateerde uitgaven Sociaal Domein</i>	I	150	150	-	-
3.4. Van beschermd wonen naar beschermd thuis	I	- 100	- 250	-	-
<u>4. Vitaal platteland</u>					
4.1. Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl (project uit het Coalitieakkoord)					
- <i>Startbudget voor gebiedsaanpak Ossenzijl en Blokzijl</i>	I	- 100	-	-	-
- <i>Investing en kapitaallasten</i>	- 5.000 S				
4.2. Ontsluiting Blokzijl (project uit het Coalitieakkoord)					
- <i>Investing en kapitaallasten</i>	- 4.500 S				
4.3. Regie op gebiedsinitiatieven					
- <i>Bestaande formatie ongedekt (programmaleider, -secretaris en projectleider ca. 2,5 fte)</i>	S	- 260	- 260	- 260	- 260
- <i>Startbudget</i>	I	- 100	- 100	- 100	-
4.4. Transitie Omgevingswet	S	- 500	- 500	- 450	- 350
- <i>Stelpost aan de inkomstenkant compensatie van het Rijk via het gemeentefonds</i>	S	500	500	450	350
<u>5. Duurzaam</u>					
5.1. Uitbreiding formatie team duurzaamheid	S	- 250	- 250	- 250	- 250
5.2. Werkbudget	I	- 100	-	-	-
<u>6. Leefbare steden en kernen</u>					
6.1. Opwaardering openbare ruimte (project uit het Coalitieakkoord)					
- <i>Personeel 1 extra fte voor drie jaar</i>	I	- 80	- 80	- 80	-
- <i>Opwaarderingsimpuls</i>	I	- 200	- 200	- 200	-
6.2. Museum Steenwijk (project uit het Coalitieakkoord)					
- <i>Vorbereidingskosten</i>	I	- 150	- 150	-	-
6.3. Unilocatie Voortgezet Onderwijs Steenwijkerland (project uit het Coalitieakkoord)					
- <i>Vorbereidingskosten</i>	I				
- <i>Extra investering (bovenop IHP) en kapitaallasten</i>	S				

Bestedingsplan	Investering	S / I	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
6.4. Uitwerking regionale verstedelijkingsstrategie		I	- 50	-	-	-
6.5. Ontwikkeling gebieds-/wijkgericht werken		I	- 170	-	-	-
6.6. Upgrade voorziening wegen: investeringen in circulariteit		I	- 100	- 100	- 100	-
6.7. Opwaardering begraafplaatsen		I	- 75	-	-	-
6.8. Dynamisering Park Rams Woerthe		I	- 150	-	-	-
- <i>Beheerkosten</i>		S	-	- 5	- 5	- 5
6.9. Maatregelen Riolering en Water Programma RWP 2023-2028 en LAS 2023-2028						
- <i>Slootonderhoud stedelijk gebied ten laste brengen van de rioolheffing</i>		S	30	30	30	30
- <i>Baggerwerkzaamheden landelijk gebied</i>		S	- 240	- 240	- 240	- 240
- <i>Vaarwegbeheer (arealuitbreiding)</i>		S	- 120	- 120	- 120	- 120
- <i>Inzet klimaatcoördinator</i>		I	- 30	- 30	- 30	-
6.10. Investeringen Fietsplan 2023						
- <i>Update fietsknooppuntennetwerk en wandelnetwerk (investering en kapitaallasten)</i>	- 240	S	- 13	- 13	- 13	- 13
- <i>Fietspaden Meentweg en Hoogeweg (investering en kapitaallasten)</i>	- 300	S	- 13	- 13	- 13	- 13
- <i>Subsidie rijk en provincie (nog te verlenen)</i>	120					
- <i>Verkenning doorfietsroute Meppel-Steenwijk</i>		I	- 50	-	-	-
- <i>Fietsinitiatieven</i>		I	- 25	-	-	-
- <i>Beheerkosten</i>		S	- 6	- 6	- 6	- 6
6.11. Investering levensduur verlengende maatregel Gasthuisdijk	- 450	S	- 27	- 27	- 27	- 26
- <i>Incidentel vrijval voorziening groot onderhoud</i>		I	54	-	-	-
6.12. Sport: ondersteunen sportbesturen en sporten in de buitenruimte		I	- 75	-	-	-
6.13. De bibliotheek groeit door naar een maatschappelijk educatieve bibliotheek		S	- 141	- 141	- 116	- 116
6.14. Opstellen en implementatie beleidsvisie evenementen & festivals		I	- 50	-	-	-
6.15. Herinrichting Marktplein Oldemarkt		I	- 59	-	-	-
6.16. Uitbreiding uitrukhal brandweerkazerne Kuinre	- 150					
- <i>Investering en kapitaallasten</i>		S	- 9	- 9	- 9	- 9
- <i>extra huuropbrengsten Veiligheidsregio IJsselland</i>		S	9	9	9	9
6.17. Huisvesting huisartsenpraktijk Giethoorn		I	- 25			
6.18. Integrale veiligheid (IVP)		S				
7. Financiën en dienstverlening						
7.1. Toerekening formatie-uitbreiding		S	- 500	- 500	- 500	- 500
Incidentele aanvullingen bedrijfsvoering		I	- 400	- 300	- 200	- 100
7.2. Huisvesting gemeentehuis (kantoor, raadzaal, verduurzaming)		I	- 50	-	-	-
7.3. Archivering Corona, informatiebeveiliging en vervanging belastingapplicatie		I	- 215	-	-	-
		S	- 55	- 55	- 55	- 55
7.4. Meer toezicht op (water-)toeristenbelasting		I	- 35	- 35	-	-
<i>Stelpost aan de inkomstenkant: hogere opbrengsten watertoeristenbelasting</i>		I	35	35	-	-
7.5. Dienstverlening op maat: ook online		S	- 78	- 78	- 78	- 78
Totaal bestedingsplan	- 10.520		- 4.763	- 3.438	- 2.912	- 2.302
Ten laste van de Algemene reserve - vrij besteedbaar			- 2.640	- 1.310	- 810	- 200
Ten laste van het begrotingsaldo			- 2.123	- 2.128	- 2.102	- 2.102

3.5. Vervangingsinvesteringen

Zoals gebruikelijk zijn de meerjarige vervangingsinvesteringenplannen geactualiseerd. In voorliggende programmabegroting zijn op basis van deze plannen voor de jaren 2023 en volgende de kapitaallasten van de geplande investeringen gereserveerd. Wij verwijzen u naar bijlage 1 van deze begroting. Het betreffen de vervangingsinvesteringen voor:

- Tractie;
- ICT;
- Begraafplaatsen;
- Huishoudelijke dienst.

De kapitaallasten voortvloeiende uit de vervangingsinvesteringen kunnen volledig worden gedekt uit de gereserveerde vrijvallende kapitaallasten. Voor 2023 stellen wij voor de volgende kredieten beschikbaar te stellen:

bedragen x € 1.000

Kredieten 2023	Investering
Bedrijfsmiddelen	
Tractie	445
ICT	100
Huishoudelijke dienst	171
Begraafplaatsen	50
Totaal beschikbaar te stellen krediet	766

3.6. Financiering

Om investeringen te kunnen doen wordt meestal geleend. Bij het aantrekken van financieringsmiddelen wordt op basis van de geldende rentetarieven op de geld- en kapitaalmarkt en de te verwachten liquiditeitsbehoefte een financieringsconstructie gekozen, die optimaal aansluit bij eerdergenoemde behoefte en in de pas loopt met de wettelijke voorschriften. In februari 2022 is een langlopende geldlening aangetrokken voor een bedrag van € 7,5 miljoen (rente 25 jaar vast tegen 0,6%.)

3.7. Reserves en voorzieningen

Per ultimo 2023 bedraagt de vermogenspositie naar verwachting € 29,5 miljoen (excl. voorzieningen). Het meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage 4.

bedragen x € 1.000

Reserves en voorzieningen	Realisatie Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	Begroting Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026
Reserves						
Saldo rekening	3.091	- 0	- 0	- 0	- 0	- 0
Algemene reserve	30.360	23.325	19.801	18.451	17.778	17.649
Bestemmingsreserves overig	12.854	10.015	9.715	9.565	9.565	9.565
Totaal Reserves	46.305	33.340	29.516	28.016	27.343	27.214
Voorzieningen						
Voorzieningen	13.358	10.456	8.842	8.357	7.987	6.354
Totaal Voorzieningen	13.358	10.456	8.842	8.357	7.987	6.354
Totaal	59.663	43.796	38.358	36.373	35.330	33.568

3.7.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves

Het BBV onderscheidt de volgende reserves:

- a. algemene reserve(s);
- b. de bestemmingsreserves.

In onderstaande toelichting wordt nader ingegaan op een aantal algemene en bestemmingsreserves.

Algemene reserves

Algemene reserve vaste buffer

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2017' is vastgelegd dat de norm voor de Algemene reserve vaste buffer 15% van de som van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst onroerende-zaakbelastingen (OZB) bedraagt⁶. Om veelvuldige toevoegingen en onttrekkingen aan genoemde reserve te voorkomen als gevolg van fluctuaties in de algemene uitkering en de opbrengst OZB geldt een marge naar boven en beneden van 5%. Afwijking van de bandbreedte is maximaal 3 jaar toegestaan.

De Algemene reserve vaste buffer bedraagt ultimo 2022 € 13.895.000. Dit bedrag is lager dan de gestelde norm van € 15.293.000. Voorstel is om deze reserve weer op het niveau van 15% te brengen. We stellen voor om een bedrag van € 1.398.000 ten laste te brengen van het de Algemene reserve vrij besteedbaar.

		bedragen x € 1.000
Norm Algemene reserve vaste buffer		Begroting 2023
Grondslag normbepaling		
Algemene uitkering uit gemeentefonds		93.887
Opbrengst Onroerende-zaakbelasting		8.065
Totaal Grondslag normbepaling		101.952
Afwijking t.o.v. norm		
Norm 15%		15.293
Algemene reserve vaste buffer per ultimo 2022		13.895
Storting programmabegroting 2023-2026		1.398
Afwijking t.o.v. norm (lager)		-
Afwijking in %		0,0%

Algemene reserve vrij besteedbaar

De Algemene reserve vrij besteedbaar bedraagt per ultimo 2026 € 2,4 miljoen.

Bestemmingsreserves

Een aantal bestemmingsreserves uit het overzicht in bijlage 5 wordt hieronder toegelicht.

Reserve coronagerelateerde uitgaven Sociaal Domein

Voorstel is om een bedrag van € 300.000 te onttrekken aan de 'Reserve coronagerelateerde uitgaven Sociaal Domein' en dat dat geld in te zetten voor de 'Beweging van nul' (zie hoofdstuk 2.7.). Na deze onttrekking resteert ultimo 2023 een bedrag van € 300.000.

⁶ In december 2017 heeft uw raad de genoemde nota vastgesteld. De norm van de Algemene reserve vaste buffer is toen verhoogd van 10% naar 15% vanwege het opheffen van de 'algemene reserve Grondbedrijf'.

Reserve energiecompensatie maatschappelijke instellingen

In de Najaarsnota 2022 stellen we voor om een 'Reserve energiecompensatie maatschappelijke instellingen' in het leven te roepen. We gaan ervan uit dat de hiervoor beschikbare middelen (€ 3,3 miljoen) ook daadwerkelijk worden uitgekeerd. Hierdoor zijn geen bedragen zichtbaar in het meerjarig beeld van deze reserve.

Reserve Volkshuisvesting.

Het saldo bedraagt per 1 januari 2023 € 6,7 miljoen. De meerjarige financiële gevolgen van het raadsbesluit uit 2018 voor de investeringsopgave zijn hierin meegenomen.

3.7.2. Verloop voorzieningen

Voorzieningen worden onder meer gevormd wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Evenals bij de reserves treft u onderstaand ook een toelichting aan op de meest in het oog springende voorzieningen.

Voorziening groot onderhoud wegen

De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed heeft op de hoogte van de voorziening wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Voorziening onderhoud speelvoorzieningen

De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed op de hoogte van de voorziening heeft wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Voorziening Algemeen Maatschappelijk Vastgoed

De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed op de hoogte van de voorziening heeft wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Egalisatievoorziening reiniging

De exploitatiesaldi worden ten gunste of ten laste van de egalisatievoorziening reiniging gebracht. Er vindt in 2023 een onttrekking van € 170.000 aan de voorziening plaats. In paragraaf 4.1.7. Afvalstoffenheffing wordt een nadere toelichting gegeven.

Voorziening riolering (exploitatie)

De exploitatiesaldi worden ten gunste of ten laste van de egalisatievoorziening riolering (exploitatie) gebracht. Er vindt in 2023 een onttrekking van € 817.000 aan de voorziening plaats. In paragraaf 4.1.8. Rioolheffing wordt een nadere toelichting gegeven.

Voorziening overdracht wethouderspensioenen

Op grond van de wet APPA (algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) is de gemeente verplicht om een voorziening te treffen voor wethouders om hen in staat te stellen hun pensioen over te dragen aan een pensioeninstelling. Indien dit gebeurt is een eenmalige afkoopsom benodigd. Op dit moment is de gemeente voor de bestuurders die hieraan niet de voorkeur geven, na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, verplicht pensioen uit te betalen. Het gereserveerde bedrag gaat vervolgens over naar de voorziening te betalen pensioen voormalige bestuurders. Per 1 januari 2023 bedraagt het saldo € 1,8 miljoen.

Voorziening te betalen pensioenen voormalig bestuurders

Voor voormalig bestuurders, die vanaf 2015 pensioenrechten hebben, dienen de te betalen pensioenen volledig uit een voorziening bekostigd te worden. Indien een voormalig bestuurder op enig moment recht heeft op pensioen bestaat er geen mogelijkheid voor hem/haar om het pensioen over te dragen aan een pensioenfonds en wordt het gereserveerde bedrag in de vorige voorziening (voorziening overdracht wethouderspensioenen) overgeheveld naar deze voorziening om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Elk jaar wordt de omvang van deze voorziening geactualiseerd.

3.8. Meerjaren Investerings Planning (MIP)

Investerings vormen (ook in het BBV en de eigen beleidsregels) een aparte categorie gemeentelijke uitgaven. Investerings worden geactiveerd en de kapitaallasten landen (na afronding van de investering) in de exploitatiebegroting. Daarmee zijn investeringen ook een belangrijke categorie uitgaven die betrokken moeten worden in de treasury (het aantrekken van geld). Er is immers veelal externe financiering nodig om het door de raad beschikbaar gestelde krediet te kunnen realiseren.

Investerings worden vooraf geraamd en in de boeken gezet, veelal per begrotingsprogramma. Het totaal pakket aan investeringen is door de jaren heen permanent aan verandering onderhevig: investeringen vinden later dan gepland plaats, vervallen, worden duurder, er komen nieuwe investeringen bij, de kapitaallast wijzigt (denk aan de rente), etc.

Dit pleit het er voor het totaal aan investeringen als 'complex' te beschouwen, zodat integraler besloten kan worden over de gehele investeringsportefeuille, de investeringsruimte en de gevolgen van investeringen. Door een horizon te kiezen van (bijvoorbeeld) 10-15 jaar kan onder andere financieel en qua capaciteitsbeslag een betere planning en sturing plaatsvinden. Zo wordt het bijvoorbeeld mogelijk de totale kapitaallasten gelijkmatiger te plannen in de begroting en vrijval van kapitaallasten bewuster in te zetten voor andere investeringen.

Een Meerjaren Investerings Planning (MIP) inrichten in jaarschijven, waarin alle investeringen uit de deelprogramma's worden samengevat, en omgezet naar kapitaallasten, verschaft organisatie, bestuur en politiek dus meer inzicht in en oordeelsruimte over de investeringen. Veel gemeenten, los van de omvang, kennen een dergelijke werkwijze. Het is dan ook wijs gebruik te maken van deze ervaringen en vervolgens een aanvang te maken met het inrichten van het MIP. Insteek is om in de begroting 2024 een eerste MIP op te nemen.

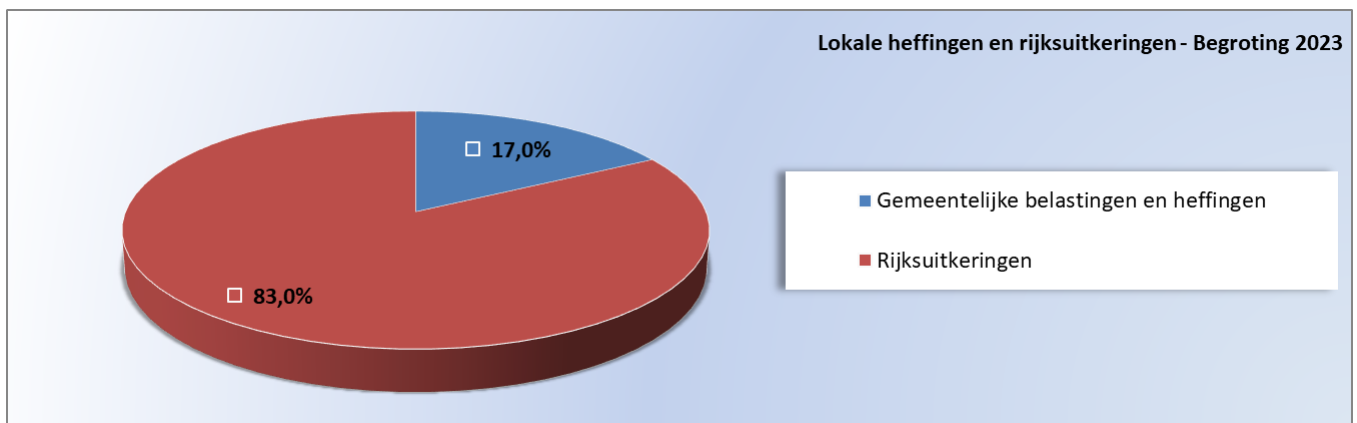
4. Specifieke paragrafen

4.1. Paragraaf Lokale heffingen

4.1.1. Inleiding

De gemeente heeft voor het goed kunnen uitvoeren van haar taken geld nodig. Een groot deel van dit geld wordt ontvangen van de rijksoverheid via de zogenaamde 'Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds'. Dit 'Haagse' geld is echter onvoldoende om alle taken te kunnen uitvoeren. Daarom maakt de gemeente gebruik van haar bevoegdheid om inkomsten te verkrijgen via burgers, bedrijven en bezoekers. Dit gebeurt met behulp van onder meer lokale belastingen en heffingen.

In 2023 verwacht de gemeente Steenwijkerland in totaal een bedrag van € 131 miljoen⁷ aan inkomsten te ontvangen (gemeentelijke belastingen en heffingen en rijksuitkeringen). In onderstaande grafiek is aangegeven welk deel uit 'Den Haag' komt en welk deel uit 'Steenwijkerland'.

De grafiek laat zien dat de lokale belastingen en heffingen een wezenlijk onderdeel vormen van de gemeentelijke inkomsten. In deze paragraaf wordt daarom stilgestaan bij de diverse aspecten die samengaan met dit onderwerp. Zo worden de uitgangspunten benoemd, die de gemeente hanteert bij het vaststellen van de tarieven voor inwoners en ondernemers. Ook tonen we met behulp van tabellen de ontwikkeling van de gemeentelijke belastingopbrengsten. Tenslotte laten we zien hoe 'duur' Steenwijkerland is ten opzichte van omliggende en vergelijkbare gemeenten.

4.1.2. Belastingen en heffingen

De gemeentelijke belastingen die in 2023 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:

- OZB;
- Toeristenbelasting;
- Forensenbelasting.

Naast belastingen rekent de gemeente heffingen. Dit zijn kosten voor individuele dienstverlening aan burgers en ondernemers. Voor de tarieven van deze heffingen geldt dat de opbrengsten de kosten van de dienstverlening op

⁷⁷ € 22,2 miljoen aan gemeentelijke belastingen en heffingen en € 108,4 miljoen aan rijksuitkeringen.

begrotingsbasis niet mogen overschrijden. De gemeentelijke heffingen die in 2023 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:

- Rioolheffing;
- Afvalstoffenheffing;
- Begraafrechten;
- Vermakelijkhedenretributie;
- Overige rechten.

4.1.3. Uitgangspunten

Uw raad stelt de tarieven vast voor de lokale belastingen en heffingen. Ons uitgangspunt is dat we blijven behoren tot de top 25% gemeenten van Nederland met de laagste lokale lasten. We willen daarom geen bovengemiddelde stijgingen doorvoeren in de tarieven voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Voor de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing worden wijzigingen in de kosten verhaald door de betreffende tarieven dienovereenkomstig aan te passen (gesloten huishouding). Om grote tariefschommelingen te voorkomen, wordt gebruik gemaakt van de voorziening Reiniging en de voorziening Riolerling.

4.1.4. Overzicht belastingopbrengsten

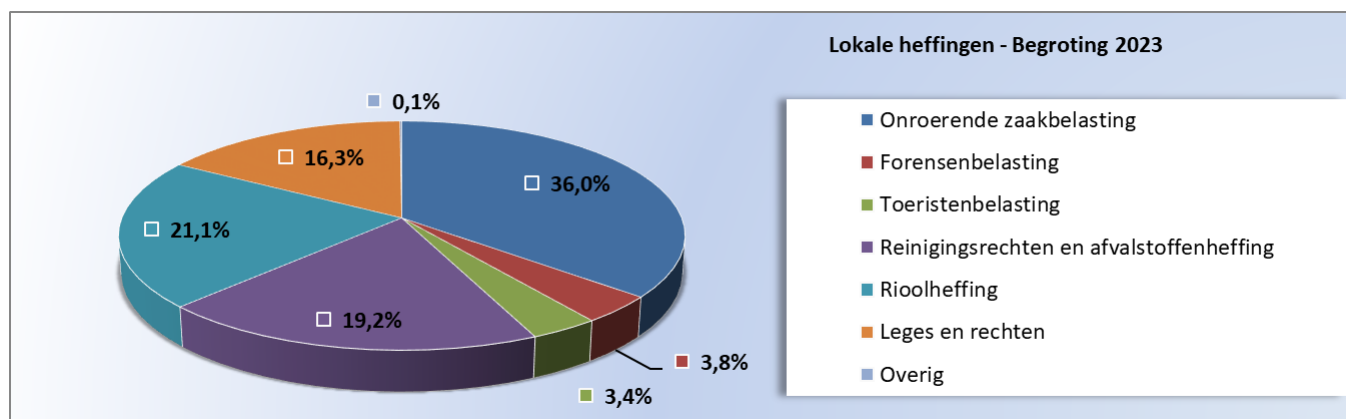
De totale opbrengst voor belastingen en heffingen in 2023 bedraagt € 22,2 miljoen. Dit bedrag is als volgt gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Lokale belastingen en heffingen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Belastingen						
Onroerende zaak belasting gebruikers	1.269	1.261	1.271	1.271	1.271	1.271
Onroerende zaak belasting eigenaren	6.734	6.698	6.794	6.794	6.794	6.794
Toeristenbelasting	811	822	767	817	782	782
Forensenbelasting	858	853	860	860	860	860
Hondenbelasting	171	-	-	-	-	-
Totaal Belastingen	9.843	9.634	9.692	9.742	9.707	9.707
Heffingen						
Rioolheffing	4.888	4.661	4.727	4.727	4.727	4.727
Reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	4.446	4.209	4.288	4.288	4.288	4.288
Marktgeden	25	27	27	27	27	27
Totaal Heffingen	9.359	8.897	9.042	9.042	9.042	9.042
Leges en rechten						
Secretarieleges burgerzaken	365	375	342	520	520	520
Begraafplaatsrechten	602	593	598	598	598	598
Overige leges en rechten	3.164	2.997	2.713	2.209	2.209	2.209
Totaal Leges en rechten	4.131	3.965	3.653	3.326	3.326	3.326
Kwijtscheldingen						
Kwijtscheldingen	- 186	- 210	- 210	- 210	- 210	- 210
Totaal Kwijtscheldingen	- 186	- 210	- 210	- 210	- 210	- 210
Totaal lokale belastingen en heffingen	23.148	22.285	22.176	21.900	21.865	21.865

In onderstaande cirkeldiagram is het aandeel van de belastingsoorten en verschillende heffingen in het totaal van de gemeentelijke belastingen in beeld gebracht.

4.1.5. Lokale belastingdruk

Onze inwoners en ondernemers gaan in 2023 gemiddeld 0,8% meer aan lokale lasten betalen. Dit geldt voor zowel de OZB, de rioolheffing als ook de afvalstoffenheffing.

De ontwikkeling van de lokale belastingdruk ziet er als volgt uit:

Woonlasten eigenaar en gebruiker	2022	2023	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Eigenaar en gebruiker				
Onroerende-zaakbelastingen (eigenarendeel)	€ 236,81	€ 238,70	€ 1,89	0,8%
Afvalstoffenheffing	€ 214,36	€ 216,11	€ 1,75	0,8%
Rioolheffing	€ 201,78	€ 203,39	€ 1,61	0,8%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	€ 652,95	€ 658,20	€ 5,25	0,8%
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing	€ 214,36	€ 216,11	€ 1,75	0,8%
Rioolheffing	€ 87,70	€ 88,39	€ 0,69	0,8%
Woonlasten gebruiker	€ 302,06	€ 304,50	€ 2,44	0,8%

Bij de OZB is uitgegaan van een WOZ-waarde van € 264.000 (waardepeildatum 1-1-2021). Geen rekening is gehouden met de effecten van de hertaxatie met waardepeildatum 1-1-2022. Op basis van de laatste COELO⁸ atlas is de gemeente Steenwijkerland op de ranglijst van gemeenten met de laagste lokale lasten gestegen (2021: 34^e plaats en 2022: 15^e plaats). In de atlas staan alle gemeenten vermeld dus ook de ons omringende gemeenten. Ook zijn de gemiddelde woonlasten van de provincie Overijssel en Nederland in beeld gebracht.

⁸ Atlas van de lokale lasten 2022 (COELO). De atlas wordt jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de Economie voor Lagere Overheden (COELO) uitgegeven. Het COELO berekent de lokale lasten voor de burger op basis van de door gemeenten aangeleverde informatie.

Woonlasten per gemeente	Woonlasten meerpersoonshuishouden	Positie
Steenwijkerland	€738	15
Meppel	€752	23
Weststellingwerf	€796	44
Zwartewaterland	€799	45
Staphorst	€829	78
Noordoostpolder	€838	85
Westerveld	€858	103
Provincie Overijssel	€868	
Nederland	€904	

4.1.6. Onroerende-zaakbelastingen

De wettelijke kaders van de onroerende-zaakbelastingen (OZB) zijn neergelegd in de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet en de Wet Waardering Onroerende zaken (Wet WOZ). Voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken kunnen twee belastingen geheven worden: een eigenaren- en een gebruikersbelasting. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de in het kader van de Wet WOZ aan de onroerende zaak toegekende waarde. Het tarief is een percentage van deze waarde. Er kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor woningen en niet-woningen. Binnen deze groepen mag niet verder gedifferentieerd worden. Voor alle woningen en alle niet-woningen gelden dus dezelfde tarieven. Hiernaast kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor de eigenarenbelastingen en de gebruikersbelasting.

Op dit ogenblik wordt hard gewerkt aan de hertaxatie van het WOZ-bestand met waardepeildatum 1-1-2022. In december 2022 worden nadere voorstellen aan uw raad gepresenteerd over de tarieven voor 2022. Uitgangspunt daarbij is een gelijkblijvende opbrengst. Een stijging van de waarde van het totale woningbestand zal dan leiden tot een gelijke daling van de tarieven en omgekeerd.

4.1.7. Afvalstoffenheffing

Ontwikkeling baten en lasten 2023

Voor 2023 zijn de uitgaven voor afval verhoogd met 0,8% conform het prijsindexcijfer dat wij hanteren voor de uitgaven. Hiervan is afgeweken voor zover de ROVA bij de gemeente andere tarieven in rekening brengt. De structurele gevolgen van het grondstoffenplan zijn in de begroting verwerkt.

Zoals uit onderstaande tabel kan worden afgeleid, stijgt het gemiddelde tarief per aansluiting in 2023 van € 214,36 naar € 216,11 (0,8%). Het dekkingspercentage dat staat vermeld in de tabel is met 76,9% relatief laag. Oorzaak is dat in de berekening van dit dekkingspercentage rekening is gehouden met de compensabele BTW, terwijl deze BTW niet in rekening wordt gebracht bij de inwoners. De overhead is becijferd op 12% (toegelicht in hoofdstuk 2.12).

Berekening kostendekkendheid afval	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten heffing		
Netto lasten		
Lasten, incl. (omslag)rente	4.617	4.706
Baten, excl. Heffingen	- 442	- 713
Netto lasten	4.175	3.993
Toe te rekenen lasten		
Overhead	508	565
BTW *	881	902
Toe te rekenen lasten taakveld	1.389	1.467
Totale lasten heffing	5.564	5.460
Totale baten heffing	4.199	4.199
Dekkingspercentage heffing	75,5%	76,9%
Tarief woning nominaal (€)	€ 214,36	€ 216,11
Indexcijfer tariefontwikkeling (2022=100)	100,0	100,8

* De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten.
N.B. Als referentietarief is uitgegaan van de vaste kosten en gemiddelde variabele kosten per aansluiting, zijnde € 214,36 in 2022

Afvalstoffenheffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een woning. Het vaste tarief stijgt met € 1,75. Het tarief per zak en per lediging blijven ongewijzigd op € 1,55. Per saldo is er sprake van een gemiddelde stijging met 0,8%, zijnde het inflatiepercentage voor 2023. De belangrijkste ontwikkelingen zijn als volgt:

Oud papier

Aan de uitgavenkant zijn de uitgaven in vergelijking met vorig jaar € 20.000 lager. Alle ontwikkelingen waarover besluiten zijn genomen, zijn financieel verwerkt. Eventueel nieuw beleid rondom blauwe minicontainers is niet financieel verwerkt. Hier werd vorig jaar nog wel rekening mee gehouden.

Voor wat betreft de inkomstenkant houden we nu rekening met € 255.000 aan inkomsten, terwijl we vorig jaar hebben gerekend met € 150.000, een voordeel derhalve van € 105.000. Dit komt door de gunstige oud papier prijzen. Waar we hier vorig jaar behoudend in zijn geweest, sluiten we nu aan bij de actuele oud papier prijzen. Aangezien de verwachtingen rondom oud papier prijzen nog steeds onzeker zijn, lopen we hier wel een financieel risico. Per saldo zijn de kosten overigens nog wel steeds hoger dan de opbrengsten voor wat betreft oud papier.

ROVA-index

De ROVA past voor 2023 de ROVA index toe voor een tariefstijging met 4,43%. Dit betekent circa € 150.000 aan extra kosten die in rekening worden gebracht aan onze gemeente. Aangezien de verwachtingen zijn dat deze index op lange termijn onvoldoende zal zijn om alle kosten te kunnen dekken, heeft de ROVA ook al een index bepaald voor 2024. Die index komt uit 4,27%. Ook dat leidt tot extra meerkosten van € 150.000 vanaf 2024. In totaal wordt er dus vanaf 2024 rekening gehouden met een stijging van de kosten van ROVA van € 300.000.

Nedvang vergoedingen

Voor 2022 hadden we gerekend met € 300.000 aan inkomsten. Dat was mede omdat de ROVA aangaf dat we hier zeer terughoudend in moeten zijn. Inmiddels is er in ieder geval een concept-overeenkomst over de vergoeding van Nedvang per ton. Deze vergoeding komt uit op € 218 per ton. Voor 2023 willen we uitgaan van 2.200 ton afval

x € 218 (vergoeding) x 85% (na correctie uitval) = € 400.000. De onderhandelingen met Nedvang blijven echter moeizaam gaan. Van de kant van de gemeenten wordt ingezet op een hogere vergoeding, van de kant van de producenten wordt ingezet op een zo laag mogelijke vergoeding. Hoe zich dit op langere termijn gaat ontwikkelen blijft onzeker.

Vertaling grondstoffenplan

Met de structurele financiële gevolgen voortvloeiende uit het grondstoffenplan is rekening gehouden. Dit leidt tot circa € 50.000 aan meerkosten ten opzichte van vorig jaar, wat met name komt door vervallen vergoeding vanuit project 'Mooi Schoon'.

Toerekenen dividend ROVA aan gesloten huishouding afval en toerekenen meer overhead

Met ingang van 2012 wordt het dividend van de ROVA niet meer toegevoegd aan de gesloten huishouding afval, maar ingezet als algemeen dekkingsmiddel. In de praktijk gaan de ROVA gemeenten er verschillend mee om. De ene gemeente zet de dividenduitkering in als algemeen dekkingsmiddel, de andere gemeente brengt het ten gunste van afval. In de tussentijd is er regelmatig discussie geweest of dit besluit uit 2012 moet worden heroverwogen.

Omdat de ROVA inmiddels haar tak bedrijfsafval heeft afgestoten, is het dividend dat wordt uitgekeerd uitsluitend gerelateerd aan huishoudelijk afval. Er zit een duidelijke koppeling tussen het normdividend van de ROVA en het tarief wat wij in rekening brengen bij de burger. Bovendien blijkt ook uit het aangepaste boxenstelsel dat met ingang van 2023 gaat gelden de koppeling tussen normdividend en tarief. Dit is dan ook de reden dat wij van mening zijn dat het dividend niet langer thuisheert onder de algemene middelen, maar ten gunste hoort te komen van afval. Het gaat hier om een bedrag van jaarlijks € 252.400.

Daartegenover staat echter dat we de afgelopen jaren niet alle overhead hebben toegerekend aan afval die toegerekend zou kunnen worden. We stellen voor om met ingang van 2023 het dividend van de ROVA onderdeel te maken van de gesloten huishouding afval en een extra bedrag aan overhead toe te rekenen voor het bedrag van € 252.400. In totaal ontstaat hiermee een budgettair neutraal resultaat voor zowel de gesloten huishouding afval als ook voor de gemeentelijke begroting.

Ontwikkeling egalisatievoorziening Reiniging

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2017' staat vermeld dat de egalisatievoorziening Reiniging een bovengrens kent van 10% van de jaarlijkse inkomsten, waarbij wel wordt gekeken naar de komende 4 jaar. De voorziening mag niet negatief staan. De bovengrens bedraagt 10% en is daarmee € 428.000. Ook met een onttrekking van € 170.000 in 2023 komt de voorziening hoger uit dan de bovengrens die uw raad heeft bepaald (waarbij wel mag worden gekeken naar de komende 4 jaar). De komende jaren zal de voorziening verder worden afgebouwd, waardoor we naar verwachting in 2026 weer binnen de gestelde grenzen bewegen.

Door de gunstige resultaten bij de jaarrekening 2021 is de voorziening hoger dan waar we vorig jaar van uit zijn gegaan. Gezien de onzekere ontwikkelingen rondom de vergoedingen voor plastic en metalen en de oud papier prijzen is het belangrijk dat hier een zeker bedrag aan buffer voor beschikbaar is.

	bedragen x € 1.000				
Egalisatievoorziening reiniging	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Stand per 1 januari	1.549	1.359	1.189	867	546
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	- 190	- 170	- 321	- 321	- 321
Stand per 31 december	1.359	1.189	867	546	224

4.1.8. Rioolheffing

We stellen voor om de tarieven rioolheffing voor 2023 met 0,8% te laten stijgen. In oktober 2022 ligt het nieuwe Riool en Water Programma (RWP) voor ter vaststelling door uw raad. Vooruitlopend daarop zijn de uitgangspunten van dit RWP vertaald in de begroting. Dit is inclusief eventuele kostenstijgingen. Door inzet van de voorziening riolering kunnen we volstaan met een stijging van het tarief met alleen het inflatiepercentage. Op basis hiervan stijgt het tarief ten opzichte van 2022 met € 1,61. Het tarief komt voor 2023 op € 203,39.

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid riolering	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten heffing		
Netto lasten		
Lasten, incl. (omslag)rente	4.540	4.657
Baten, excl. Heffingen	-	-
Netto lasten	4.540	4.657
Toe te rekenen lasten		
Overhead	502	559
BTW *	705	750
Toe te rekenen lasten taakveld	1.207	1.309
Totale lasten heffing	5.747	5.966
Totale baten heffing	4.661	4.661
Dekkingspercentage heffing	81,1%	78,1%
Tarief woning nominaal (€)	€ 201,78	€ 203,39
Indexcijfer tariefontwikkeling (2022=100)	100,0	100,8

* De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten.

N.B. Als referentietarief is uitgegaan van een eigen woning, dus de som van het eigenarendeel en het gebruikersdeel, zijnde € 201,78 in 2022.

De kosten voor het taakveld riolering zijn voor 100% doorberekend in de rioolheffing. Dit betreft onder meer kosten voor onderzoek, planvorming en onderhoud.

De kosten voor het maaien en onderhouden van sloten worden voor 66% doorberekend. Sloten vormen een kans om hemelwater af te koppelen van de riolering en passen bij duurzaam (stedelijk) waterbeheer. Hieronder valt tevens het verwijderen van exoten, dat is noodzakelijk om de doorstroming van watergangen te borgen.

De kosten voor het baggeren in stedelijk gebied worden doorberekend in de rioolheffing. Het baggeren van watergangen is noodzakelijk om de doorstroming te garanderen, daarnaast om eventuele vervuiling vanuit de riool overstorten en met regenwater mee gespoeld sediment te verwijderen. Kosten voor onderhoud en vervanging worden voor 67% toegerekend aan de rioolheffing. Het onderhoud en vervangen van oeverbeschermingen is noodzakelijk om de oevers op hun plaats te houden en om te voorkomen dat de watergang haar inrichting en bergend vermogen verliest.

Voor de investeringen die voor 2023 op de planning staan, vragen wij uw raad een krediet van in totaal € 2.456.840 beschikbaar te stellen. Het krediet is bedoeld voor de volgende investeringen:

- Vervangen rioolgemalen € 600.000
- Vervangen riolering € 1.524.340
- Vervangen oeverconstructies € 332.500

Bij de bepaling van de tarieven voor de rioolheffing is rekening gehouden met de (kapitaal)lasten, die voortvloeien uit deze investeringen.

De overhead is becijferd op 12%. Bij de berekening van het dekkingspercentage is rekening gehouden met de compensabele BTW. Dit is een bedrag van € 750.000. Het behoort wel tot de kosten, maar wordt niet doorberekend aan de burger.

Egalisatievoorziening riolering (exploitatie)

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2017' staat vermeld dat de 'voorziening riolering (exploitatie)' een positieve bovengrens kent van 10% van de jaarlijkse inkomsten, waarbij wel wordt gekeken naar de komende 4 jaar. De voorziening mag niet negatief staan. De bovengrens bedraagt 10% en is daarmee € 473.000.

In het RWP is een structureel bedrag van € 400.000 meegenomen aan energielasten. Op basis van de laatste informatie is de inschatting op dit moment dat de lasten zullen oplopen tot € 700.000 in 2023. Dat is echter gebaseerd op een grove inschatting. Het realiteitsgehalte van dit bedrag en verwachtingen rondom ontwikkelingen op dit gebied zullen de komende periode moeten worden onderzocht. Voorgesteld wordt dan ook eenmalig in 2023 nog een bedrag van € 300.000 ten laste van de voorziening te brengen. Mocht achteraf bij de jaarrekening 2023 blijken dat de energielasten binnen riolering zijn meegevallen, dan blijft het voordeel binnen de gesloten huishouding riolering (en wordt toegevoegd aan de voorziening). Als er dan meer duidelijkheid is rondom een onderbouwde verwachting van de ontwikkeling van de energietarieven zullen die worden verwerkt in de Programmabegroting 2024.

	bedragen x € 1.000				
Voorziening riolering (exploitatie)	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Stand per 1 januari	3.747	3.071	2.254	1.723	1.138
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	- 676	- 817	- 531	- 586	- 526
Stand per 31 december	3.071	2.254	1.723	1.138	611

4.1.9. Lijkbezorging

We stellen voor om de lijkbezorgingsrechten in 2023 met 0,8% te verhogen ten opzichte van 2022 en het dekkingspercentage voor 2023 te bepalen op 75,3%. Ten opzichte van de Programmabegroting 2022-2025 is het dekkingspercentage nagenoeg ongewijzigd gebleven. De overhead is becijferd op 12% (toegelicht in hoofdstuk 2.12).

bedragen x € 1.000

Berekening kostendekkendheid begraafplaatsen en crematoria	Begroting 2022	Begroting 2023
Lasten heffing		
Netto lasten		
Lasten, incl. (omslag)rente	713	709
Baten, excl. Heffingen	-	-
Netto lasten	713	709
Toe te rekenen lasten		
Overhead	78	85
BTW *1)	-	-
Toe te rekenen lasten taakveld	78	85
Totale lasten heffing	791	794
Totale baten heffing	593	598
Dekkingspercentage heffing	75,0%	75,3%

*1) De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten

4.1.10. Onderbouwing kostendekkendheid leges

Ten behoeve van de kostendekkendheid van de leges is de legesverordening hieronder uitgewerkt. Geconcludeerd kan worden dat over het geheel genomen het kostendekkingspercentage voor leges ligt op 86%.

bedragen x € 1.000

Titel 1 Algemene dienstverlening		Begroting 2023		
		Lasten	Baten	Dekkingspercentage
Hoofdstuk 1	Burgerlijke stand	133	61	46%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten en Nederlandse Identiteitskaart	122	103	84%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	175	148	84%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit basisregistratie personen	30	10	33%
Hoofdstuk 5	Bestuursstukken			-
Hoofdstuk 6	Vastgoedinformatie	0	0	61%
Hoofdstuk 7	Overige publiekszaken (eigen verklaringen)	20	11	57%
Hoofdstuk 8	Gemeentearchief	4	3	60%
Hoofdstuk 9	Leegstandswet	0	0	56%
Hoofdstuk 10	Wet op de kansspelen	-	-	-
Hoofdstuk 11	Ondergrondse leidingen	32	25	79%
Hoofdstuk 12	Verkeer en vervoer	58	14	24%
Hoofdstuk 13	Diversen	16	8	49%
Kostendekking titel 1		590	383	65%

bedragen x € 1.000

Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning		Begroting 2023		
		Lasten	Baten	Dekkingspercentage
Hoofdstuk 1	Begripsomschrijvingen			-
Hoofdstuk 2	Vooroverleg en conceptaanvraag	104	52	50%
Hoofdstuk 3	Omgevingsvergunning	1.978	1.937	98%
Hoofdstuk 4	Vermindering			-
Hoofdstuk 5	Teruggaaf		- 21	-
Hoofdstuk 6	Intrekking omgevingsvergunning			-
Hoofdstuk 7	Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project			-
Hoofdstuk 8	Bestemmingswijzigingen	97	73	75%
Hoofdstuk 9	Huisnummering en perceelsregistratie			-
Hoofdstuk 10	In deze titel niet benoemde beschikking			-
Kostendekking titel 2		2.180	2.041	94%

bedragen x € 1.000

Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2		Begroting 2023		
		Lasten	Baten	Dekkingspercentage
Hoofdstuk 1	Horeca	16	14	88%
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen	46	6	12%
Hoofdstuk 3	Seksbedrijven	-	-	-
Hoofdstuk 4	Splitsingsvergunning woonruimte	0	0	57%
Hoofdstuk 5	Diversen	10	2	22%
Hoofdstuk 6	In deze titel niet benoeming vergunning, ontheffing of andere beschikking	-	-	-
Kostendekking titel 3		72	22	30%

bedragen x € 1.000

Titel 1, 2 en 3 Legesverordening		Begroting 2023		
		Lasten	Baten	Dekkingspercentage
Titel 1 Algemene dienstverlening		590	383	65%
Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning		2.180	2.041	94%
Titel 3 Dienstverlening vallend onder Eur. Dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2		72	22	30%
Totaal legesverordening		2.842	2.446	86%

4.1.11. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Wij verlenen voor 100% kwijtschelding aan de burger voor de volgende belastingsoorten:

- afvalstoffenheffing (voor de vaste component en voor het aanbieden van maximaal 13 zakken);
- riolrechten;
- onroerende-zaakbelasting.

Honorering van een kwijtscheldingsverzoek is met name afhankelijk van het inkomen, het vermogen en de uitgaven van de aanvrager. De aanvragen worden beoordeeld op basis van de door het Rijk vastgestelde normen en richtlijnen (Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990).

De budgetten voor kwijtschelding zijn verdisconteerd in de tarieven van de betreffende belastingsoorten. In vergelijking met 2022 verwachten wij een stabilisering van het aantal (geheel of gedeeltelijk) toe te wijzen kwijtscheldingsverzoeken. Dit is gebaseerd op de tot op heden gehonoreerde verzoeken (stand per 1 september

2022) en de verwachting voor het restant van dit jaar. Waar de verwachting was dat het aantal verzoeken zou toenemen ten gevolge van corona is dit in de praktijk meegevallen.

Vanaf 2022 houden we ook rekening met de kwijtschelding voor inwoners met alleen een AOW. Huishoudens met alleen een AOW-uitkering zonder, of met een zeer laag eigen vermogen komen ook in aanmerking voor gedeeltelijke of volledige kwijtschelding.

Kwijtscheldingsverzoeken	bedragen x € 1.000				
	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024
Bedrag	- 182	- 186	- 210	- 210	- 210
Aantal (deels) gehonoreerde verzoeken	711	665	750	750	750

Als iemand gedurende twee achtereenvolgende jaren kwijtschelding heeft ontvangen, hoeft hij/zij geen aanvraag meer in te dienen. Jaarlijks wordt een steekproef gehouden onder de groep huishoudens die elk jaar automatisch kwijtschelding ontvangen.

4.2. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.2.1. Algemeen

Op basis van een goede en betrouwbare risicocontrol kan tot een juiste analyse, beoordeling en beheersing van de risico's worden gekomen. Daarbij is het van belang dat het optreden van risico's op de uitvoering van het bestaande beleid en de bestaande voorzieningen geen invloed heeft. De risico's moeten onlosmakelijk deel uitmaken van de beleidsprocessen. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan.

De 'Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft aan hoe robuust de begroting is. Dit is van belang wanneer er zich een financiële tegenvaller voordoet. Door aandacht voor het weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. Deze paragraaf bevat ten minste:

- a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- b. een inventarisatie van de risico's;
- c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Op 21 mei 2019 heeft uw raad de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomangement 2019' vastgesteld. In de nota is het begrip weerstandsratio – de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de totale omvang van de gewogen risico's – geïntroduceerd. Uw raad heeft besloten de weerstandsratio voortaan te presenteren in de jaarlijkse programmabegroting en de jaarstukken van de gemeente Steenwijkerland.

4.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover wij beschikken om onverwachte tegenvallers op te vangen als deze zich voordoen.

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente Steenwijkerland aan zowel de vermogenskant als de exploitatiekant bestaat uit:

1. Algemene reserve – vaste buffer
2. Onroerendezaakbelasting (OZB)

Algemene reserve

In de nota 'Reserves en voorzieningen 2017' is aangegeven dat de Algemene reserve vaste buffer uitsluitend kan worden ingezet voor uitzonderlijke situaties (soort ijzeren voorraad voor het opvangen van calamiteiten). In 2020 is dat voor het eerst gebeurd door onder andere een Vitaliteitsfonds voor € 500.000 in het leven te roepen. Daarmee kon ondersteuning worden geboden aan maatschappelijke organisaties die door de corona-crisis in de problemen zijn gekomen.

Onroerende-zaakbelasting (OZB)

De onbenutte belastingcapaciteit wordt gerelateerd aan de norm die het rijk hanteert voor toelating tot artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet (FVW). Indien het normtarief van het rijk hoger is dan het door de gemeente Steenwijkerland gehanteerde gemiddelde tarief is er sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Het rijk heeft het normtarief in de meicirculaire 2022 voor toelating tot artikel 12 van de FVW voor 2023 vastgesteld op 0,17%. Voor de gemeente Steenwijkerland resulteert dat in een maximale opbrengst volgens artikel 12 van de FVW van € 13,6 miljoen in 2023.

Voor 2023 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit € 5,6 miljoen. Dit bedrag is als volgt gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Onbenutte belastingcapaciteit		Begroting 2023
WOZ waarden		
WOZ waarde woningen		6.151.730
WOZ waarde niet-woningen eigenaar		924.630
WOZ waarde niet-woningen gebruiker		815.739
Totaal WOZ waarden		7.892.099
Percentage art. 12 Financiële Verhoudingswet		
Maximale opbrengst volgens art. 12 Fwv		13.645
Totale opbrengst		8.065
Onbenutte belastingcapaciteit		5.580

De totale weerstandscapaciteit per inwoner bedraagt:

bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit	Begroting 2022	Begroting 2023
	Weerstandscapaciteit vermogen	
Algemene reserve vaste buffer	13.125	13.895
Storting vanuit de Algemene reserve vrij besteedbaar cf voorstel	1.049	1.398
Uitname ten behoeve van Vitaliteitsfonds	- 279	-
Weerstandscapaciteit exploitatie		
Onbenutte belastingcapaciteit	3.859	5.580
Totaal weerstandscapaciteit	17.754	20.873
Aantal inwoners steenwijkerland	44.126	44.741
Weerstandscapaciteit per inwoner	402	467

In hoofdstuk 3.7.1 is de berekening van de benodigde storting in de Algemene reserve vrij vaste buffer toegelicht.

4.2.3. Inventarisatie risico's

In dit hoofdstuk worden de risico's vermeld die tot het moment van het aanbieden van de programmabegroting bekend zijn. In dit verband wordt onder risico verstaan *alle voorzienbare risico's, waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die niet van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie.*

In deze paragraaf presenteren we alleen de risico's die zich in het begrotingsjaar 2023 kunnen voordoen en waarvoor geen beheersmaatregelen zijn getroffen. Een voorbeeld van dat laatste is de stijging van de energieprijzen waarvoor we extra budget vragen in 2023 (zie paragraaf 2.11). Die post zien we daarom niet meer terug in deze paragraaf, ondanks het feit dat er ook financiële risico's zijn vanaf 2024.

De risicokans is uitgedrukt in klassen. Aan deze klassen is een rekenpercentage per risico gekoppeld. Vervolgens is een indeling gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen.

Rekenpercentage	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Rekenpercentage per risico	20%	40%	60%

bedragen x € 1.000

Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico: < € 200.000			
Rentestijging			150
Planschade bestemmingsplannen	25		
Privatisering bouwtoezicht	pm		
Impact schuldhulpverlening en minimaregelingen		200	
Toenemende onkruiddruk door warmer en natter weer	200		
Dividenduitkering nutsbedrijven (Enexis en Rendo)		pm	
Rioolheffing (lopende bezwaarprocedures)	pm		
Totaal omvang risico: < € 200.000	225	200	150
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000			
Nieuwe taken GGD IJsselland		pm	
Essentaksterfte		400	
BTW compensatiefonds			295
Fiscale procesbeheersing	pm		
Inflatie gemeenschappelijke regelingen (verbonden partijen)		400	
Participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage)		1.077	
Totaal omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	1.877	295
Omvang risico: > € 500.000			
Inkoopmodel RSJ			1.000
Worst case scenario jeugdzorg		500	
Onderhoud openbare ruimte	500		
Projecten openbare ruimte en PAS	pm		
Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds		pm	
Nieuwe CAO gemeentepersoneel			800
Informatieveiligheid	pm		
Grondexploitatie			2.391
Inflatie			pm
Omgevingswet			pm
Totaal omvang risico: > € 500.000	500	500	4.191
Totaal omvang risico	725	2.577	4.636

Toelichting

Voor een adequate risicobeheersing gaat het niet alleen om het treffen van financiële buffers om te zorgen voor voldoende weerstandscapaciteit. Het is ook zaak om niet-financiële maatregelen te treffen om de kans van optreden van geïdentificeerde risico's te beperken.

Wij hebben hieraan invulling gegeven door in de onderstaande overzichten naast een omschrijving van het risico ook aandacht te besteden aan de impact van het risico en de te treffen beheersmaatregelen.

CATEGORIE: OMVANG RISICO: < € 200.000

Risico: Rentestijging	
Omschrijving risico	De rente bevond zich begin 2022 op een historisch laag niveau. Inmiddels is de rente aan het stijgen. De inflatie is inmiddels extreem hoog. Daarnaast zullen de spanningen in de wereld ook van invloed zijn op het rentepercentage. Het zijn risico's die door de gemeente niet te beïnvloeden zijn, maar die zich wel kunnen voordoen.
Impact	Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 50%-75%, in de categorie hoog. Een rentestijging van 1,5% wordt gekwantificeerd op ongeveer € 150.000 in 2023 oplopend naar € 600.000 in 2026 op basis van een investeringsvolume van € 10 miljoen per jaar.
(Beheers)maatregelen	Jaarlijks voor de begroting wordt op basis van de rentegegevens op 1 augustus een herberekening gemaakt van de rentecomponent. Via de P&C cyclus worden de financiële gevolgen van de rente gerapporteerd.

Risico: Planschade bestemmingsplannen	
Omschrijving risico	Bij de Programmabegroting 2021-2024 is het budget voor mogelijke planschade bij bestemmingsplannen (€ 25.000 structureel) vervallen. Planschade wordt ook wel tegemoetkoming in schade genoemd als gevolg van een planologische maatregel. Voorbeelden: het realiseren van een nieuwe woonwijk of het wijzigen van de functie van een bestaand pand. Onder bepaalde voorwaarden kan een verzoek worden ingediend bij de gemeente (er geldt een wettelijk recht op planschadevergoeding). Doordat het budget is komen te vervallen, is sprake van een financieel risico.
Impact	Financieel: De € 25.000 die jaarlijks beschikbaar was om het risico af te dekken, is met ingang van de Programmabegroting 2021-2024 niet langer beschikbaar. Dit bedrag is daarom opgenomen in deze risicoparagraaf.
(Beheers)maatregelen	Indien mogelijk leggen we het risico van planschade neer bij degene die verantwoordelijk is voor de planologische wijziging.

Risico: Privatisering bouwtoezicht	
Omschrijving risico	<p>Aan de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) kleven risico's. Een financiële tegenvaller is niet denkbeeldig nu er 'verborgen' kosten opduiken bij de geplande privatisering van het toezicht.</p> <p>Begin 2023 treedt tegelijk met de Omgevingswet de Wkb in werking. Op dat moment gaat de kwaliteitscontrole bij bouwprojecten over naar de markt. Bouwers moeten een private kwaliteitsborger inhuren. Deze onafhankelijke, gecertificeerde controleur ziet erop toe dat gebouwen conform de bouwtechnische voorschriften uit het Besluit Bouwwerken (BBL), een van de vier AMvB's onder de Omgevingswet, tot stand komen. Een positieve gereedheidsverklaring van het gebouw gaat straks in het bouwdoossier naar de gemeente, die daarna geen inhoudelijke technische toetsingstaak meer heeft, maar niettemin als bevoegd gezag verantwoordelijk blijft. Als de positieve verklaring ontbreekt, bijvoorbeeld omdat de kwaliteitsborger oordeelt dat het gebouw niet 'BBL-proof' is, komen gemeenten in een lastig parket terecht. Zonder deze verklaring zijn de gevolgen voor gemeenten. Wettelijk gezien is het gebruik van het gebouw dan niet toegestaan. Maar gemeenten moeten dan wel strikt handhaven. De consequentie is dat het gebouw leeg staat en onbenut blijft. De druk van buiten zal toenemen. Initiatiefnemers zullen het hier niet bij laten zitten. In het ergste geval kan dit tot rechtszaken leiden. De gemeente heeft dan weinig keus en is genoodzaakt zich het bouwdoossier eigen te maken om zelf een oplossing te zoeken. Mogelijk moet ze een externe deskundige inhuren. Dit kan flink in de papieren lopen.</p>
Impact	<p>De impactanalyse van de VNG rekent voor dat een gemeente al snel één tot twee weken aan een enkel dossier kwijt is, mocht de positieve verklaring blijvend achterwege blijven. Als bij 10% van de bouwprojecten geen positieve verklaring zit, komt dat voor alle gemeenten samen neer op een kostenplaatje van € 3 tot € 6 miljoen per jaar. Bij hogere percentages lopen de kosten op. Punt is dat het extra werk niet financieel gedekt is in de Wkb. Daarbij komt nog dat voor veel bouwplannen alleen een meldingsplicht gaat gelden. Het gaat om veel voorkomende bouwtypen, zoals rijtjeshuizen en vrijstaande woningen. Gemeenten, vooral waar veel gebouwd wordt, zien hun legesinkomsten dalen, wat de financiële middelen voor bouwtoezicht verder onder druk zet.</p>
(Beheers)maatregelen	<p>Via proefprojecten wil de VNG proberen inzicht te krijgen.</p>

Risico: Impact schuldhulpverlening en minimaregelingen	
Omschrijving risico	<p>Door de huidige macro-economische omstandigheden blijft de kans reëel dat op termijn meer inwoners een beroep moeten doen op inkomensondersteuning door de gemeente, dan wel dat ze een beroep gaan doen op de gemeentelijke schuldhulpverleningen.</p>
Impact	<p>Verwachting is dat meer inwoners in financiële problemen komen door de stijgende inflatie en daardoor een beroep zullen doen op de gemeentelijke schuldhulpverlening en minimaregeling. De financiële impact is ingeschat op in totaal € 200.000.</p>

(Beheers)maatregelen	Er wordt fors ingezet op preventie en vroegsignalering. Daardoor hebben we mensen eerder in beeld. Daarmee voorkom je dat inwoners in de schulden komen en kunnen ze beter ondersteund worden. Hiermee wordt beoogd te voorkomen dat inwoners een beroep gaan doen op dure schuldhulpverleningstrajecten.
-----------------------------	---

Risico: Toenemende onkruiddruk door warmer en natter weer	
Omschrijving risico	Door toenemende onkruiddruk als gevolg van warmer en natter weer is een grotere inspanning in het onderhoud nodig om aan de basis onderhoudskwaliteit voor de openbare ruimte te kunnen voldoen.
Impact	Door de verandering van het klimaat is het gemiddeld het hele jaar door warmer. De hoeveelheid neerslag wisselt daarbij ieder jaar. Natte jaren wisselen af met extreem droge jaren. In natte jaren neemt de onkruiddruk, door de warme natte omstandigheden, toe. Dit vraagt om een grotere inspanning in het onderhoud om aan de basis onderhoudskwaliteit te blijven voldoen. Door te veel onkruid in goten en verharding verslechtert waterafvoer. Plantsoenen bezwijken onder de onkruiddruk of beschadigen door te zware ingrepen in het onderhoud. Het tegenovergestelde gebeurt ook, extreme droogte zorgt ervoor dat plantsoenen verdrogen, niet alle beplanting is bestand tegen lange periode van droogte. Ook jonge aanplant is niet bestand tegen een lange periode van droogte, waardoor de kans op uitval groot is. Daardoor moeten delen jonge beplanting opnieuw worden aangeplant en is er eerder groot onderhoud (vervangen, nieuwe aanplant) nodig.
(Beheers)maatregelen	Monitoren onderhoudsinspanning en onderhoudsbeeld, kwaliteit plantsoenen monitoren, monitoren onkruiddruk op verharding. Toepassen van bomen, planten en struiken die (beter) bestand zijn tegen extreme weersomstandigheden.

Risico: Dividenduitkering nutsbedrijven (Enexis en Rendo)	
Omschrijving risico	<ul style="list-style-type: none"> - Lagere of geen dividenduitkering van nutsbedrijven als gevolg van de verlaging van de WACC (vermogenskostenvoet) naar 2,95% voor drinkwaterbedrijven en 3,15% (na belasting) voor energiebedrijven. Gevolg is een lager bedrijfsresultaat en een lagere of misschien zelfs wel geen dividenduitkering. - Lagere of geen dividenduitkering van nutsbedrijven als gevolg van de enorme investeringen die de komende jaren gedaan moeten worden in verband met de energietransitie en (de gevolgen van) klimaatverandering. Ander aspect dat ook meespeelt is de hogere personeelslasten. Gevolg is een lager bedrijfsresultaat en een lagere of geen dividenduitkering.
Impact	Forse daling van de dividendopbrengst van met name N.V. Rendo Holding en Enexis Holding N.V.

(Beheers)maatregelen	Via de P&C cyclus worden de gevolgen van de lagere dividendopbrengst gevolgd.
-----------------------------	---

Risico: Rioolheffing (lopende bezwaarprocedures)	
Omschrijving risico	De afgelopen jaren bent u meermaals geïnformeerd over procedures tegen de rioolheffing. De Hoge Raad heeft de beroepen op alle punten ongegrond verklaard. De verordeningen en de opgelegde aanslagen rioolheffing zijn in stand gebleven. Daarmee is dit niet langer een risico voor onze financiële positie. Er lopen nog wel procedures die inhoudelijk gelijk zijn aan de in voorgaande jaren gevoerde procedures, maar het financiële risico is naar verwachting beperkt.
Impact	Het eventuele risico inzake wordt ingeschat in de categorie laag.
(Beheers)maatregelen	Een eventuele financiële tegenvaller zal net als bij andere risico's moeten worden gedekt uit algemene middelen (Algemene reserve vaste buffer).

CATEGORIE: OMVANG RISICO: > € 200.000 - < € 500.000

Risico: Nieuwe taken GGD IJsselland	
Omschrijving risico	<p>Een financiële vertaling van de agenda publieke gezondheid voor 2023 valt nog niet te maken en zit dan ook nog niet in de programmabegroting van de GGD. Daarnaast worden lokaal en regionaal keuzes gemaakt in 2023. Omdat er nieuwe colleges komen in de 11 gemeenten komt er ook een nieuw algemeen bestuur van de GGD IJsselland. Dit kan een verandering van koers tot gevolg hebben en mogelijk ook financiële gevolgen. Vooralsnog gaat de GGD uit van de financiële kaders die in de huidige begroting van de GGD zijn ingeruimd.</p> <p><i>Decentralisatie beschermd wonen</i></p> <p>Het rijk en de gemeenten zijn overeengekomen om vanaf 2024 beschermd wonen door te decentraliseren naar alle gemeenten. Daarmee wordt geregeld dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor hun eigen inwoners (nieuwe aanvragen) en daartoe ook in staat zijn omdat gemeenten hiervoor ook middelen ontvangen (invoering van een nieuw objectief verdeelmodel). Centrumgemeenten blijven verantwoordelijk voor beschermd wonen van de huidige cliënten.</p> <p>Op dit moment voert de GGD in opdracht van de gemeenten uit de regio IJssel-Vecht de beoordeling en indicatie (de toegang) voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang uit. De komende periode zal dit echter veranderen. Medewerkers van de Centrale Toegang GGD worden deels overgenomen bij verschillende gemeenten uit de regio. Momenteel wordt uitgewerkt hoe deze overgang eruit gaat zien (bijvoorbeeld stapsgewijs en voor welke omvang/fte). Ook de gemeente Steenwijkerland heeft de intentie uitgesproken GGD personeel in het uitvoeringsteam Sociaal domein op te nemen voor lokale taken.</p>

	<p><i>Zorg & veiligheid</i></p> <p>Op regionaal niveau wordt al hard gewerkt aan diverse thema's op het snijvlak zorg en veiligheid. Bijvoorbeeld de ketenveldnorm en de Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (WvGGZ). Regionaal is uitgesproken om te komen tot een gezamenlijke agenda van acht IJssellandse gemeenten en ketenpartners, met als doel de totale keten van zorg en veiligheid zowel lokaal als regionaal te versterken. Er is subsidie aangevraagd bij het landelijke ZOnMw om de programma organisatie hiervan te bekostigen. Ook zijn gemeenten en partners opgeroepen om binnen reguliere werkzaamheden tijd en energie vrij te maken voor deze agenda. Zo wordt inzet van een agenda netwerker en diverse projectleiders gevraagd. Indien ook extra inzet van de GGD wordt gevraagd zal dit mogelijk formatieve consequenties hebben.</p>
Impact	Op dit moment is nog onduidelijk of bovengenoemde zaken financiële gevolgen hebben voor de gemeente Steenwijkerland.
(Beheers)maatregelen	De GGD IJsselland zal hierover binnenkort meer bekend te maken.

Risico: Essentaksterfte	
Omschrijving risico	De essentaksterfte is voor een aantal grotere boomstructuren in de gemeente nog steeds een bedreiging. Door het droge voorjaar van de afgelopen jaren heeft de veroorzakende schimmel minder bomen aangetast. Het is echter niet uit te sluiten dat het aantal aantastingen, met uiteindelijk afsterven tot gevolg, weer gaat toenemen. Grote laanstructuren in de polders en de boomstructuren langs de paden in Giethoorn bestaan uit essen. Het wegvallen van deze boomstructuren zal leiden tot ernstige kwaliteitsverlies, herplant zal altijd nodig zijn om de landschapskarakteristiek en het dorpskarakter te behouden.
Impact	Het wegvallen van de boomstructuur langs de paden in Giethoorn heeft ruimtelijke consequenties, het dorpsbeeld wordt ernstig aangetast. Ook is het verwijderen van grote bomen op deze locatie complex door de moeilijke bereikbaarheid. Ook laanstructuren in de polders hebben sterke invloed op de ruimtelijke kwaliteit.
(Beheers)maatregelen	Ieder jaar worden alle essen geïnspecteerd. Aangetaste essen worden gemonitord. De periode vanaf het moment van aantasting tot het sterven van de boom is gemiddeld 5 tot 7 jaar. In deze periode kan worden overgegaan met het vervangen van de aangetaste bomen. Door de bomen gefaseerd te vervangen blijft de kwaliteit van het dorp Giethoorn en het polderlandschap (onder andere Polder Giethoorn en polder IJsselham) behouden. Bij zware aantasting van de bestaande structuren kunnen de kosten voor herstel oplopen tot € 400.000, risicokans: ruim. Het is niet waarschijnlijk dat alle bomen tegelijk worden aangetast, daarmee kan deze opgave gefaseerd over de jaren worden opgepakt.

Risico: BTW-compensatiefonds	
Omschrijving risico	<p>Gemeenten declareren BTW terug op grond van het BTW-compensatiefonds (BCF). Voor dit fonds geldt een maximaal te declareren bedrag. Zolang dit zogeheten plafond niet is bereikt, wordt het niet gebruikte gedeelte op begrotingsbasis toegevoegd aan de Algemene uitkering van het Gemeentefonds.</p> <p>Met ingang van de Programmabegroting 2021-2024 is besloten om het toen maximaal toegestane bedrag van € 295.000 op te nemen. Dit is in de huidige meerjarenraming niet gewijzigd.</p>
Impact	<p>Indien het maximum te declareren bedrag bij BCF wordt bereikt of een overschrijding hiervan in enig jaar, betekent dit dat er een nadeel optreedt binnen de Algemene uitkering van het Gemeentefonds. Dit nadeel kunnen we niet kwantificeren. Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 75%, (2021: 50%) in de categorie hoog.</p>
(Beheers)maatregelen	<p>Elk jaar wordt door het ministerie van BZK het nieuwe maximaal toegestane bedrag berekend. Aan de hand van de nieuwe berekening kan het bedrag in de begroting worden aangepast.</p>

Risico: Fiscale procesbeheersing	
Omschrijving risico	<p>De organisatie is zich niet altijd bewust van fiscale risico's en kansen waardoor mogelijk onnodige risico's worden gelopen. Het is daarom van belang om vast te leggen hoe de organisatie met de fiscaliteit omgaat.</p> <p>Het college van de gemeente Steenwijkerland heeft zich gecommitteerd aan horizontaal toezicht (HT) door ondertekening van een convenant met de Belastingdienst op 9 juli 2012. In het convenant zijn kernwaarden als transparantie, begrip en vertrouwen sleutelbegrippen en vormen de basis voor een goede fiscale verantwoording.</p> <p>Er zijn zes criteria opgesteld, waaraan grote ondernemingen moeten voldoen, willen zij een convenant willen sluiten. Organisaties, zoals de gemeente Steenwijkerland, die thans onder de overgangsregeling van Horizontaal toezicht vallen, dienen uiterlijk ultimo 2022 aan deze criteria te voldoen. Binnen het horizontaal toezicht verschuift de nadruk naar het gezamenlijk kunnen vaststellen dat door organisaties onder het handhavingsconvenant ingediende aangiften aanvaardbaar zijn. Daarbij hoort de verwachting dat een organisatie een fiscale self-assessment maakt en deelt met de Belastingdienst.</p>
Impact	<p>Bij het niet voldoen aan de fiscale verplichtingen kan de Belastingdienst naheffingsaanslagen opleggen eventueel verhoogd met boetes. Bij het niet of niet tijdig voldoen aan de criteria zoals opgesteld door de Belastingdienst vervalt het convenant en zal de gemeente vallen onder een meer retrospectief toezicht met boekenonderzoek en controle.</p>

(Beheers)maatregelen	<p>Inmiddels is een overleg gestart met de Belastingdienst om te komen tot een nieuw convenant. Daartoe is een 1^e concept Fiscaal beleidsplan opgesteld en besproken. Ook is een risicoanalyse opgesteld en besproken met de Belastingdienst. De verwachting is dat eind 2022 een nieuw convenant afgesloten kan worden.</p> <p>De gemeente streeft ernaar om van controle (achteraf) naar control (vooraf) te komen. Hierbij kunnen kansen eerder worden gelokaliseerd en risico's vooraf worden vermeden.</p>
-----------------------------	--

Risico: Inflatie gemeenschappelijke regelingen (verbonden partijen)	
Omschrijving risico	De huidige inflatie raakt ook onze verbonden partijen. Naar verwachting worden een (groot) gedeelte van deze extra kosten doorbelast naar de gemeente. De gemeentelijke budgetten zijn niet aangepast op basis van het nieuwe prijspeil maar zijn gebaseerd op de verkregen begrotingen/ kaderbrieven afkomstig uit februari-maart 2022.
Impact	De financiële impact is ingeschat op € 400.000 structureel vanaf 2023.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring via de P&C cyclus en tussentijdse rapportages.

Risico: Participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage)	
Omschrijving risico	De gemeente heeft voorgesorteerd op de koopkrachtdeal van Prinsjesdag. Het budget voor de uitkeringen is met 10% verhoogd (€ 1,0 miljoen). Daartegenover is een verhoging van het BUIG-budget geraamd (€ 0,75 miljoen). Aangezien de definitieve BUIG budget pas later dit jaar bekend wordt gemaakt loopt de gemeente een risico.
Impact	<p>In de begroting 2021-2024 is een stelpost BUIG-budget (te ontvangen budget van het rijk voor bijstandsuitkeringen) aan de inkomstenkant opgenomen. De verwachting was dat door de toename van het aantal uitkeringen door de coronacrisis, het BUIG-budget ook navenant zou stijgen. Hiermee lopen we wel een financieel risico, zoals ook is verwoord in genoemde begroting. In de Najaarsnota 2022 (p. 39) is het risicobedrag voor 2023 en latere jaren berekend. Het resterend risico voor 2023 en latere jaren bedraagt € 827.000.</p> <p>Ingeschat wordt dat de gemeente vanaf 2023 een extra risico loopt van € 250.000 als gevolg van de hogere bijstandsuitkeringen (koppeling minimumloon) en de nieuwe stelpost BUIG-budget die we in voorliggende begroting hebben opgenomen. In hoofdstuk 2.7 is dit nader toegelicht.</p> <p>Het totale risico in 2023 komt daarmee uit op € 1.077.000.</p>
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring via de P&C cyclus.

CATEGORIE: OMVANG RISICO: > € 500.000

Risico: Inkoopmodel RSJ	
Omschrijving risico	<p>Het aanbestedingstraject voor specialistische jeugdhulp, uitgevoerd door het RSJ IJsselland, loopt. Het doel was per 1 januari 2022 voldoende aanbod (kwalitatief en kwantitatief) in te kopen, op de percelen Ambulante Jeugdhulp, Wonen en Verblijf en Dyslexie, conform de gestelde voorwaarden in het inkoopdocument. In het inkoopdocument zijn ook de tarieven vastgelegd die een aanbieder ontvangt wanneer zij hulp verleent.</p> <p>De strategie ging uit van een beperkt aantal aanbieders dat niet zou inschrijven en waarmee op basis van een continuïteitsanalyse alsnog aanvullende afspraken mee konden worden gemaakt om hen te overtuigen alsnog in te schrijven. De ervaring is nu dat een groter deel van de zorgaanbieders niet gaan inschrijven. Redenen die aanbieders aangeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de tarieven zijn kostendekkend; - er is gebrek aan vertrouwen in uitwerking inkoopmodel en regionale werkwijze tussen de stakeholders (lokaal/regionaal/ bovenregionaal); - men ervaart een gebrek aan visie vanuit de regio; - ze willen voorafgaand aan inschrijven duidelijkheid over de budgetten. <p>De aanbieders die niet in schrijven omvatten een kwalitatieve en kwantitatieve omvang die niet kan worden opgelost met andere aanbieders. Samen verlenen zij hulp aan 41% van de jeugdigen in de regio.</p>
Impact	De financiële impact is ingeschat op € 1.000.000 structureel vanaf 2023.
(Beheers)maatregelen	Op regionaal niveau worden gesprekken gevoerd met zorgaanbieders. Bestuurlijk is het besluit genomen de aanbesteding van specialistische jeugdhulp op pauze te zetten. Om het proces zorgvuldig te blijven doorlopen is er meer tijd nodig om een aantal zaken verder uit te werken en/of te bespreken alvorens we weer verder gaan met de aanbesteding.

Risico: Worst case scenario Jeugdzorg	
Omschrijving risico	De zorgvraag en zorgzwaarte van jeugdzorg neemt toe. Met name de specialistische GGZ is een zorg. Op basis van scenario afweging is een worst case scenario berekend. In dit scenario ligt de instroom op een hoger niveau dan het gemiddelde.
Impact	De financiële impact is ingeschat op € 500.000 structureel vanaf 2023.
(Beheers)maatregelen	Er wordt elk half jaar gemonitord. Beheersing vindt plaats via het programma Transformatie 2.0.

Risico: Onderhoud openbare ruimte	
Omschrijving risico	Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van speciale computerprogramma's. De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het op orde brengen van deze programma's. Ondertussen is het gehele areaal ingevoerd. D.m.v. inspecties wordt de staat van onderhoud bepaald. Het risico van schade als gevolg van achterstallig onderhoud is afhankelijk van de gekozen frequentie van inspecteren. Op basis van deze gegevens wordt de besteding van het jaarlijkse onderhoudsbudget bepaald. In 2017 zijn de beleidsplannen voor wegen, fietspaden, openbare verlichting en oeververbindingen geactualiseerd en is een belangrijke slag gemaakt in het inzichtelijk maken van de onderhoudstoestand van deze kapitaalgoederen. Op basis hiervan kan planmatiger worden gewerkt.
Impact	Het financieel risico wordt ingeschat op € 500.000. Doordat onze kapitaalgoederen voortaan meer planmatig worden beheerd en wij de komende jaren fors investeren, komen wij tot een lage risicokans.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring en rapporteren in tussenrapportages

Risico: Projecten openbare ruimte en PAS (Programmatische Aanpak Stikstof)	
Omschrijving risico	Veel stikstofneerslag is vaak slecht voor de natuur. Daarom regelt de Wet natuurbescherming (Wnb) dat een vergunning nodig is voor plannen en projecten die mogelijk nadelig zijn voor Natura2000-gebieden. Sinds 1 juli 2021 is een vergunning op grond van de Wnb niet meer nodig als het gaat om slopen, bouwen of aanleggen. Dit zijn eenmalige activiteiten, die in de Wnb vrijgesteld zijn van de vergunningplicht. Het gaat dan om het slopen en/of bouwen van gebouwen, het aanleggen van wegen etc. Deze vrijstelling van de vergunningplicht staat ter discussie. Naar verwachting volgt in oktober 2022 een uitspraak of deze vrijstelling standhoudt, danwel komt te vervallen. Voor stikstofuitstoot in de gebruiksfase van het gebouwde / aangelegde is dus nog steeds wel een beoordeling en zo nodig een vergunning vereist.
Impact	Omdat er momenteel (sinds 1 juli 2021) een vrijstelling van de vergunningplicht geldt, is het stikstofprobleem nu een beperkter risico voor het uitvoeren van Projecten Openbare Ruimte. De realisatie van voorzieningen die in de gebruiksfase geen stikstof uitstoten (bijv. riolering, fietspaden) is zonder vergunning voor gebiedenbescherming mogelijk. Naar verwachting in oktober 2022 komt er een rechterlijke uitspraak of de in de Wnb opgenomen vrijstelling in overeenstemming is met de bescherming van Natura2000-gebieden op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het is dus niet zeker dat de vrijstelling na rechterlijke toetsing standhoudt.
(Beheers)maatregelen	Het rijk en de provincie werken op diverse manieren aan maatregelen om de stikstofuitstoot terug te dringen. Oplossing bij de gemeente ligt voor projecten Openbare Ruimte in het voorschrijven (bij de aanbesteding) dat werkzaamheden worden uitgevoerd zonder stikstofuitstoot. In veel gevallen zal dat betekenen elektrisch werken.

Risico: Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds	
Omschrijving risico	Gemeenten ontvangen het grootste gedeelte van hun inkomsten uit de Algemene uitkering van het Gemeentefonds. Hoeveel uitkering wordt ontvangen is voor een groot gedeelte afhankelijk van de hoogte van de rijksuitgaven. Wijzigingen in de rijksuitgaven hebben direct invloed op de omvang van de Algemene uitkering (samen de trap op en samen de trap af). De jaarlijkse toe- of afname van de Algemene uitkering op basis van dit principe wordt het accres genoemd. Het accres heeft de afgelopen jaren weinig stabiliteit laten zien. Het ene moment is er een flinke tegenvaller, een tijdje later gevolgd door een flinke meevaller. Het is dan ook zeer lastig om hier op een goede manier mee om te gaan.
Impact	De gemeente is voor een groot gedeelte afhankelijk van de inkomsten uit het Gemeentefonds. In de begroting is voor het jaar 2023 een ontvangst geraamd van bijna € 93,4 miljoen. Als de uitkering tegenvalt, kan dit betekenen dat het financieel beleid moet worden bijgesteld. Wel wordt er door het rijk aan gewerkt om te komen tot een nieuwe financieringssysteem voor het jaar 2026 en verder. Daarnaast gaat het kabinet de komende tijd met gemeenten en andere relevante partijen verder in gesprek over de Hervormingsagenda Jeugd, die moet bestaan uit een combinatie van maatregelen en een financieel kader waarmee een structureel houdbaarder jeugdstelsel wordt gerealiseerd.
(Beheers)maatregelen	De 'Algemene reserve vaste buffer' is bedoeld om onverwachte tegenvallers op te vangen (ijzeren voorraad voor het opvangen van calamiteiten).

Risico: Nieuwe CAO gemeentepersoneel	
Omschrijving risico	De huidige Cao gemeentepersoneel loopt van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2022. Op dit moment is nog geen zicht op wanneer een nieuwe CAO wordt afgesloten/inwerking treedt en wat daarvan de financiële gevolgen voor de gemeente Steenwijkerland.
Impact	Zolang er geen nieuwe Cao is afgesloten, kunnen we geen inschatting geven van de financiële gevolgen voor 2023 en of we voldoende middelen hebben opgenomen in voorliggende begroting. <i>Ter illustratie: Op 24 juni 2022 is een principeakkoord voor de Cao Provincies bereikt met een loonstijging van 3% in 2022 en 4% in 2023.</i> Ook de NS heeft een principe-akkoord afgesloten met de vakbonden. In de nieuwe CAO is men een loonsverhoging overeengekomen van gemiddeld 9,25% in achttien maanden. Stel dat we in 2023 worden geconfronteerd met een nieuwe CAO gemeentepersoneel met een loonstijging van 6%, dan leidt dat tot extra uitgaven ten opzichte van de PPN 2022-2026 van structureel € 800.000.
(Beheers)maatregelen	Voor 2023 wordt in voorliggende begroting uitgegaan van een stijging van de lonen en sociale lasten van 3,3% (op basis van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) van afgelopen voorjaar, zie PPN 2022-2026, p. 69). Dit komt overeen met een bedrag van ruim € 1 miljoen.

Risico: Informatieveiligheid	
Omschrijving risico	Digitalisering brengt veel goeds, in termen van onder meer procesefficiëntie en communicatie, duurzaamheid en sociale verbindingen, effectiviteit en ketens en innovatie. Daar tegenover staan echter stevige veiligheidsrisico's. Groeiende afhankelijkheid van systemen heeft een keerzijde dat hapering van systemen grote gevolgen kan hebben, zowel digitaal als in de fysieke leefomgeving. Informatie kan in verkeerde handen terechtkomen, gemanipuleerd worden, onbereikbaar worden of 'kwijt' raken met alle gevolgen van dien. De recente 'hack' bij de gemeente Buren is daarvan een voorbeeld. Ondanks het feit dat de digitale infrastructuur in Nederland tot een van de besten ter wereld behoort heeft een dergelijk digitale ontwrichting grote consequenties voor de continuïteit van de dienstverlening en bedrijfsvoering en gaat gepaard met omvangrijke financiële gevolgen.
Impact	Digitalisering brengt veel goeds maar gaat gepaard met toenemende risico's op uitval van de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoeringsprocessen met alle financiële gevolgen van dien.
(Beheers)maatregelen	Verhogen van de gemeentelijke digitale weerbaarheid, zoals invulling geven aan het basisbeveiligingsniveau door implementatie van de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), het continue aanbrenge van noodzakelijke technische maatregelen en monitoren van (extern en interne) bedreigingen.

Risico: Grondexploitatie	
Omschrijving risico	Het risicoprofiel van het gemeentelijke grondbedrijf (lees: alle grondexploitaties) wordt jaarlijks bepaald op basis van de RISMAN-methode. Hierin wordt ingegaan op algemene risico's en projectspecifieke risico's. Van de projectspecifieke risico's wordt vervolgens aangegeven of deze kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. De beide soorten risico's worden omgezet in een bedrag voor de hoogte van het risico per project. Uitgangspunt is dat de kans dat alle onderkende risico's zich op exact hetzelfde moment zullen voordoen 75% is. Dit percentage is overeenkomend richtlijnen die worden gehanteerd door de Vereniging van Grondbedrijven (70-80%).
Impact	Het actuele risicoprofiel van het grondbedrijf bedraagt circa € 1,9 miljoen. Te berekenen als volgt: 2,4 miljoen (projectspecifieke risico's) * 75% (waarschijnlijkheid van gelijktijdig optreden) * 105% (extra bandbreedte). <i>N.B. De berekeningswijze in deze risicoparagraaf wijkt enigszins af van bovenstaande berekening. De hoogste risico-categorie is immers 50-75%.</i>
(Beheers)maatregelen	De beheersmaatregelen zijn afhankelijk van de aard van het projectspecifieke risico. Voor moeilijk verkoopbare (rest-)percelen wordt gekeken naar een andere bestemming of aanbieden tegen een lagere verkoopprijs per m2.

Risico: Inflatie	
Omschrijving risico	We zien dat materialen niet leverbaar zijn en steeds duurder worden. De inflatie neemt toe. Dit geldt niet allen voor materialen, maar indirect ook voor loonontwikkeling.
Impact	Als de prijzen met 1% stijgen dan leidt dat extra uitgaven van naar schatting € 500.000 (dit is excl. de doorwerking naar de algemene uitkering van het gemeentefonds via de normeringssystematiek). Voorbeeld is het integraal huisvestingsplan (IHP) voor onderwijs. In 2023 wordt het IHP herzien. Doordat materialen veel duurder zijn geworden, verwachten we dat de kosten hoger zullen uitvallen dan nu zijn geraamd. Uiteraard kan dit ook gelden voor andere onderdelen in de begroting.
(Beheers)maatregelen	Jaarlijks volgt de gemeente Steenwijkerland de uitgangpunten zoals gepubliceerd door het CPB. Dit blijft ongewijzigd. <i>NB In voorliggende begroting is voor 2023 gerekend een inflatie van 0,8% (zie de PPN 2022-2026, p. 70).</i>

Risico: Omgevingswet	
Omschrijving risico	De invoering van de Omgevingswet is een grote opgave voor de organisatie. Op 1 januari 2023 gaat de wet in. Na 2023 zijn we niet klaar, maar zullen we de omgevingswet nog verder implementeren. Dit traject loopt tot uiterlijk 2029. Risico bestaat dat het budget voor invoering onvoldoende blijkt te zijn voor een goede invoering.
Impact	De invoering van de omgevingswet brengt drie soorten kosten met zich mee die lastig in te schatten zijn en in die zin een risico vormen: <ul style="list-style-type: none"> - Voorbereidings- en implementatiekosten; - Verandering in de structurele lasten. Deze lasten kunnen wijzigen door een verandering in de personeelsbehoefte en een vermoedelijke daling van de legesopbrengsten. Een kwantitatieve duiding is nog niet te geven, dat zal pas mogelijk zijn als er grote stappen zijn gezet met de omgevingsvisie en het omgevingsplan; - Mogelijke incidentele frictiekosten. Deze kosten kunnen optreden als gevolg van een verschuiving in het personeel. Een kwantitatieve duiding is nog niet te geven.
(Beheers)maatregelen	Binnen de organisatie is het programma omgevingswet opgezet. In dit programma worden de inhoudelijke en financiële risico's in de gaten gehouden en worden er maatregelen op getroffen.

4.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Op basis van de in het risicoprofiel opgenomen risico's, die gekwantificeerd kunnen worden (exclusief de zogenaamde PM-posten), bedraagt het totale risicobedrag afgerond € 7,9 miljoen. Op basis van de gehanteerde wegingsfactoren bedraagt het risicobedrag afgerond € 4,0 miljoen.

bedragen x € 1.000

Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico			
Omvang risico: < € 200.000	225	200	150
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	1.877	295
Omvang risico: > € 500.000	500	500	4.191
Totaal omvang risico	725	2.577	4.636
Rekenpercentage			
	20%	40%	60%
Omvang risico x rekenpercentage			
Omvang risico: < € 200.000	45	80	90
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	751	177
Omvang risico: > € 500.000	100	200	2.515
Totaal omvang risico x rekenpercentage	145	1.031	2.782

Nadat de weerstandscapaciteit is bepaald en de omvang van de te lopen risico's kunnen beide met elkaar worden geconfronteerd. Ook al is de omvang van een risico niet exact te becijferen, in ieder geval hebben wij ze als PM benoemd, zodat inzicht ontstaat in welke risico's de gemeente loopt. Daarbij kunnen zich de volgende scenario's voordoen:

1. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit > 1, er is onvoldoende weerstandscapaciteit aanwezig;
2. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit < 1, er zijn overtollige middelen (die alternatief kunnen worden aangewend);
3. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit = 0, risico's en middelen zijn voldoende (wordt meer beschouwd als een theoretische situatie).

Het gewogen risicoprofiel vertaalt zich in 2023 in een score van 5,3 op de weerstandsratio (zie paragraaf 4.2.5.7.).

4.2.5. Diverse kengetallen

4.2.5.1. Inleiding

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door de raad op de financiële positie van onze gemeente. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling) van de financiële positie.

De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven dus inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. De kengetallen moeten in samenhang beoordeeld worden, omdat ze alleen gezamenlijk en in onderlinge verhouding een beeld geven van de financiële positie van de gemeente.

De financiële positie is geen doel op zich en moet altijd gezien worden in het licht van de totale maatschappelijke opgave van de gemeente. Het te bereiken maatschappelijke rendement en de bijdrage aan de inhoudelijke beleidsdoelstellingen zijn hierbij van evident belang. De financiële positie is ondersteunend aan het afwegingsproces en moet het bestuur helpen verantwoorde keuzes te maken voor de (middel)lange termijn.

We kennen de volgende kengetallen:

1. netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;

2. solvabiliteitsratio;
3. grondexploitatie;
4. structurele exploitatieruimte;
5. belastingcapaciteit;
6. weerstandsratio.

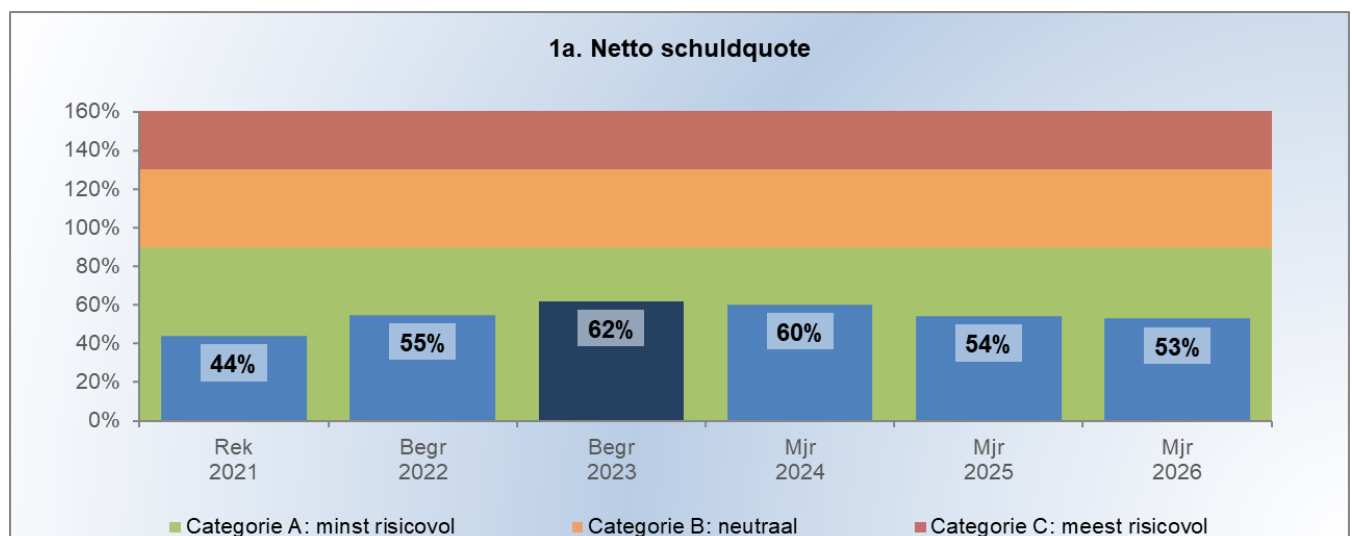
Naast de kengetallen voor het structurele begrotingsevenwicht is een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. Hoe de kengetallen berekend worden, is vastgelegd in een ministeriële regeling. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze heeft geen functie als normeringsinstrument voor het financieel toezicht door de provincies. De invoering van deze kengetallen is voornamelijk bedoeld om de financiële positie voor de raadsleden inzichtelijker te maken. Voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente worden de kengetallen in samenhang bezien. Het totaalbeeld geeft inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid.

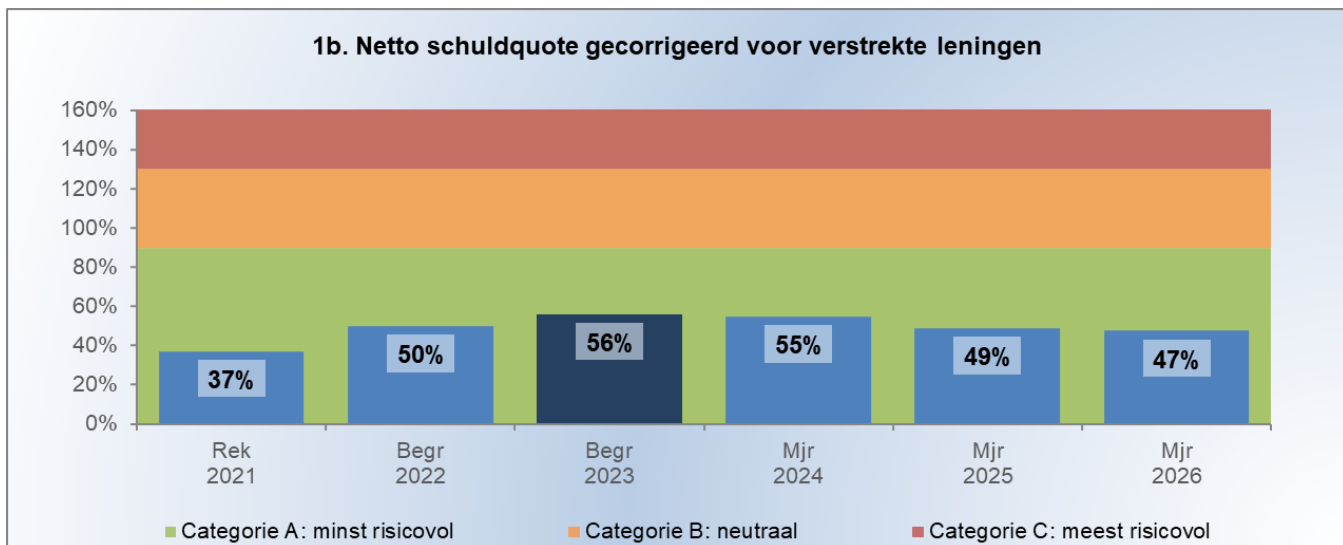
4.2.5.2. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de totale baten. Het kengetal geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is, valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten, die vervolgens weer worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Bij de netto schuldquote worden de leningen die we hebben uitstaan buiten beschouwing gelaten en bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen wordt hiermee wel rekening gehouden. Een netto schuldquote tussen 0% en 100% is acceptabel, c.q. wordt als normaal (groen) beschouwd. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, bevindt de gemeente zich in de gevarenzone (rood).

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie wordt ook gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Gemeenten met veel grond kunnen meer schulden hebben en dus een hogere schuldquote. De gemeente heeft ook leningen voor woningcorporatie Wetland Wonen aangetrokken. Deze leningen worden een op een doorgegeven. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd.

In de volgende grafieken is de verwachte ontwikkeling van beide schuldquotes weergegeven.

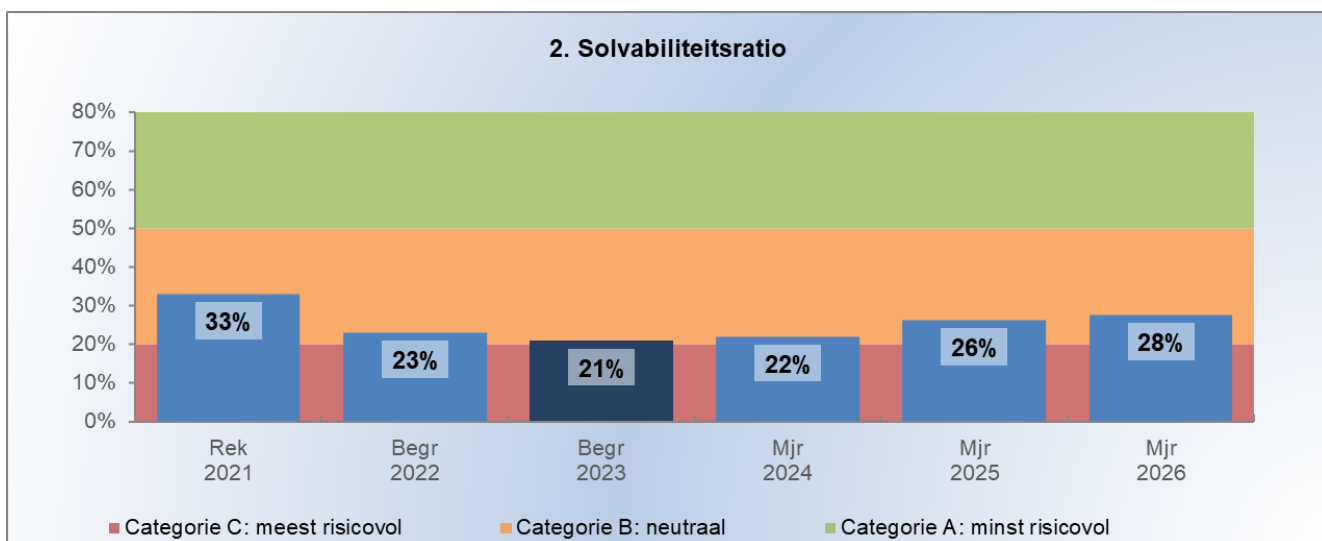

4.2.5.3. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Indien er sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (het totaal van de algemene reserves en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van als een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van de gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Voor gemeenten geldt dat een ratio tussen de 20% en 70% als normaal wordt gezien.

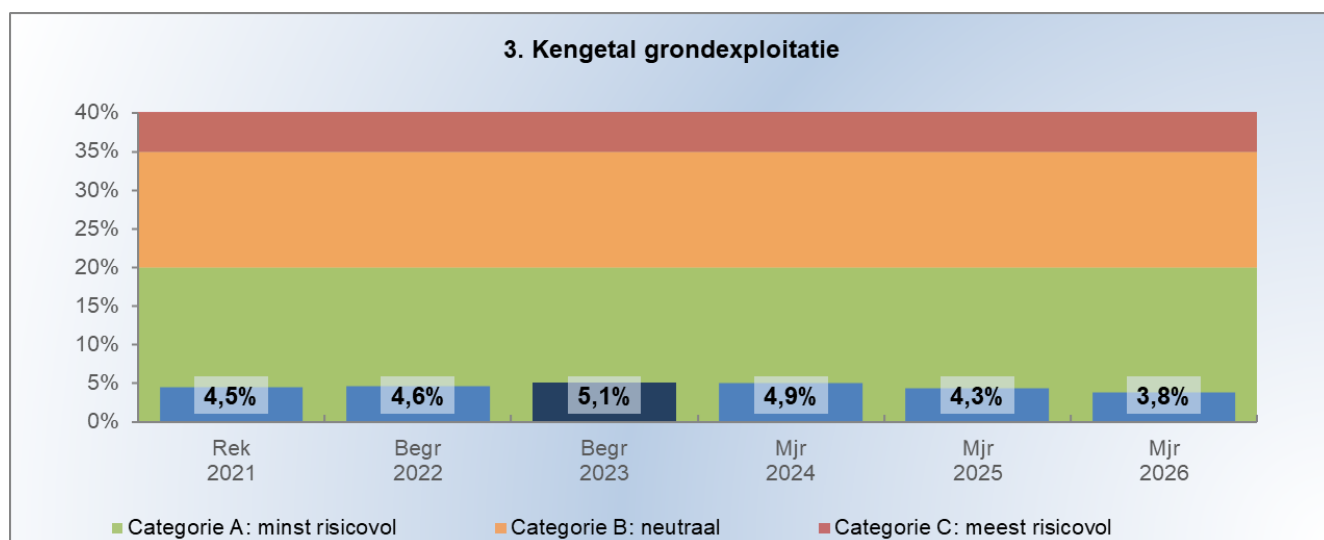
Voor 2023 verwachten we een solvabiliteitsratio van 21%. Ten opzichte van de vorige programmabegroting is de score verslechterd. Ter indicatie: voor 2022 was de raming 24% (nu op basis van de actuele situatie 23%). De belangrijkste is de onttrekking van € 3,8 miljoen als gevolg van het bestedingsplan. Daarnaast is 2022 een langlopende geldlening aangetrokken van € 7,5 miljoen.

4.2.5.4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de waarde van de (bouw-)gronden en het totaal aan (geraamde) baten van de gemeente. Hoe lager het percentage des te geringer het risico. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente. Als gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt de gemeente relatief een gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet deze worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio. De VNG adviseert een norm van 10%.

In de afgelopen jaren was een dalende tendens waar te nemen voor wat betreft de ontwikkeling van het kengetal. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een afname van de voorraad bouwgrond. De gemeente Steenwijkerland voert namelijk tot nu toe een faciliterend grondbeleid, tenzij vanwege volkshuisvestings- en economische redenen actief grondbeleid gewenst is. Dat laatste gaat mogelijk veranderen als besluitvorming door uw raad heeft plaatsgevonden over het te voeren grondbeleid (zie paragraaf 4.8). Mocht het beleid worden aangepast, dan zal dat gevolgen hebben voor hieronder gepresenteerde uitkomsten.

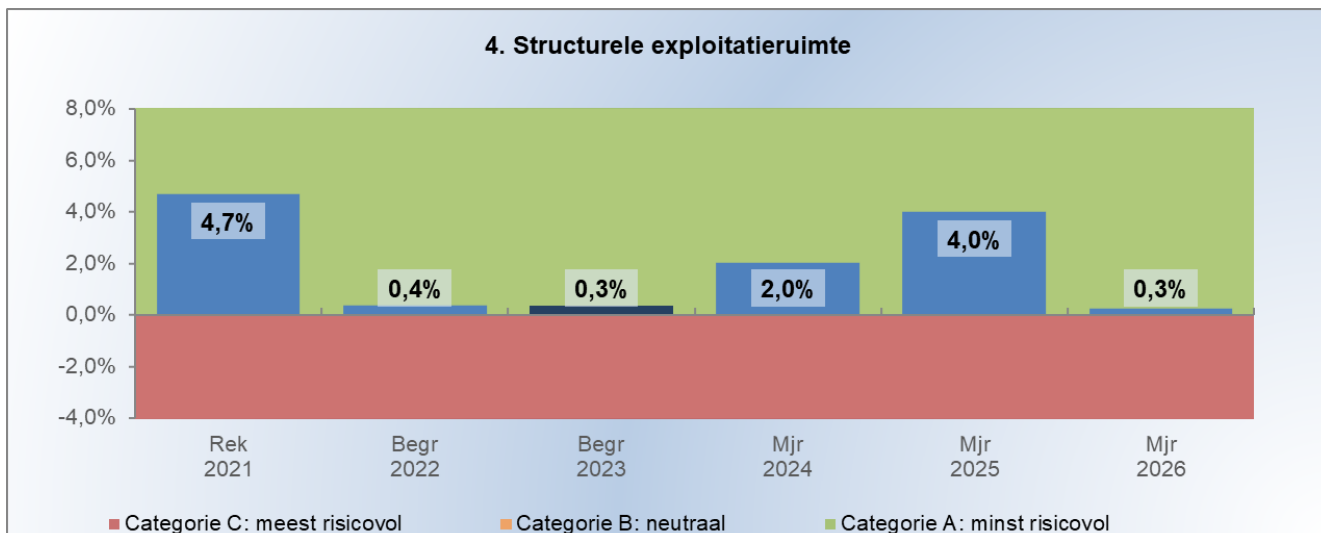

4.2.5.5. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele ruimte is. Hierbij wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten. Deze worden vergeleken met de totale baten van de gemeente. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende-zaakbelasting (OZB).

Zoals uit de navolgende grafiek blijkt verwachten wij voor de komende jaren dat de structurele baten voldoende zijn om de structurele lasten ter dekken.

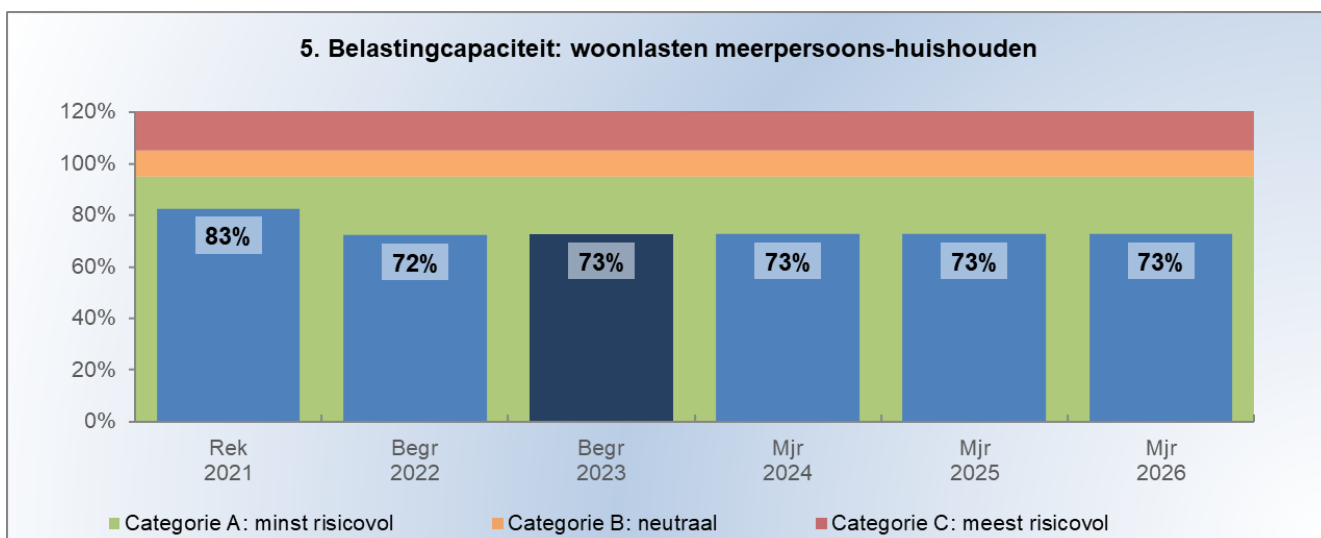

4.2.5.6. Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of waarin er ruimte is voor nieuw beleid. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, riool- en afvalstoffenheffing). Het kengetal vergelijkt de woonlasten in jaar t met de landelijk gemiddelde woonlasten (COELO) in jaar (t-1). Voor 2023 komt dit cijfer uit op 73%. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijke gemiddelde liggen. Een belastingcapaciteit tussen de 95% en 105% wordt als neutraal beschouwd.

Wij gaan ervan uit dat de woonlasten de komende jaren onder het landelijk gemiddelde zullen blijven en we de komende jaren qua belastingcapaciteit 'groen' blijven scoren. Daarmee zijn we dus in staat om financiële tegenvallers op te vangen en/of is er ruimte voor nieuw beleid.

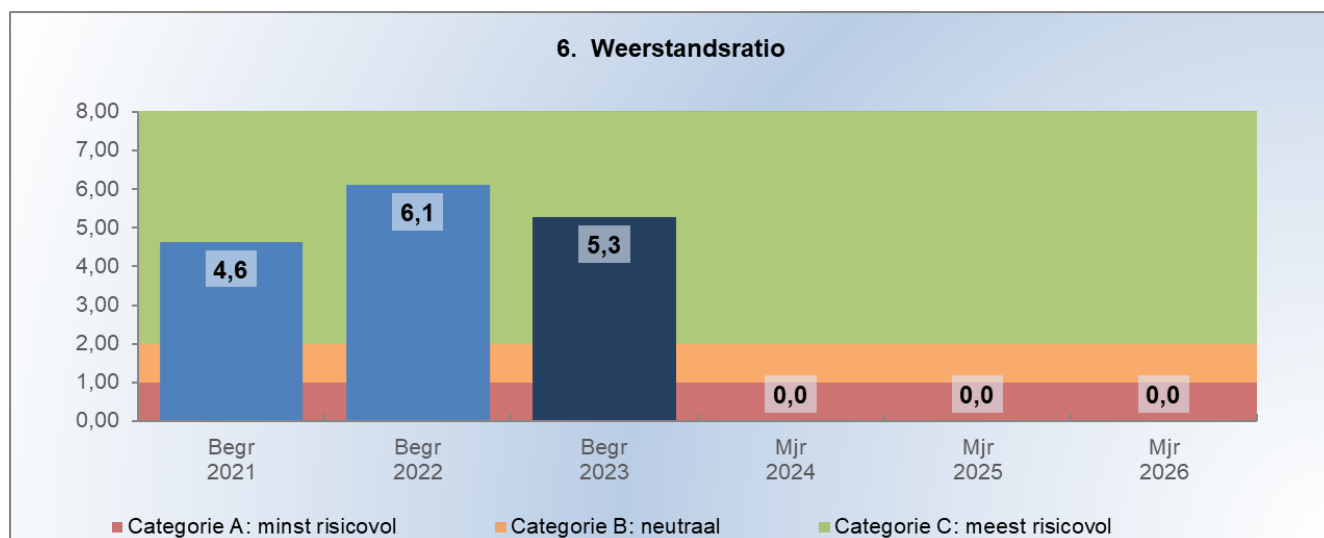

4.2.5.7. Weerstandsratio

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. De weerstandsratio is een hulpmiddel waarbij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit (de totale omvang van de risico's x risicopercentages). De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevormd door de Algemene Reserve vaste buffer en onbenutte belastingcapaciteit. De benodigde

weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van de risico's, die de gemeente loopt. Voor de berekening worden omvang en kans van de risico's in een risicomodel ingevoerd. Hieruit volgt een gewogen risicoprofiel voor de gemeente (zie paragraaf 4.2.4).

Bij de vaststelling van de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019' is afgesproken dat de signaleringswaarde voor de weerstandsratio minimaal 1,0 is. Opgemerkt wordt dat deze waarde alleen betrekking heeft op de risico's die kwantificeerbaar zijn⁹. Onderstaand diagram geeft het actueel beeld van de (ontwikkeling van) de weerstandsratio.

Verwachting is dat de weerstandsratio in 2023 ruim boven de 2 zal uitkomen. Dit betekent dat de gemeente, zoals het er nu naar uitziet in die jaren over voldoende middelen zal beschikken om eventuele tegenvallers op te vangen. De lagere score in 2023 ten opzichte van 2022 wordt veroorzaakt door het hogere risicoprofiel. Het gewogen risicoprofiel is gestegen van € 2,9 miljoen naar € 4,0 miljoen. De financiële risico's zijn dus toegenomen.

Signaleringwaarden

De gezamenlijke provinciale toezichthouders en het Rijk hebben signaleringswaarden opgesteld voor de verplichte kengetallen. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën. Waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel zijn de signaleringswaarden opgenomen.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Verplichte kengetallen			
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%
Overige kengetallen			
6. Weerstandsratio	> 2	1 - 2	< 1

⁹ De weerstandsratio is vanaf het begrotingsjaar 2020 geïntroduceerd. Voor de jaren 2024 tot en met 2026 zijn geen cijfers beschikbaar, omdat de uitkomsten sterk afhankelijk zijn van de ontwikkeling van het risicoprofiel, de ontwikkeling van de Algemene reserve vaste buffer en de meerjarige ontwikkeling van de onbenutte belastingcapaciteit.

Samenvattend is het beeld van de kengetallen voor de gemeente Steenwijkerland de komende jaren als volgt:

Kengetallen	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichte kengetallen						
1a. Netto schuldquote	44%	55%	62%	60%	54%	53%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	37%	50%	56%	55%	49%	47%
2. Solvabiliteitsratio	33%	23%	21%	22%	26%	28%
3. Grondexploitatie	4%	5%	5%	5%	4%	4%
4. Structurele exploitatieruimte	4,7%	0,4%	0,3%	2,0%	4,0%	0,3%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	83%	72%	73%	73%	73%	73%
Overige kengetallen						
6. Weerstandsratio	4,6	6,1	5,3			

'Beoordeling'

Voor vijf van de zes gepresenteerde kengetallen geldt dat we 'groen' scoren. Alleen voor de solvabiliteitsratio begeven we ons in het 'oranje segment'.

4.3. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

4.3.1. Algemeen

De kapitaalgoederen van de gemeente zijn voorzieningen in de openbare ruimte waarvoor investeringen zijn gedaan. Het gaat hierbij om voorzieningen zoals wegen, groen, water, riolering en gebouwen. Het onderhoud aan deze voorzieningen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Het onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

Voor het goed onderhouden van de kapitaalgoederen zijn een aantal zaken belangrijk. Allereerst is het van belang dat bekend is wat moet worden onderhouden en wat de huidige staat van het onderhoud is. Hiervoor maakt de gemeente gebruik van een beheerpakket dat aan de hand van inventarisaties en inspecties in het veld up-to-date wordt gehouden. Vervolgens moet eenduidig bekend zijn wat het gewenste kwaliteitsniveau is. Dit is vastgelegd in de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR), die in 2007 door de gemeenteraad is vastgesteld, en in beleidsdocumenten die per onderdeel beschikbaar zijn. De uitwerking vindt plaats volgens de volgende stappen:

- Waar gaat het over (areaal)?;
- Wat zijn de doelstellingen (beleidskader)?;
- Wat zijn de financiële consequenties van deze doelstellingen?;
- Hoe zijn deze consequenties geborgd in de begroting?

4.3.2. Assetmanagement

Om de aansluiting van de activiteiten op het gebied van beheer en onderhoud met de bestuurlijke ambities en de wensen van de stakeholders te verbeteren en te borgen wordt gewerkt aan de implementatie van een assetmanagementsysteem op basis van NEN-ISO 55000.

De implementatie van het assetmanagementsysteem vindt op een organische wijze plaats. Er wordt aan alle onderdelen tegelijkertijd gewerkt. Op natuurlijke momenten wordt een stap gezet in het vaststellen van een volgende ontwikkelfase van een onderdeel. Het vaststellen van nieuwe beleidsplannen zijn voorbeelden van dergelijke natuurlijke momenten.

Binnen het assetmanagementsysteem is een belangrijke plaats ingeruimd voor het Strategisch Assetmanagement Plan. In dit plan wordt een inhoudelijke en procesmatige vertaling gemaakt van de bestuurlijke ambities naar de activiteiten die nodig zijn om deze ambities waar te maken. In 2019 is door de raad de 'Nota Onderhoud Kapitaalgoederen 2019-2023' vastgesteld. Deze nota dient als kader voor de jaarlijkse 'Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen'.

4.3.3 Door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen

Voor het op orde houden van de kapitaalgoederen binnen de openbare ruimte zijn door de raad beleids- en beheerplannen vastgesteld. Uit de door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen en bijbehorende meerjarenplannen wordt jaarlijks een integrale financiële afweging gemaakt en vertaald in de meerjarenbegroting. Hierdoor ontstaat per planjaar een evenwichtig maatregelprogramma voor onderhoud en investeringen in de openbare ruimte.

4.3.3.1 Wegen

Areaal

Areaal Wegen	Aantal	%
• Asfalt	183	45,1%
• Cementbeton	18	4,4%
• Elementen	186	45,8%
• Onverhard	19	4,7%
	406	100,0%

Beleidskaders

Het beleidskader voor onze wegen is vastgelegd in het beleidsplan 'Overwegen' (april 2017) en de 'Strategische Mobiliteitsvisie Steenwijkerland duurzaam in beweging' (2020). Wij beschouwen ons uitgebreide, grotendeels historische, netwerk van wegen, paden en pleinen als een waardevol bezit en als een belangrijk middel om het dagelijkse woon-, werk- en recreatieve verkeer mogelijk te maken en veilig, efficiënt en duurzaam af te wikkelen.

Het beleidsplan kent de thema's:

- wegnnet up to date;
- onderhoud op maat;
- inspirerend partnerschap.

Wij zien de inbreng van inwoners, ondernemers en partijen als uitgangspunt, óók voor onze wegbeheertaak. Opvolging van wettelijke (wegbeheer)taken en behoud/versterking van sociale-, milieu en kapitaalswaarde ('People, Planet, Profit') zijn daarbij essentiële randvoorwaarden. Wij richten onze wegbeheertaak daarom vraaggestuurd, risicobewust en gebiedsgericht in. Voor het wegenonderhoud heeft de raad ingestemd met het kwaliteitsniveau 'basis'. Hierbij wordt het risicoprofiel 'laag' aangehouden.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het beleidsplan 'Overwegen' zijn de financiële consequenties van het vastgestelde kwaliteitsniveau berekend.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Met het vaststellen van het beleidskader 'Overwegen' in 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het benodigde wegenbudget voor het kwaliteitsniveau 'basis' en besloten tot het instellen van een voorziening. De benodigde bedragen voor levensduur verlengende maatregelen zijn beschikbaar gesteld op onderhoudsniveau 'basis'. De benodigde bedragen voor investeringen in bermverhardingen zijn in eerste instantie beschikbaar gesteld op onderhoudsniveau 'beperkt basis'. Bij de Programmabegroting 2021-2024 zijn op basis van een motie van de raad de benodigde middelen beschikbaar gesteld voor investeringen in bermverhardingen voor onderhoudsniveau 'basis'. Dit is met ingang van het jaar 2022. Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

Wegen	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Dagelijks beheer	381	276	277	277	277	277
Groot onderhoud	1.708	3.406	1.900	1.151	1.018	2.189
Bijdragen en investeringen	5	597	356	216	343	440
Investeringen bermverharding	675	714	714	714	714	637
Totaal	2.769	4.993	3.247	2.358	2.352	3.543

bedragen x € 1.000

4.3.3.2. Openbare verlichting

Areaal

Areaal Openbare Verlichting	Aantal	Eenheid
• Lichtmasten	10.881	stuks

Beleidskader

Uitgangspunt voor het beleidsplan Openbaar Licht (2017) is 'donkerte'. 'Even dimmen graag' is het devies. De volgende ambities zijn in dit beleidsplan benoemd: de veiligheid van inwoners staat voorop, ruimte voor donkerte en duurzaamheid. Communicatie over openbare verlichting is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Bij de Programmabegroting 2021-2024 zijn op basis van een motie van de raad de benodigde middelen beschikbaar gesteld voor het onderhoudsniveau basis. Dit is met ingang van het boekjaar 2022.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Door de grootschalige vervanging van masten en armaturen wordt bespaard op de onderhoudskosten.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Voor het dagelijks onderhoud is in 2023 een bedrag van € 211.000 beschikbaar. Dit loopt terug naar € 208.000 in 2026. Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

Openbare verlichting	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Onderhoud	148	205	211	208	208	208
Energie	186	380	749	350	350	350
Investeringen armaturen	87	1.050	341	459	132	606
Investeringen masten	61	749	264	509	475	240
Totaal	482	2.384	1.565	1.526	1.165	1.404

bedragen x € 1.000

4.3.3.3. Riolering

Areaal

Areaal Riool	Aantal	Eenheid
• Vrijerval riolering	420	km
• Persleiding	61	km
• Drukriolering	341	km
• Gemalen	144	stuks
• Randvoorzieningen	12	stuks
• Minigemalen	1.150	stuks

Beleidskader

De beleidskaders voor de riolering zijn vastgesteld in het 'Riool en Water Programma 2023-2028', dat is opgesteld met het waterschap Drents Overijsselse Delta en de zes inliggende gemeenten van het beheergebied 'Reest & Wieden', de zgn. werkregio Fluvius.

Een belangrijk aandachtspunt voor het nieuwe 'Riool en Water Programma 2023-2028' is het onderwerp klimaatadaptatie en dan specifiek die aspecten van klimaatadaptatie die verband houden met de gemeentelijke zorgplicht voor hemelwater. Klimaatadaptatie wordt momenteel opgepakt in zowel regionaal verband (Fluvius) als in lokaal verband.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het 'Riool en Water Programma' is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op het watertakenplan opgenomen in het 'Teamplan Openbare Ruimte'.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties van het watertakenplan zijn een op een verwerkt in de Programmabegroting 2023-2026. Naast de kosten voor riolering zijn er ook kosten voor stedelijk water die bij de riolheffing worden betrokken. Deze kosten worden vermeld bij het onderdeel water. De (globale) opbouw van het budget riolering is in onderstaande tabel weergegeven.

Riolering	bedragen x € 1.000					
	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Algemeen	22	96	146	146	141	111
Onderzoek	155	200	270	210	235	210
Planvorming	113	108	108	108	108	108
Onderhoud	539	583	593	593	593	592
Investeringsen	1.862	4.600	2.457	2.929	2.896	2.277
Totaal	2.691	5.587	3.574	3.986	3.973	3.298

4.3.3.4. Water & Kunstwerken

Areaal

Areaal Kunstwerken	Aantal	Eenheid
• Kunstwerken (bruggen, steigers en voorzieningen)	335	stuks
• Havens	11	stuks
• Beschoeiing	ca. 120	km

Areaal Water	Aantal	Eenheid
• Watergangen stedelijk gebied	46	km
• Niet schouwsloten	119	km
• Schouwsloten	207	km
• Greppels	100	km
• Duikers	1.500	stuks

Beleidskader

Het gewenste kwaliteitsniveau van de water- en kunstwerken in de gemeente is vastgelegd in diverse beleidsnota's en plannen. De volgende documenten liggen ten grondslag aan het nagestreefde kwaliteitsniveau:

- Beleidsplan Oeverconstructies Steenwijkerland 2021-2026;
- Beleidsplan Oeververbindingen Steenwijkerland 2022-2027;

- Beheerplan Havens 2022-2027;
- 'Riool en Water Programma'.

In 2020 is het 'Beleidsplan oeverconstructies 2021-2026' vastgesteld. Gekozen is voor een variant waarbij, daar waar beschoeiing echt nodig is, bij vervanging gekozen wordt voor kunststof. Dit is een duurzaam en financieel gunstig scenario. Voor de oeverconstructies is gekozen voor kwaliteitsniveau 'basis'.

In 2021 is een nieuw 'Beleidsplan oeververbindingen 2022-2027' vastgesteld. Oeververbindingen worden ook wel civiele kunstwerken genoemd en vormen een belangrijke categorie binnen de kapitaalgoederen. Onder oeververbindingen wordt onder andere verstaan: (beweegbare) bruggen, viaducten en tunnels. Dit beleidsplan heeft als doel om als leidraad te fungeren voor het doelmatig en planmatig beheren van de oeververbindingen. Het geeft handvatten voor het beheer en onderhoud en zet de lijn uit voor de komende jaren.

Er is gekozen voor het kwaliteitsniveau 'basis'. Ten aanzien van de recreatieve voorzieningen geldt dat er in 2023 geen beleidswijzigingen zijn te verwachten in het kader van beheer en onderhoud.

In 2021 heeft de raad het Beheerplan Havens vastgesteld. Het Beheerplan Havens 2022-2026 vormt het kader om het beheer en onderhoud van de havens om kwaliteitsniveau basis te krijgen en te behouden. Het bijbehorende budget zorgt ervoor dat de hierbij benodigde onderhouds- en vervangingsmaatregelen kunnen worden gerealiseerd.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Oeverconstructies

Het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) voor de oeverconstructies op basis van het 'Beleidsplan Oeverconstructies 2021-2026' betekent dat er een budget benodigd is voor deze periode van € 605.500 waarvan € 498.750 bestaat uit vervangingen¹⁰ en € 106.750 uit planmatig onderhoud.

Oeververbindingen

Het vastgesteld onderhoudsniveau (basis) voor de oeververbindingen op basis van het Beleidsplan Oeververbindingen 2022-2027 betekent dat er een budget benodigd is voor onderhoudsmaatregelen ad. € 582.000 en voor de vervangingen ad. € 341.000.

Water

Voor wat betreft de baggeropgave in het stedelijk gebied is op basis van het 'Riool en Water Programma 2023-2028' een budget benodigd van € 235.000. Voor het baggeren van wateren in het landelijk gebied is een budget benodigd van € 240.000. Voor het maaien en onderhouden van sloten is in zijn totaliteit een bedrag benodigd van € 340.000 waarvan € 225.000 gerelateerd is aan schouwsloten. Het overige deel is meer gerelateerd aan het maaien van bermen en bermmaaisel.

Jachthavens en Recreatieve vijvers

Voor de havens geldt dat er gewerkt wordt met een onderhoudsbudget van ca. € 100.000 en een vervangingsbudget van ca. € 95.000. Voor de recreatieve vijvers geldt eveneens dat er wordt gewerkt met een onderhoudsbudget van ca. € 60.000.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

¹⁰ Een deel van de vervangingsinvestering (€ 332.500) voor oeverconstructies wordt toegerekend aan riolering (zie paragraaf 4.1.8).

bedragen x € 1.000

Water en kunstwerken	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Onderhoud jachthavens	38	100	100	100	100	100
Onderhoud recreatieve vijvers	54	61	62	62	62	62
Onderhoud bruggen	617	578	582	582	582	582
Beschoeiingen	242	287	283	313	283	313
Baggeren	388	475	475	475	475	475
Schouwsloten	256	164	225	225	225	225
Investerings bruggen	350	246	341	341	341	341
Investerings beschoeiingen	70	263	166	166	166	166
Investerings		95	95	95	95	95
Totaal	2.015	2.269	2.329	2.359	2.329	2.359

4.3.3.5 Openbaar groen, sportvelden en speelvoorzieningen

Areaal

Areaal Groen- en speelvoorzieningen	Aantal	Eenheid
• Bomen	34.000	stuks
• Gazon	100	ha
• Extensief beheerd gras	84	ha
• Bermen	258	ha
• Hagen	33.000	m2
• Plantsoen	16	ha
• Landschappelijk groen (bos en houtwallen)	91	ha
• Speelplekken	180	stuks

Beleidskader

Openbaar groen heeft betrekking op boombeheer, plantsoenbeheer, maaibeheer en dierenweides. Hierbij zijn de volgende nota's en plannen van belang:

- De Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR);
- Beleidsnota Groen;
- Kwaliteitshandboek onderhoud openbare ruimte Gemeente Steenwijkerland.

Voor de speelvoorzieningen zijn de volgende nota's van belang:

- Speelplekkenbeleid (2009);
- Meerjarenplan Spelen (2014-2017).

In de beleidsnota Groen worden de beheerambities met betrekking tot het groen beschreven. Een basis onderhoudsniveau is daarbij het uitgangspunt. Naast het dagelijks beheer zijn er ambities op het gebied van duurzaamheid, streekeigen beplanting en een schone, hele en veilige omgeving.

In 2014 heeft de gemeenteraad op basis van een evaluatie besloten om de lijn van het speelplekkenbeleid uit 2009 ('Plekken om (mee) te spelen') te continueren. In dit plan is vastgesteld dat de gemeente spelen en bewegen stimuleert en dat daarvoor voldoende speelruimte aangeboden wordt. Het onderhoud van de speelvoorzieningen wordt op het basisniveau van 'schoon heel en veilig' uitgevoerd.

Sportvelden

De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de gemeentelijke sportvelden zijn vastgelegd in:

- Visie op beheer en onderhoud gemeentelijke sportvelden (raadsbesluit d.d. 20-10-2020);
- Gebruiks- en onderhoudsreglement gemeentelijke buitensportaccommodaties Steenwijkerland 2021 (collegebesluit d.d. 20-07-2021).

In oktober 2020 is de visie op het beheer en onderhoud van de sportvelden vastgesteld door de raad. Een van de speerpunten uit deze visie is het vergroten van het eigenaarschap van buitensportverenigingen als het gaat om 'hun' accommodatie en velden.

Hiertoe is een aantal zaken doorgevoerd, onder meer de overdracht van een aantal taken van gemeente naar vereniging en de introductie van de Right to Challenge. Verenigingen kunnen in dit kader op eigen initiatief aangeven dat zij meer taken van de gemeente willen overnemen (aanvullend op de taken die vanuit de visie zijn overgedragen) en kunnen hiertoe dan ook een bijdrage verwachten. Deze mogelijkheid en wijziging in taken en verantwoordelijkheden zijn doorvertaald in het gebruiks- en onderhoudsreglement van de buitensportaccommodaties in onze gemeente.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Binnen de budgetten van groen zijn er middelen beschikbaar om onderhoud uit te voeren aan de diverse groenobjecten. Er is onderscheid gemaakt in middelen voor onderhoud van openbaar groen, berm onderhoud, bomenonderhoud en extensief maaien. Het grootste deel van het onderhoudsbudget wordt besteed aan het integrale onderhoudsbestek voor de openbare ruimte. In dit bestek is het verzorgend onderhoud in de openbare ruimte opgenomen. Dit bestek wordt door de Noordwestgroep uitgevoerd in opdracht van de gemeente.

In het Meerjarenplan Spelen is voor een periode van 10 jaren becijferd hoeveel geld er nodig is om op het vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren. In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de komende vier jaren weergegeven.

Voor de sportvelden is aan onderhoud € 378.000 beschikbaar.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

	bedragen x € 1.000					
Speelvoorzieningen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Onderhoud speelvoorzieningen	107	108	108	108	108	108
Investerings speelvoorzieningen	9	97	364	53	344	134
Totaal	116	205	472	161	452	242

	bedragen x € 1.000					
Sportvelden	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Onderhoud sportvelden	473	375	378	378	378	378
Investerings sportvelden	8	1.210	775	230	125	-
Totaal	481	1.585	1.153	608	503	378

bedragen x € 1.000

Openbaar groen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Onderhoud groen	421	455	450	482	482	482
Onderhoud bermen	366	346	349	349	349	349
Onderhoud groen Noordwestgroep	660	670	675	675	675	675
Onderhoud bomen	169	219	222	222	222	222
Extensief maaien gras	36	31	32	32	32	32
Onderhoud groen begraafplaatsen	21	21	21	21	21	21
Totaal	1.673	1.742	1.749	1.781	1.781	1.781

4.3.3.6. Gebouwen

Areaal

Hieronder is een overzicht gegeven van de verschillende gebouwen die door de gemeente worden beheerd:

Areaal Gemeentelijke gebouwen	Aantal	Eenheid
• Binnensport accommodaties	8	stuks
• Buitensport accommodaties	15	stuks
• Gemeentelijke panden	1	stuks
• Werkplaatsen	2	stuks
• Brandweer	6	stuks
• Musea	5	stuks
• Wijkgebouwen	3	stuks
• Peuterspeelzalen	3	stuks
• Jeugdhonken	2	stuks
• Begraafplaatsen	16	stuks
• Woningen	2	stuks
• Recreatie	12	stuks
• MFC	1	stuks
• Theater	1	stuks
• Overige panden	42	stuks
• Zwembaden	3	stuks

Beleidskader

Van de gebouwen die de gemeente in onderhoud heeft zijn onderhoudsplannen opgesteld. Hierin is het te verrichten onderhoud voor meerdere jaren vastgelegd inclusief de onderhoudskosten waarmee rekening moet worden gehouden. Uitgegaan wordt van drie categorieën onderhoud. Het klachtenonderhoud betreft dagelijks voorkomende calamiteiten en storingen. Daarnaast is er het onderhoud waarvoor servicecontracten zijn afgesloten. Dit betreft voornamelijk technische installaties. Tenslotte is er het planmatig onderhoud.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Op basis van bovengenoemde onderhoudsplannen is voor de periode van 2022–2031 een 'Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed' opgesteld. Deze plannen worden ieder jaar bij de jaarrekening geactualiseerd. Bij de laatste actualisatie is becijferd dat de jaarlijkse kosten aan planmatig onderhoud gemiddeld € 1.026.000 bedragen. Uitbreidingen en duurzame maatregelen vallen buiten dit planmatig onderhoud en vergen afzonderlijke investeringen.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het 'Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed' is verwerkt in de begroting. Voor het maatschappelijk vastgoed is een voorziening ingesteld. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000

Gebouwen	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Onderhoud maatschappelijk vastgoed	527	1.366	1.040	923	897	1.047
Investerings maatschappelijk vastgoed	162	226	140	140	416	388
Totaal	689	1.592	1.180	1.063	1.313	1.435

4.4. Paragraaf Financiering

In de 'Paragraaf Financiering' lichten we de financieringsfunctie van de gemeente Steenwijkerland voor de jaren 2023-2026 toe. We gaan in op zowel de algemene ontwikkelingen als de ontwikkelingen in onze gemeente. De algemene ontwikkelingen betreffen de renteontwikkelingen en de wet- en regelgeving. De specifieke ontwikkelingen omvatten de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van de gemeente.

Ambitie

Het doel is een optimale financiering van de gemeentelijke inkomsten en uitgaven op korte en lange termijn. Om dit goed uit te voeren, wordt gekeken naar de renteontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt in Nederland. De treasuryfunctie wordt uitgevoerd binnen de normen van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) en het financieringsstatuut.

Doelstellingen

Bij de begroting wordt afgewogen welke investeringen er op korte en lange termijn plaatsvinden. Het is vervolgens onze taak om deze investeringen conform de kaders te financieren. We beperken ons tot de publieke taak en hanteren hierbij de volgende doelstellingen:

1. Er is voldoende financiering op korte en lange termijn; zodoende kunnen wij te allen tijde aan onze betaalverplichtingen voldoen.
2. De risico's die aan financiële transacties verbonden zijn worden beheerst en beperkt. Te denken valt onder andere aan renterisico's, koersrisico's en debiteuren-/crediteurenrisico's.
3. De rentekosten van de leningen worden zoveel mogelijk beperkt.
4. De interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities worden zoveel mogelijk beperkt.

Onze inzet

We maken onderscheid tussen financiering en dekking. Bij financiering gaat het om de vraag hoe we aan onze financiële middelen komen (bijvoorbeeld door verkoop van gronden of door het aangaan van geldleningen). Bij dekking gaat het om de vraag hoe we de middelen kunnen aanwenden om de begroting sluitend te houden (bijvoorbeeld opbrengst uitkering gemeentefonds en belastingopbrengsten).

De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders van de Wet fido en de Wet Hof. Om vooral de financieringsrisico's te beperken, staan in de Wet fido twee instrumenten genoemd, te weten de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk moeten worden afgesloten met het risico van snel oplopende rentelasten.

Met behulp van de renterisiconorm wordt bepaald wel renterisico de gemeente loopt op haar vaste schuld (leningen met een looptijd langer dan één jaar). De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hierbij is een minimumbedrag bepaald van € 2,5 miljoen.

Op een begrotingstotaal van € 147 miljoen in 2023 bedraagt de renterisiconorm voor onze gemeente € 29,5 miljoen. In 2023 vindt voor een bedrag van € 4,2 miljoen aan aflossingen van bestaande leningen plaats. We kunnen nog een nieuwe lening aantrekken voor een bedrag van € 25,3 miljoen.

bedragen x € 1.000

Renterisiconorm	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Renterisico vaste schulden				
Renteherzieningen (o/g)	-	-	-	-
Betaalde aflossingen	4.203	3.985	3.994	3.913
Renterisico vaste schulden	4.203	3.985	3.994	3.913
Toegestane renterisico norm				
Omvang begroting (=grondslag)	147.468	142.329	138.935	138.666
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20%	20%	20%	20%
Toegestane renterisiconorm	29.494	28.466	27.787	27.733
Toets renterisico norm				
Ruimte onder renterisiconorm	25.291	24.480	23.793	23.820
Overschrijding renterisiconorm				

Kasgeldlimiet

In verband met het beperken van renterisico's op de korte schuld moeten gemeenten voldoen aan de kasgeldlimiet. Dit betekent dat de korte schuld voor gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal (lasten) mag bedragen. De korte schuld bestaat uit de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rente typische looptijd korter dan één jaar en de schuld op de rekening-courant. Deze opgenomen gelden zijn bedoeld voor het financieren van lopende uitgaven. In 2023 bedraagt de limiet voor de gemeente Steenwijkerland € 12,5 miljoen. De intentie is om de kasgeldlimiet optimaal te benutten. Dit omdat voor opgenomen kasgeldleningen de laatste tijd zelfs een rentevergoeding wordt ontvangen en dus goedkoper is dan het aantrekken van een langlopende geldlening. In verband met regelgeving is het niet toegestaan om meer dan 2 kwartalen achter elkaar gebruik te maken van kasgeld.

Debiteuren-/crediteurenrisico

Onder debiteurenrisico wordt hier verstaan het risico dat uitgezette geldleningen niet worden terugontvangen van marktpartijen.

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten en daalt de staatsschuld. Schatkistbankieren is ingevoerd voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Dit heeft een positief effect op de omvang van de EMU-schuld. Depositotarieven en inleentarieven worden geharmoniseerd.

De Wet biedt, onder bepaalde voorwaarden, (lagere) overheden de mogelijkheid elkaar leningen te verstrekken. Dit kan voor beide partijen leiden tot gunstige rentecondities. Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden. Voor gemeenten met een begrotingstotaal tot € 500 miljoen is het drempelbedrag bepaald op 2% met een minimum van € 1.000.000. Voor de gemeente Steenwijkerland geldt in 2023 als drempel 2% van € 147,5 miljoen, ofwel ruim € 2,9 miljoen. Wij mogen dus een positief rekening-courantsaldo hebben van € 2,9 miljoen, voordat deze middelen worden afgeroomd aan de schatkist.

De gemeente krijgt normaliter een rente vergoed die gelijk is aan de rente die de Nederlandse staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. Echter, tot en met september 2022 bracht de BNG-creditrente (negatieve rente) in rekening. Wij hebben daarom de hierboven gestelde drempel van € 2,9 miljoen eigenstandig verlaagd tot een bedrag van € 0,5 miljoen. Dit om renteverplichtingen te voorkomen. Hoe dit eind 2022 zich gaat ontwikkelen is onduidelijk, maar de kans is groot dat de negatieve rente tot het verleden behoort. Dan zullen wij de eigenstandige norm van € 0,5 miljoen weer bijstellen tot € 2,9 miljoen.

Leningenportefeuille

In de gemeente Steenwijkerland werken we met totaalfinanciering. Dit houdt in dat niet voor iedere investering apart een lening wordt afgesloten. Investerings worden gefinancierd vanuit het totaal van eigen vermogen (reserves) en het lang vreemd vermogen (aangetrokken leningen). Bij projecten van grote omvang kan het zijn dat het systeem van totaalfinanciering wordt losgelaten. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld een project waarbij er sprake is van een verschil tussen juridisch en economisch eigenaar van een activa.

	bedragen x € 1.000			
Ontwikkeling leningenportefeuille o/g	2023	2024	2025	2026
Schuldrestant per 1 januari	52.960	56.257	52.272	48.277
Nieuw aangetrokken leningen	7.500	-	-	-
Extra aflossingen	-	-	-	-
Reguliere aflossingen	4.203	3.985	3.994	3.913
Schuldrestant per 31 december	56.257	52.272	48.277	44.365
Verschuldigde rente	985	903	827	755
Gemiddeld rentepercentage	1,75%	1,73%	1,71%	1,70%

In het overzicht zijn meegenomen de opgenomen leningen, die zijn doorgesluisd naar woningcorporatie Wetland Wonen Groep. De restschuld van deze doorgesluisde leningen bedraagt per 1 januari 2023 € 4,2 miljoen. Alle leningen zijn opgenomen bij de BNG Bank. In 2022 moet een totaalbedrag van afgerond € 1 miljoen worden betaald wegens verschuldigde rentekosten. Dit is inclusief de rentelasten van € 0,177 miljoen voor de doorgesluisde leningen aan Wetland Wonen. Wij lopen een risico als de woningcorporatie haar betalingsverplichtingen niet nakomt. Het Waarborgfonds Sociale Woningen staat garant voor de betalingen van rente en aflossingen van 4 van de 6 verstrekte leningen.

Rentetoerekening

Sinds 2018 wordt de rekenrente volgens een vaste formule berekend en kan deze niet meer vrij worden bepaald. De invloed op het renteresultaat is vanaf dat moment beperkt tot de keuze om wel of geen rente over het eigen vermogen te berekenen. De omvang van de rente die over het eigen vermogen mag worden berekend, is met ingang van de begroting 2017 gemaximeerd op het gemiddelde rentepercentage dat de gemeente over haar extern aangetrokken leningen betaalt. Het renteschema is hieronder weergegeven.

bedragen x € 1.000

Renteschema		Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(-)	- 1.327	- 1.194	- 1.626
b. Externe rentebaten (idem)	(+)	271	223	223
Saldo rentelasten en rentebaten		- 1.056	- 972	- 1.404
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	86	47	49
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	- 208	- 192	- 177
c3. De rentebaar van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(-)	208	192	177
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		- 970	- 924	- 1.354
d1. Rente over eigen vermogen	(-)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(-)	-	-	-
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente		- 970	- 924	- 1.354
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(+)	1.053	1.127	1.418
Renteresultaat op het taakveld treasury		83	203	64

Kredietrisico's

Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen, c.q. publieke instellingen die in voorkomende gevallen in financiële problemen kunnen komen. Onze gemeente heeft naar verwachting in het begrotingsjaar 2023 in beperkte mate te maken met kredietrisico's. De totale omvang van deze leningen per 1-1-2023 bedraagt € 6,3 miljoen. De ontwikkeling van de verstrekte leningenportefeuille ziet er als volgt uit.

bedragen x € 1.000

Verstrekte leningen	2023	2024	2025	2026
Enexis Holding N.V.	1.016	1.016	1.016	1.016
Stichting roeiaccommodatie 't Diep	6	-	-	-
Wetland Wonen Groep	4.193	3.783	3.462	3.132
N.V. Rova Holding	1.011	1.011	1.011	1.011
Div. verstrekte hypotheek gemeentepersoneel	15	8	3	-
Duurzaamheidsleningen	128	116	103	91
Totaal verstrekte leningen	6.369	5.933	5.594	5.249
Rentevergoeding	273	258	244	230
Gemiddeld rentepercentage	4,29%	4,34%	4,36%	4,39%

Voor 2023 is een rentevergoeding van afgerond € 0,3 miljoen begroot. Hieronder is dit bedrag gespecificeerd.

bedragen x € 1.000

Ontvangen rente	Begroting 2023
Enexis Holding N.V.	14
Stichting roeiaccommodatie 't Diep	0
Wetland Wonen Groep	177
N.V. Rova Holding	81
Div. verstrekte hypotheek gemeentepersoneel	0
Duurzaamheidsleningen	1
Totaal ontvangen rente	273

Financiering

Binnen de gemeente wordt een omslagrente in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten van 1,00%.

Financieringspositie

De financieringspositie geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringsbehoefte, rekening houdend met de investeringen en beschikbare interne en externe middelen. De interne financiering vindt plaats in de vorm van de ten laste van de exploitatierekening gebrachte afschrijvingen en in de vorm van eigen vermogen (reserves). Voor de externe financiering wordt een beroep gedaan op de geld- en kapitaalmarkt. De boekwaarde van de investeringen wordt per 1 januari 2023 geraamd op afgerond € 129,7 miljoen.

bedragen x € 1.000

Financieringsbehoefte	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026
Boekwaarde				
Boekwaarde vaste activa incl. voorraden	119.530	118.799	118.562	114.968
Boekwaarde leningen u/g	10.218	9.782	9.443	9.098
Totaal boekwaarde	129.748	128.581	128.005	124.066
Aanwezige financieringsmiddelen				
Eigen vermogen				
Algemene reserves	23.325	19.801	18.451	17.778
Bestemmingsreserves	10.015	9.715	9.565	9.565
Totaal eigen vermogen	33.340	29.516	28.016	27.343
Vreemd vermogen				
Voorzieningen	10.456	8.842	8.357	7.987
Langlopende leningen	60.460	52.272	52.272	48.277
Totaal vreemd vermogen	70.916	61.114	60.629	56.265
Totaal financieringsmiddelen	104.256	90.630	88.644	83.608
Financieringstekort (-/-) c.q. overschot (+/+)	- 25.491	- 37.951	- 39.360	- 40.459

Financieringstekort

Bij de aanvang van dit begrotingsjaar ramen wij een financieringstekort van afgerond € 25,5 miljoen. Dit tekort ontstaat doordat de som van de reserves en voorzieningen en de opgenomen geldleningen per 1 januari 2023 lager is dan de boekwaarde van de investeringen per 1 januari 2023.

Rentevisie

De rentevisie is gebaseerd op de meest actuele ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. Wij maken daarbij onder andere gebruik van de renteprognose en berichtgeving van de BNG Bank.

Relatiebeheer

Evenals voorgaande jaren is de BNG onze huisbankier. Nagenoeg alle transacties vinden plaats via deze bank. Medio 2020 is de dienstverleningsovereenkomst gewijzigd. Hierin is geregeld dat wij tot een bedrag van € 12 miljoen 'rood' mogen staan. Daarnaast heeft de gemeente een rekening-courantovereenkomst met de Rabobank 'Meppel-Staphorst- Steenwijkerland'.

Prognose Meerjarenbalans¹¹

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het BBV voorgeschreven dat bij de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde balans wordt opgenomen. Deze balans moet meerjarig zijn en geeft inzicht in de ontwikkeling van onder meer de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte.

bedragen x € 1.000						
Prognose meerjarenbalans	Realisatie	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
	Ultimo 2021	Ultimo 2022	Ultimo 2023	Ultimo 2024	Ultimo 2025	Ultimo 2026
Activa						
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa	105.917	113.662	111.520	111.457	108.799	104.186
Financiële vaste activa	10.672	9.097	9.782	9.465	9.110	8.749
<i>FVA: Kapitaalverstrekkingen</i>	1.246	1.246	1.246	1.246	1.246	1.246
<i>FVA: Leningen</i>	9.426	7.850	8.535	8.218	7.864	7.503
<i>FVA: Uitzettingen > 1 jaar</i>	-	-	-	-	-	-
Totaal vaste activa	116.590	122.758	121.302	120.921	117.909	112.936
Vlottende Activa						
Voorraden	6.331	6.989	7.279	7.083	6.158	5.265
<i>VR: Bouwgronden in exploitatie</i>	6.331	6.989	7.279	7.083	6.158	5.265
<i>VR: Overige voorraden</i>	-	-	-	-	-	-
Uitzettingen met een rentetyp. looptijd < 1 jaar	11.695	11.695	11.695	11.695	11.695	11.695
Liquide middelen	995	995	995	995	995	995
Overlopende activa	4.499	4.499	4.499	4.499	4.499	4.499
Totaal vlottende activa	23.521	24.179	24.469	24.273	23.348	22.455
Totaal activa	140.111	146.938	145.771	145.195	141.256	135.391
Passiva						
Vaste Passiva						
Eigen vermogen	46.305	33.930	30.594	32.013	37.087	37.326
Voorzieningen	13.358	10.456	8.842	8.357	7.987	6.354
Vaste Schuld met een rentetyp. looptijd > 1 jaar	58.172	60.460	52.272	52.272	48.277	44.365
Financieringsbehoefte		19.816	31.787	30.277	25.629	25.071
Totaal vaste passiva	117.835	124.662	123.495	122.919	118.981	113.115
Vlottende Passiva						
Vlottende schuld met een rentetyp. looptijd < 1 jaar	15.261	15.261	15.261	15.261	15.261	15.261
Overlopende passiva	7.015	7.015	7.015	7.015	7.015	7.015
Totaal vlottende passiva	22.276	22.276	22.276	22.276	22.276	22.276
Totaal passiva	140.111	146.938	145.771	145.195	141.256	135.391

¹¹ In de prognose meerjarenbalans zijn de saldi van de voorliggende programmabegroting vertaald in de post 'eigen vermogen'. De overlopende activa en passiva zijn constant gelaten ten opzichte van de laatste vastgestelde jaarrekening.

De presentatie van de geprognosticeerde balans sluit aan op de balans van de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In de prognose zitten veel aannames omdat de toekomstige mutaties onzeker zijn. Het vertrekpunt voor deze balans is de jaarrekening 2021. Bij de prognose van de eindbalansen van de jaren 2023 t/m 2026 is rekening gehouden met de mutaties voortvloeiende uit:

- het investeringsprogramma 2023–2026;
- actualisatie grondexploitaties;
- de mutaties in de reserves en voorzieningen.

EMU-saldo

Om strakker te kunnen sturen op de afspraken die het Rijk heeft gemaakt in Europees verband is de Wet Hof ingevoerd. De wet is bedoeld voor de beheersing van de schuldenlast en het begrotingstotaal op rijksniveau. Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente heeft in de gezamenlijke tekortnorm.

Wij hebben een sluitende (meerjaren)begroting, maar de manier waarop het Rijk het EMU-saldo berekent, betekent dat wij misschien wel een negatief EMU-saldo hebben. De belangrijkste oorzaak is dat het Rijk investeringen aan één jaar toerekent (het zogenaamde kasstelsel) terwijl andere overheden en het bedrijfsleven dergelijke uitgaven via afschrijvingen over meerdere jaren uitsmeren (stelsel van baten en lasten).

Sturingsopties om het EMU-saldo in positieve zin te beïnvloeden zijn het afstoten van activa en passiva die niet tot de 'core business' van een gemeente horen. Als vervolg daarop kan het noodzakelijk zijn keuzes te maken en ambities te beperken als het gaat om het investeringsprogramma. Voor vastgoedobjecten kan daarbij huur of lease een optie zijn.

bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)		Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
1.	(+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	- 12.375	- 3.336	1.419	5.073	239
2.	(-) Mutatie (im)materiële vaste activa	7.744	- 2.142	- 63	- 2.658	- 4.612
3.	(+) Mutatie voorzieningen	- 2.902	- 1.614	- 486	- 369	- 1.634
4.	(-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	658	290	- 196	- 926	- 893
5.	(-) Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		- 23.679	- 3.098	1.193	8.288	4.110

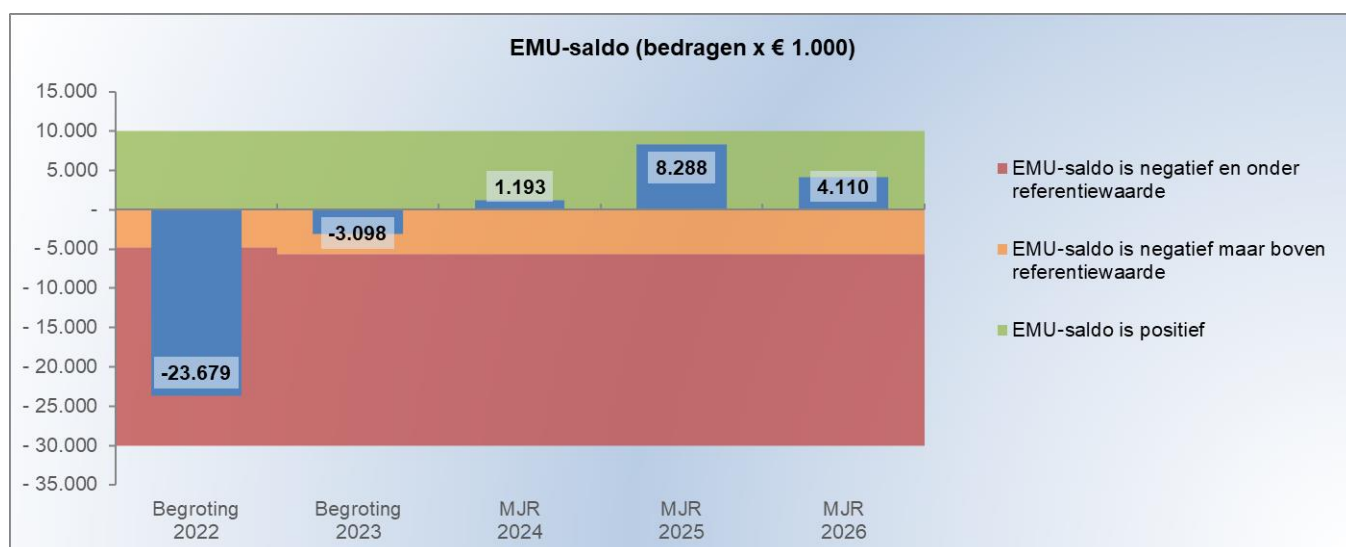
bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)		Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
1. Mutaties financiële activa						
1a.	(+) Financiële vaste activa	- 1.576	685	- 317	- 354	- 361
1b.	(+) Uitzettingen	-	-	-	-	-
1c.	(+) Liquide middelen	-	-	-	-	-
1d.	(+) Overlopende activa	-	-	-	-	-
2. Mutaties financiële passiva						
2a.	(-) Vaste schuld	22.104	3.783	- 1.510	- 8.642	- 4.471
2b.	(-) Vlottende schuld	-	-	-	-	-
2c.	(-) Overlopende passiva	-	-	-	-	-
3. Verwachte boekwinst						
3a.	(-) Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		- 23.679	- 3.098	1.193	8.288	4.110

bedragen x € 1.000

EMU-SALDO referentiewaarde	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
EMU-saldo volgens berekening	- 23.679	- 3.098	1.193	8.288	4.110
EMU-SALDO referentiewaarde	- 4.843	- 5.617	- 5.617	- 5.617	- 5.617
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde		2.519	6.810	13.905	9.727
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde	- 18.836				

Voor 2023 bedraagt de referentiewaarde - € 5.617.000 (voor 2022 was dat - € 4.843.000). Uit bovenstaande tabel blijkt dat het EMU-saldo voor de jaren 2023 tot en met 2026 onder de referentiewaarde blijft. We presenteren in die jaren positieve EMU-saldi. De overschrijding in 2022 wordt veroorzaakt doordat de restantkredieten over 2021 zijn overgeheveld naar 2022.

4.5. Paragraaf Bedrijfsvoering

In onderstaande kaart staan de ambities voor de ambtelijke organisatie.

De hierin opgenomen organisatiedoelen gebruiken we als indeling voor deze bedrijfsvoeringsparagraaf.

Betrouwbaar en professioneel

Effectieve en efficiënte werkprocessen

We verbeteren continu hoe we werken. We houden daarbij steeds onze inwoners, ondernemers en instellingen én de bestuurlijke wensen in gedachten. Voor hen moet het beter worden. We willen dat iedere medewerker doorlopend alert is op onhandige, onlogische zaken en dat meldt waardoor het uiteindelijk beter kan worden. Ook stimuleren we het eigenaarschap en de eigen verantwoordelijkheid in de organisatie. Onderdeel van die aanpak is het versterken van het programmatisch en projectmatig werken. We gaan gericht op specifieke projecten en grotere opgaves via een leer-werkprogramma de methodiek aanscherpen.

Tijd en plaats onafhankelijk werken in een aantrekkelijke, effectieve en efficiënte werkomgeving.

Hybride werken (soms op kantoor, soms ergens anders) is in het post-corona tijdperk niet meer weg te denken. Daarbij gaat het om plaats- en tijdonafhankelijk werken, maar ook om de digitale weerbaarheid. De nieuwe manier van werken vergt een herinrichting van ons kantoor. Het klassieke cellen-kantoor gaan we aanpakken om een betere werkomgeving te maken. In een zeer concurrerende arbeidsmarkt is dat een noodzaak. Ook vanuit arbotechnische gronden is er een noodzaak om tot actie over te gaan, aangezien het pand 30 jaar oud is en aan renovatie en verduurzaming toe is. We maken een plan en starten de voorbereidingen op.

Inkoop en aanbesteden

In oktober hebben we het nieuwe landelijke manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) ondertekend. In 2023 zal een gemeentelijke actieplan MVOI vastgesteld worden waarin we beschrijven op welke manier we invulling gaan geven aan de uitgangspunten van het manifest. Bij het opstellen van dit actieplan zullen lokale ondernemers betrokken worden met als doel een MKB-vriendelijk actieplan op te stellen.

Privacy, informatiebeveiliging en informatiebeheer

Digitale veiligheid en betrouwbare informatie(voorziening) zijn cruciaal voor het goed functioneren van de gemeente. Het is de basis voor het beschermen van de rechten van onze inwoners en ondernemers én het waarborgen van een veilige digitale omgeving als gemeente. Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat de gegevens die we verstrekken in overeenstemming zijn met geldende wet- en regelgeving. In 2023 gaan wij daarom verder met het jaarlijks trainen van medewerkers en het implementeren van ons bedrijfscontinuïteitsplan. Daarnaast zetten we verder in op versterking van de (digitale) weerbaarheid van de gemeente. Dit door onder meer het oefenen op informatiebeveiligingsincidenten met management en bestuur en natuurlijk ook met acties die bijdragen aan het voorkomen van incidenten.

Informatievoorziening en Wet Open Overheid.

De Wet open overheid (Woo) is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo wil overheden transparanter maken door overheidsinformatie beter vindbaar te maken. De wijziging ten opzichte van de Wob betreft vooral de actieve openbaarmaking. Het gaat hierbij onder meer om raads- en collegestukken, beschikkingen, klachten, Woo-verzoeken, adviezen van adviescommissies, jaarplannen/-verslagen, organisatiegegevens en bepaalde onderzoeken. Voor andere documenten geldt een inspanningsverplichting om openbaar te maken. Om de wet goed te kunnen uitvoeren en monitoren is extra ambtelijke capaciteit ingezet, zoals een juridisch adviseur en een Woo-contactfunctionaris.

Om de informatie toegankelijk te maken is het noodzakelijk om de (digitale) informatiehuishouding verder op orde te brengen. Dit is een forse operatie waarbij alle gemeentelijke informatiesystemen en informatiestromen zijn betrokken. Ook moet veel informatie die op papier staat gedigitaliseerd worden. In de grote hoeveelheid data zit bovendien informatie die volgens de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) al vernietigd had moeten zijn. Tegelijkertijd zitten er ook documenten tussen die volgens de archiefwet voor een bepaalde periode bewaard moeten blijven. In 2022 zijn wij daarom gestart met een project om structuur aan te brengen in deze data. Daar gaan wij in 2023 mee door.

Rechtmatigheidsverantwoording

In de huidige situatie geeft de accountant in de controleverklaring een oordeel over de rechtmatigheid van het handelen van de gemeente. Vanaf het verslagjaar 2023 ligt deze verantwoordelijkheid bij het college, aan de hand van de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Ter voorbereiding op deze nieuwe verantwoordelijkheid en werkzaamheden zijn we in 2022 gestart met een pilot. Insteek is om bij de jaarrekening 2022 op het onderdeel Sociaal Domein al een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen. De pilot is de basis om een jaar later bij de verantwoording over het boekjaar 2023 een volledige rechtmatigheidsverantwoording op te kunnen stellen.

Doelmatigheid en interne controle

Jaarlijks doen we onderzoek naar de doelmatigheid van een bepaald product of proces. Het onderzoeksonderwerp voor 2022 is onze telefonische dienstverlening (terugbelnotities). In 2023 zal het inwonerspanel worden geëvalueerd. Insteek is om te onderzoeken hoe het instrument zo doelmatig en doeltreffend kan worden ingezet.

Per 1 januari 2019 is de geactualiseerde verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid (artikel 213a van de Gemeentewet) door de raad vastgesteld. In deze verordening is vermeld dat het onderzoeksplan in de programmabegroting is opgenomen. In bijlage 3 zijn de te onderzoeken processen voor 2023 opgenomen.

Fraudebeheersing

De komende jaren zal vanuit de accountscontrole extra aandacht worden gegeven aan fraudepreventie. Ook wordt dit onderwerp onderdeel van de controleverklaring van de accountant. In zowel het managementoverleg (DT en teamleidersoverleg) als bij het college wordt sinds 2021 periodiek een frauderisicoanalyse uitgevoerd. Vanaf het komend jaar wordt via deze bedrijfsvoeringparagraaf gerapporteerd over de ontwikkelingen rondom fraudebeheersing. In 2023 wordt intern extra aandacht besteed aan fraudebewustzijn bij onze medewerkers.

Daarnaast wordt, ook in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording, aan de verbetering van de risicobeoordeling via procescontroles gewerkt.

Samenleving tevreden

... over onze dienstverlening, over hoe we integraal samenwerken en over onze gastvrijheid.

Dienstverlening

Inwoners en ondernemers komen op diverse momenten in contact met ons. Wij vinden het belangrijk dat dit contact dan prettig verloopt. In welke vorm dit contact plaatsvindt; digitaal, telefonisch, schriftelijk of in levenden lijve. Aan onze inwoners en ondernemers vragen we hoe ze onze dienstverlening ervaren. Bijvoorbeeld via enquêtes en ons inwonerpanel. Begin 2023 verwachten we de uitkomsten van het onderzoek van het panel over social media, de website en de Berichtenbox van MijnOverheid en gaan we aan de slag met de hieruit voortvloeiende verbeteringsuggesties. Datzelfde geldt voor het vereenvoudigen van teksten van brieven en het nog verder verbeteren van online informatie.

Onze dienstverlening wordt als goed beoordeeld. Zo zien we dat bij balie en telefonie zo'n driekwart van de inwoners een 8 of hoger geeft en ongeveer 10% een onvoldoende. Bij meldingen openbare ruimte (MOR) zien we nog steeds een hoog percentage dat een 8 of hoger geeft (61%), maar ook een hoger percentage onvoldoendes (32%). Deze onvoldoendes worden vooral gegeven door inwoners die vinden dat hun melding niet tijdig of niet op de door hun gewenste manier worden opgelost. We maken een actieplan om in 2023 de MOR te verbeteren.

Ontwikkelen gebiedsgericht werken

In het coalitieakkoord komt in verschillende opgaven de term gebieds- en wijkgericht werken terug. Het beeld van wat dit precies inhoudt en op moet leveren verschilt echter vanuit verschillende opgaven en teams. Het komend jaar gaan we volop aan de slag om het gebiedsgericht werken te verbeteren. Hiervoor wordt een ontwikkelteam ingesteld dat, op basis van de ervaringen in Steenwijkerland en bij andere gemeenten, de opdracht krijgt:

- 1) duidelijkheid te geven over wat we in de gemeente onder gebiedsgericht werken verstaan
- 2) een gedragen werkwijze voor gebiedsgericht werken op te stellen inclusief helderheid in taak- en rolverdeling
- 3) de randvoorwaarden en benodigde faciliteiten in beeld te brengen en realisatie daarvan in gang te zetten (zoals de opstelling van een leidraad, interne communicatie, training).

Medewerkers tevreden

... over de positieve werksfeer, een fijne werkomgeving, de ruimte voor ontwikkeling en over een goede werkgever.

Een flexibele manier van werken – het plaats- en tijdonafhankelijk werken – heeft zoals al gezegd de toekomst. We werkten er eerst mee in de vorm van een pilot. In 2023 verwachten we deze manier van werken verder uit te kunnen rollen in de organisatie. Plaats- en tijdonafhankelijk werken komt ten goede aan de duurzame inzetbaarheid van medewerkers. Om maatwerkafspraken te kunnen verbeteren, versterken we in 2023 het dienend leiderschap van onze leidinggevendenden. Daarnaast geven we diversiteit en inclusie verder vorm in ons personeelsbeleid en gaan we aan de slag om onze arbeidsmarktcommunicatie te verbeteren.

Vitaliteit en de duurzaam inzetbare medewerker

In 2021 is gestart met het ontwikkelen van het Vitaliteitsbeleid. Dat krijgt de komende jaren vorm in de organisatie. Medewerkers krijgen concrete handvatten om hun vitaliteit, werkvermogen en inzetbaarheid te vergroten. Daarmee draagt dit beleid en de uitrol bij aan de doelstelling 'tevreden medewerkers'. We bieden gezonde producten aan onze medewerkers in ons nieuwe werkcafé.

Ontwikkeling ziekteverzuim

Het verzuim is de afgelopen jaren gestegen ten opzichte van de voorgaande jaren. De oorzaak is het langdurig verzuim. De doelstelling voor 2023 is om weer de dalende lijn te vinden en onder de 5% uit te komen. We zien

gelukkig dat langdurig zieken weer (meer) herstellen, al is er ook sprake van nieuwe situaties van langdurig verzuim. Het is denkbaar dat het (deels) weer op kantoor werken en het daardoor meer fysiek in beeld zijn bij de leidinggevende een positief effect gaat hebben op het verzuim. Om een daling van het langdurig verzuim te bereiken, zetten we in op preventie en actieve begeleiding bij verzuim.

Medewerkers onderzoek

Als organisatie willen we dat onze medewerkers tevreden en vitaal zijn. Periodiek toetsen we dat via onderzoek. Uit het medewerkersonderzoek in 2022 bleek dat we in het vergelijkbare scores hebben met gemeenten van dezelfde omvang. Medewerkers zijn trots op de mogelijkheden om thuis te werken, de bevologenheid en betrokkenheid van hun collega's en ervaren de onderlinge samenwerking als prettig en collegiaal. Belangrijke aandachtspunten zijn de hoge werkdruk, de werk-privébalans en de onderlinge samenwerking tussen teams. Ook 'harde' aspecten zoals de internetverbinding op kantoor en aandacht voor de werkplekinrichting zijn veelvuldig genoemd als verbeterpunt. Verbeteracties op basis van het onderzoek zijn inmiddels ingezet en krijgen in 2023 een vervolg.

4.6. Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente een zetel in het bestuur heeft of stemrecht heeft bij de vergaderingen. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente financiële middelen in het bedrijf heeft geïnvesteerd, c.q. gestoken. Als het bedrijf failliet gaat, is de kans groot dat de gemeente de beschikbare financiële middelen kwijt is. Ook bij problemen bij de verbonden partij kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld en kunnen kosten verhaald worden op de gemeente. Een partij die ieder jaar een subsidie krijgt, waar geen tegenprestatie tegenover staat is geen verbonden partij. In de 'Nota Verbonden Partijen' zijn regels vermeld voor het aangaan van diverse nieuwe samenwerkingen. Het proces van deelnemingen is een dynamisch gebeuren. Daarom treft u net als vorig jaar weer een aantal wijzigingen, c.q. aanvullingen aan die passen binnen de huidige kaders van de 'Nota Verbonden Partijen'.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Wij streven ernaar om het bestuurlijk en financieel belang te houden in die organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang en waarvan de activiteiten aansluiten bij het beleid zoals dat door de gemeente wordt gevoerd. Beleidswijzigingen voor specifieke verbonden partijen worden voor zover nodig of wenselijk afzonderlijk aan de raad voorgelegd.

Verbonden partijen waarin de gemeente Steenwijkerland deelneemt

De verbonden partijen van de gemeente Steenwijkerland bestaan uit de gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en publiekrechtelijke rechtspersonen.

Voornemens tot het aangaan van nieuwe bestuurlijke participaties

Op dit moment zijn er geen voornemens bekend tot het aangaan van nieuwe bestuurlijke participaties.

Voornemens tot het beëindigen van bestaande participaties

Verwacht wordt dat de gemeente op korte termijn geen participaties met uitzondering van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. en CSV Amsterdam B.V. gaat beëindigen:

- Het doel is dat Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. in 2022 of zoveel mogelijk eerder wordt opgeheven. De resterende liquide middelen worden dan aan de aandeelhouders uitgekeerd naar rato van hun aandelenbelang.
- CSV Amsterdam B.V. zal na afwikkeling van de bezwaar- en eventuele gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de Aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal de vennootschap kunnen worden opgeheven. De resterende liquide middelen worden dan aan de aandeelhouders uitgekeerd naar rato van hun aandelenvermogen.

Wijzigingen bestaande participaties

Op dit moment zijn er geen wijzigingen in bestaande participaties bekend.

Risico's

Bij het deelnemen in een verbonden partij kan de gemeente risico's lopen. Te denken valt onder andere aan:

- de hoogte van de dividenduitkering;
- aansprakelijkstelling bij faillissement;
- verplichte hogere bijdragen bij exploitatietekorten bij gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

Om de risico's te beperken zijn de volgende maatregelen getroffen:

- de gemeenschappelijke regelingen moeten jaarlijks vóór 15 april hun ontwerpbegroting en voorlopige jaarrekening naar de gemeenteraden zenden;
- bij de rechtspersonen (onder andere nutsbedrijven) heeft de gemeente, via de portefeuillehouder inspraak bij de behandeling tijdens de aandeelhoudersvergaderingen.

Bij de verschillende programma's worden de specifieke risico's van de verbonden partijen vermeld. Verder treft u in bijlage 8 het overzicht aan van de verbonden partijen.

Resumé

Hieronder treft u een beknopt overzicht aan van dividenduitkeringen, rente-inkomsten en verschuldigde bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

bedragen x € 1.000

Dividend/renteversoeding	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Samenredzaam			
N.V. Noordwestgroep te Steenwijk	-	-	-
Duurzaam			
N.V. Rova Holding te Zwolle	252	236	252
Financiën en dienstverlening			
Enexis N.V. te Den Bosch	153	202	182
Enexis N.V. te Den Bosch	14	14	14
N.V. Vitens te Apeldoorn	7	-	-
CSV Amsterdam B.V.	-	-	-
PBE	-	3	-
N.V. Vitens te Apeldoorn	-	-	-
N.V. Rendo te Meppel	1.498	999	999
N.V. Rendo te Meppel - extra dividenduitkering			300
N.V. Rova Holding te Zwolle	81	81	81
Wadinko N.V. te Zwolle	-	163	82
N.V. B.N.G. te Den Haag	235	296	296
B.V. Dataland te Gouda	-	-	-
Totaal dividend/renteversoeding	2.240	1.994	2.206

bedragen x € 1.000

Gemeentelijke bijdragen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Leefbare steden en kernen			
Veiligheidsregio IJsselland te Zwolle	2.983	3.145	3.279
Samenredzaam			
GGD IJsselland te Zwolle	1.579	1.586	1.664
Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (vh BVO IJsselland)	132	133	135
Duurzaam			
Omgevingsdienst IJsselland (OD)	914	1.091	1.282
Totaal gemeentelijke bijdragen	5.608	5.955	6.360

4.7. Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen

Algemeen

In de 'Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen' wordt ingegaan op de vermogenspositie van het grondbedrijf op basis van geactualiseerde exploitatieopzetten van de diverse complexen. Tevens zijn de diverse risico's, waar het grondbedrijf mee te maken heeft, beschreven.

De resultaten van 2021 zijn verwerkt in de jaarrekening en hebben hun weerslag gehad op de grondexploitaties. Op basis van de bijgestelde grondexploitaties is de vermogenspositie van het grondbedrijf in beeld gebracht.

Nieuwe ontwikkelingen

Er zijn een aantal ontwikkelingen die ook de grondexploitatieprojecten raken:

Parameters

Jaarlijks worden de parameters kosten- en opbrengstenstijging ten behoeve van de Meerjarenbegroting Grondexploitaties (MBG) opnieuw vastgesteld. In de 'MBG 2022 e.v.' zijn de parameters voor de komende begrotingsperiode niet gewijzigd ten opzichte van de jaarrekening. Er wordt een opbrengstenstijging van 1,5% gehanteerd, op basis van de ontwikkeling van de Consumentenprijsindex (CPI). Er wordt een kostenstijging van 2% gehanteerd, op basis van de ontwikkeling van de Grond-, Weg- en Waterbouwindex (GWW-index). Het rentepercentage dat wordt doorberekend aan de grondexploitaties bedraagt 0,75% op basis van de kredietfaciliteit bij de BNG.

Stijging bouwkosten

Door onder andere Oekraïne- en energiecrisis, schaarste van bouwmaterialen en mankracht zijn de bouwkosten de laatste maanden exponentieel gestegen. Het vinden van een aannemer is lastig en starters hebben moeite om de financiering rond te krijgen.

Stikstof

Op dit moment (en vermoedelijk tot eind 2022) verleent de provincie geen vergunning voor het opkopen van bestaande stikstofrechten om daarmee ontwikkelingen mogelijk te maken (saldering). Bouwprojecten zijn uitsluitend mogelijk als de depositie van stikstof op (bijna) overbelaste delen van Natura 2000-gebieden gelijk blijft of afneemt. Daarnaast heeft het kabinet nieuw beleid bekend gemaakt, waarin aangegeven wordt dat de stikstofuitstoot fors moet worden teruggedrongen. De provincie gaat een plan opstellen hoe de beperking van de stikstofuitstoot gerealiseerd gaat worden.

Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Steenwijkerland is verwoord in de 'Nota Grondbeleid 2020-2024'. Deze nota is op 17 december 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. Het grondbeleid is voor een periode van 4 jaar vastgesteld. Conform deze nota voert de gemeente Steenwijkerland de komende jaren een faciliterend grondbeleid, tenzij vanwege volkshuisvestings- en economische redenen actief grondbeleid gewenst is. Voor verdere inhoud van het grondbeleid wordt verwezen naar de 'Nota Grondbeleid 2020-2024'.

Woningbouw

De 'Woonagenda 2022-2026' is per 25 januari 2022 vastgesteld door de raad. In de woonagenda staat verwoord waar voor wat betreft wonen, als gemeente op in wordt gezet. Met 33 concrete acties wordt voorzien in de woonbehoefte van de inwoners van Steenwijkerland met een passende woning voor iedereen.

De woonagenda West-Overijssel 2021-2025 en de woonagenda Steenwijkerland 2022-2026 vormen het kader voor de verwachte woningbehoefte in Steenwijkerland. Hierbij wordt uitgegaan van een lokale woonbehoefte tot 2030 van ca. 1.735 woningen. Het aanbod van woningen binnen de gemeente Steenwijkerland komt enerzijds tot stand

vanuit de gemeentelijke grondexploitaties en anderzijds vanuit projecten waar de grondexploitatie niet actief wordt gevoerd door de gemeente. De gemeente heeft in die projecten enkel een faciliterende rol (bijvoorbeeld Eeserwold, Tuk/Bergstein, Betap Crilux). Ook woningsplitsing en/of transformatie van gebouwen kan leiden tot een toename van het woningaanbod.

De verwachting per 1-1-2022 is dat vanuit de gemeentelijke grondexploitaties de gronden onder 177 te realiseren woningen worden uitgegeven. Meer dan de helft daarvan bevindt zich in het project Kornputkwartier in Steenwijk. In totaal komt dat neer op een jaarlijks gemiddelde uitgifte van grond onder ruim 17 te realiseren woningen in de periode tot en met 2031. Tegelijkertijd zien we dat de verwachting is dat het merendeel (109 woningen) van de gronduitgifte in de jaren 2022 t/m 2024 plaats zal vinden. De gronden onder de 177 te realiseren woningen zijn als volgt verdeeld naar woningtype:

Te realiseren woningen	Aantal	Percentage
Sociaal	76	43%
Rijwoning	-	0%
2 [^] 1-kap	17	10%
Vrijstaand	84	47%
Totaal	177	100%

Bedrijven

Op basis van de verwachte behoefte van circa 23,1 hectare voor de jaren 2019 t/m 2030 zijn er afspraken gemaakt met omliggende gemeenten in West-Overijssel. De verwachting was dat in deze behoefte kon worden voorzien vanuit de bestaande bedrijventerreinen; met name door voldoende aanbod op bedrijventerrein Eeserwold. De afgelopen drie jaar (2019 t/m 2021) is de uitgifte echter snel gegaan. Er is 17 hectare uit gegeven waarvan 14 hectare in 2021. Het actuele aanbod van bedrijventerreinen bedraagt circa 13,1 hectare. Het aanbod bestaat uit particulier aanbod enerzijds en gemeentelijk aanbod anderzijds. Het particuliere aanbod bestaat onder andere uit het aanbod op bedrijventerrein Eeserwold (circa 8 hectare). Het aanbod vanuit de gemeentelijke grondexploitaties bedraagt per 1-1-2022 circa 5,6 hectare.

Naar aanleiding van de versnelde afname van het aantal uitgeefbare bedrijfskavels in de afgelopen paar jaar is besloten, in samenwerking met Business Club Steenwijkerland, een onderzoek uit te laten voeren naar de kwantitatieve en kwalitatieve ruimtevrage binnen onze gemeente.

Het onderzoek wijst uit dat met name in Steenwijk en Vollenhove de kans groot is op toekomstige tekorten aan bedrijfskavels. Voor de overige kernen geldt dat de resultaten uit het onderzoek pleiten voor 'maatwerk' voor concrete eindgebruikers.

Een deel van het bedrijventerrein Boterberg Zuid te Oldemarkt is (tijdelijk) anders ingevuld door plaatsing van zonnepanelen. Gedurende deze periode kan het ingevulde deel niet worden verkocht als bedrijventerrein. Hier is in de grondexploitatie rekening mee gehouden.

Resultaten grondexploitaties

In onderstaande tabel zijn de geprognosticeerde resultaten weergegeven van de grondexploitaties voor woningbouw en bedrijventerreinen.

bedragen x € 1.000

Resultaten grondexploitaties	Boekwaarde		Verwacht saldo (- = positief; + = negatief)	
	1-jan-2022	Eindwaarde	Startwaarde	
Woningbouw onderhanden	6.891	- 3.125	- 2.681	
Industrieterreinen onderhanden	- 560	- 949	- 850	
Totaal	6.331	- 4.074	- 3.531	

In de tabel worden zowel de startwaarde als eindwaarde weergegeven. De eindwaarde komt tot stand door alle resultaten die in de toekomst worden behaald bij elkaar op te tellen. Door alle resultaten die in de toekomst worden behaald, terug te rekenen naar vandaag de dag (netto contante waarde) en al deze netto contante waardes vervolgens bij elkaar op te tellen ontstaat het totale resultaat op startwaarde voor het grondbedrijf.

Het verwachte resultaat op startwaarde per 1 januari 2022 van alle grondexploitaties woningbouw en bedrijventerreinen bedraagt circa € 3,5 miljoen voordelig. In onderstaande tabel is de winstverwachting voor de komende begrotingsperiode 2022-2026 weergegeven.

bedragen x € 1.000

Meerjarige winstprognose Grondexploitatie	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
	2022	2023	2024	2025	2026
Woningbouw	344	631	461	214	216
Bedrijventerreinen	134	257	185	111	134
Verwachte prognose grondexploitatie	478	888	646	325	350

In totaal wordt er voor de komende periode circa € 2,7 miljoen aan winst verwacht tot en met 2026.

Risico's

Het risicoprofiel van het gemeentelijke grondbedrijf (lees: alle grondexploitaties) wordt jaarlijks bepaald op basis van de RISMAN-methode. Hierin wordt ingegaan op algemene risico's en projectspecifieke risico's. Van de projectspecifieke risico's wordt vervolgens aangegeven of deze kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. De beide soorten risico's worden omgezet in een bedrag voor de hoogte van het risico per project. Uitgangspunt is dat de kans dat alle onderkende risico's zich op exact hetzelfde moment zullen voordoen 75% is (met een bandbreedte van 105%). Dit percentage is overeenkomend richtlijnen die worden gehanteerd door de Vereniging van Grondbedrijven (70-80%). Dit leidt vervolgens tot de risicobepaling in de vorm van één risicobedrag, oftewel het risicoprofiel. In de tabel hieronder is een overzicht te zien van de risicobepaling. Het actuele risicoprofiel van het grondbedrijf bedraagt circa € 1,9 miljoen.

bedragen x € 1.000

Risico's grondexploitatie	Risicobepaling
Woningbouw	1.550
Industrieterreinen	841
Totaal	2.391

Het risicoprofiel van het grondbedrijf wordt tezamen met overige risico's, afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit in de 'Algemene Reserve vaste buffer'.

5. Raadsbesluit

Steenwijk, Nummer: 2022/

Onderwerp: Programmabegroting 2023-2026

De raad van de gemeente Steenwijkerland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van d.d. 4 oktober 2022, nummer 2022/ ;

b e s l u i t :

Wij stellen u voor de volgende besluiten te nemen:

1. In te stemmen met de kaders voor de samenstelling van de Programmabegroting 2023-2026 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.2.
2. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
  - a. de onroerende-zaakbelastingen in 2023 te verhogen met 0,8% ten opzichte van 2022;
  - b. de afvalstoffenheffing in 2023 met 0,8% te verhogen ten opzichte van 2022 en het dekkingspercentage voor 2023 te bepalen op 76,9%, waarbij het dividend van de ROVA vanaf 2023 onderdeel is van de gesloten huishouding afval;
  - c. de rioolheffing in 2023 met 0,8% verhogen ten opzichte van 2022 en het dekkingspercentage voor 2023 te bepalen op 78,1%;
  - d. de lijkbezorgingsrechten in 2023 met 0,8% te verhogen ten opzichte van 2022 en het dekkingspercentage voor 2023 te bepalen op 75,3%.
3. Een krediet van € 10.520.000 beschikbaar te stellen voor het bestedingsplan 2023-2026 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.4.
4. Een krediet van € 2.456.840 beschikbaar te stellen voor het uitvoeringsplan riolering 2023 zoals opgenomen in paragraaf 4.1.8.
5. Een krediet van € 765.500 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde aanschaf/vervanging van bedrijfsmiddelen in 2023.
6. Op basis van de 'Meerjaren Begroting Grondexploitaties 2022 e.v.':
  - a. de grondexploitaties voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
  - b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitaties onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie.
7. Een bedrag van € 1.398.000 te storten in de 'Algemene reserve vaste buffer' en dit bedrag ten laste te brengen van de 'Algemene reserve vrij besteedbaar'.
8. De bedrijfsreserve met ingang van 1 januari 2023 op te heffen.
9. De bestuursprogramma's vast te stellen.

Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen

Bedragen x € 1

Vervangingsinvesteringen	Investering	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
DIRECTIE					
Openbare werken (Tractie)					
Te reserveren voor 2024- 2026	1.367.000	-	48.800	71.570	114.305
Beschikbaar te stellen voor 2023	445.000	67.725	57.191	56.657	56.123
Totaal benodigd	1.812.000	67.725	105.991	128.227	170.428
Totaal beschikbaar		59.073	86.636	109.228	160.073
Vrijval 2x buitenboordmotor (2x 25.000) en vw caddy (40.000)		11.614	11.507	11.400	11.293
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		2.962	- 7.848	- 7.599	938
Ondersteuning (ICT)					
Te reserveren voor 2024- 2026	400.000		26.000	51.750	77.250
Beschikbaar te stellen voor 2023	100.000	26.000	25.750	25.500	25.250
Totaal benodigd	500.000	26.000	51.750	77.250	102.500
Totaal beschikbaar		26.372	52.234	77.868	78.112
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		372	484	618	- 24.388
Facilitair					
Te reserveren voor 2024- 2026	118.000		15.500	14.900	17.030
Beschikbaar te stellen voor 2023	170.500	57.800	17.140	16.980	16.820
Totaal benodigd	288.500	57.800	32.640	31.880	33.850
Ten laste van professionalisering bedrijfsvoering					
Totaal benodigd, incl. bedrijfsvoering		57.800	32.640	31.880	33.850
Totaal beschikbaar		30.946	23.335	20.173	22.257
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		- 26.854	- 9.305	- 11.707	- 11.593
DIRECTIE: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		- 23.520	- 16.669	- 18.688	- 35.043
BEGRAAFPLAATSEN					
Begraafplaatsen					
Te reserveren voor 2024- 2026	130.000	-	14.850	25.514	25.278
Beschikbaar te stellen voor 2023	50.000	6.750	6.688	6.626	6.564
Totaal benodigd	180.000	6.750	21.538	32.140	31.842
Totaal beschikbaar		6.804	21.710	36.479	36.139
BEGRAAFPLAATSEN: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		54	172	4.339	4.297
TOTAAL: Tekort (-) / Overschot (+) kap.lasten		- 23.466	- 16.497	- 14.349	- 30.746
TOTAAL: Beschikbaar te stellen krediet voor 2023		765.500			
Beschikbare vrijvallende kapitaallasten bij CMT (ecl 38061)			32.780	35.492	45.138
Restant vrijvallende kapitaallasten bij CMT (- is tekort)			9.314	18.995	- 25.921

Bijlage 2. Resultaat programmabegroting per taakveld

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0. Bestuur en ondersteuning	- 23.993	- 26.802	- 25.833	- 24.094	- 23.577	- 23.525
0.1 Bestuur	- 1.944	- 2.762	- 2.416	- 2.416	- 2.416	- 2.458
0.2 Burgerzaken	- 1.519	- 1.581	- 1.637	- 1.731	- 1.726	- 1.719
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 1.663	- 2.371	- 2.608	- 1.522	- 1.544	- 1.594
0.4 Overhead	- 17.852	- 19.368	- 18.383	- 17.431	- 17.026	- 16.896
0.5 Treasury	- 33	125	- 26	- 228	- 139	- 131
0.61 OZB woningen	- 895	- 744	- 662	- 663	- 628	- 628
0.62 OZB niet-woningen	- 8	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	- 8	- 48	- 48	- 48	- 48	- 48
0.8 Overige baten en lasten	- 72	- 53	- 52	- 55	- 50	- 50
1. Veiligheid	- 4.340	- 4.465	- 4.745	- 4.763	- 4.777	- 4.791
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 3.239	- 3.252	- 3.439	- 3.458	- 3.478	- 3.498
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 1.101	- 1.213	- 1.306	- 1.304	- 1.299	- 1.293
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 7.788	- 10.546	- 9.648	- 8.646	- 8.698	- 9.167
2.1 Verkeer en vervoer	- 6.333	- 9.006	- 8.245	- 7.202	- 7.281	- 7.718
2.2 Parkeren	- 119	- 139	- 145	- 145	- 144	- 144
2.3 Recreatieve havens	- 74	- 139	- 125	- 129	- 131	- 135
2.4 Economische havens en waterwegen	- 1.108	- 1.095	- 1.043	- 1.081	- 1.051	- 1.081
2.5 Openbaar vervoer	- 155	- 168	- 90	- 90	- 90	- 90
3. Economie	- 4.102	- 9.230	- 2.487	- 2.060	- 1.993	- 2.070
3.1 Economische ontwikkeling	- 984	- 6.790	- 1.192	- 833	- 830	- 828
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 1.434	- 313	- 197	- 217	- 157	- 138
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 22	- 25	- 33	- 34	- 34	- 134
3.4 Economische promotie	- 1.662	- 2.102	- 1.064	- 976	- 972	- 970
4. Onderwijs	- 4.770	- 5.765	- 5.361	- 5.919	- 6.001	- 6.287
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.802	- 2.991	- 2.444	- 3.001	- 3.085	- 3.371
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 2.967	- 2.774	- 2.917	- 2.917	- 2.916	- 2.915
5. Sport, cultuur en recreatie	- 10.337	- 12.213	- 10.129	- 9.784	- 9.661	- 9.544
5.1 Sportbeleid en activering	- 759	- 943	- 794	- 717	- 719	- 719
5.2 Sportaccommodaties	- 3.159	- 3.250	- 2.624	- 2.579	- 2.624	- 2.596
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	- 851	- 1.160	- 880	- 880	- 860	- 861
5.4 Musea	- 812	- 1.312	- 640	- 639	- 488	- 487
5.5 Cultureel erfgoed	- 237	- 508	- 402	- 327	- 327	- 327
5.6 Media	- 912	- 924	- 1.071	- 1.071	- 1.046	- 1.046
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 3.607	- 4.117	- 3.718	- 3.571	- 3.599	- 3.509

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
6. Sociaal domein	- 61.522	- 70.450	- 65.069	- 65.306	- 63.108	- 62.434
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 3.627	- 10.792	- 5.795	- 5.430	- 5.412	- 5.534
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	-	- 1.310	- 1.362	- 1.112	- 1.112
6.2 Wijkteams	- 593	- 666	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	- 19.580	- 19.347	- 18.355	- 18.361	- 18.346	- 18.332
6.4 Begeleide participatie	- 7.662	- 7.540	-	-	-	-
6.4 WSW en beschut werk	-	-	- 7.149	- 6.940	- 6.580	- 6.403
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.245	- 1.816	- 2.826	- 2.822	- 2.958	- 2.951
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.087	- 1.080	- 1.263	- 1.261	- 1.259	- 1.257
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 11.876	- 12.574	-	-	-	-
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-	-	- 5.807	- 5.790	- 5.567	- 5.562
6.71b Begeleiding (WMO)	-	-	- 5.999	- 5.828	- 5.828	- 5.828
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-	- 282	- 282	- 281	- 279
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 15.606	- 16.422	-	-	-	-
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-	-	- 3.284	- 4.275	- 2.965	- 2.381
6.72b Jeugdhulp behandeling	-	-	- 1.128	- 1.128	- 1.128	- 1.128
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	-	- 1.862	- 1.860	- 1.856	- 1.851
6.73a Pleegzorg	-	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.73b Gezinsgericht	-	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.74c Gesloten plaatsing	-	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 18	- 31	-	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-	-	- 31	- 31	- 31	- 31
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	-	- 42	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 229	- 185	-	-	-	-
6.82a Jeugdbescherming	-	-	- 1.326	- 1.326	- 1.176	- 1.176
6.82b Jeugdreclassering	-	-	- 1.010	- 1.010	- 1.010	- 1.010
7. Volksgezondheid en milieu	- 13.166	- 18.459	- 14.387	- 13.796	- 13.905	- 13.800
7.1 Volksgezondheid	- 1.777	- 2.108	- 1.964	- 1.967	- 1.967	- 1.967
7.2 Riolering	- 3.723	- 3.748	- 4.299	- 3.983	- 4.068	- 3.978
7.3 Afval	- 4.985	- 4.537	- 4.693	- 4.844	- 4.844	- 4.844
7.4 Milieubeheer	- 2.014	- 7.354	- 2.622	- 2.274	- 2.293	- 2.280
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 668	- 713	- 808	- 728	- 733	- 730
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	- 9.246	- 7.550	- 7.470	- 7.315	- 6.890	- 6.699
8.1 Ruimte en leefomgeving	-	- 1.414	- 1.911	- 1.909	- 1.852	- 1.799
8.1 Ruimtelijke ordening	- 1.023	-	-	-	-	-
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 5.045	- 1.853	- 1.702	- 1.828	- 1.490	- 1.480
8.3 Wonen en bouwen	- 3.178	- 4.283	- 3.857	- 3.578	- 3.549	- 3.419
Totaal Lasten	- 139.263	- 165.481	- 145.129	- 141.683	- 138.610	- 138.316

Alle taakvelden	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Baten						
0. Bestuur en ondersteuning	95.866	104.948	105.568	108.419	109.692	103.917
0.1 Bestuur	161	137	11	11	11	11
0.2 Burgerzaken	511	486	430	702	702	702
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	933	1.324	509	459	380	557
0.4 Overhead	857	999	684	684	684	684
0.5 Treasury	2.188	1.929	1.904	1.604	1.604	1.604
0.61 OZB woningen	4.842	4.777	4.858	4.858	4.858	4.858
0.62 OZB niet-woningen	3.180	3.182	3.207	3.207	3.207	3.207
0.63 Parkeerbelasting	19	11	11	11	11	11
0.64 Belastingen overig	173	48	48	48	48	48
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gem	82.858	92.034	93.887	96.816	98.168	92.216
0.8 Overige baten en lasten	143	21	21	21	21	21
1. Veiligheid	373	473	207	207	207	207
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	337	397	177	177	177	177
1.2 Openbare orde en veiligheid	36	77	30	30	30	30
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	433	2.371	694	242	242	950
2.1 Verkeer en vervoer	283	2.307	630	178	178	886
2.3 Recreatieve havens	53	57	58	58	58	58
2.4 Economische havens en waterwegen	92	1	1	1	1	1
2.5 Openbaar vervoer	5	5	5	5	5	5
3. Economie	3.662	6.968	2.689	2.686	2.518	2.522
3.1 Economische ontwikkeling	134	3.824	-	-	-	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.338	447	454	401	268	272
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	25	28	28	28	28	28
3.4 Economische promotie	2.166	2.669	2.206	2.256	2.222	2.222
4. Onderwijs	1.404	1.000	1.037	1.075	1.060	1.060
4.2 Onderwijshuisvesting	-	18	54	92	77	77
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.404	983	983	983	983	983
5. Sport, cultuur en recreatie	1.786	1.136	616	616	652	666
5.1 Sportbeleid en activering	321	142	3	3	3	3
5.2 Sportaccommodaties	1.054	698	590	590	590	590
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	60	0	0	0	0	0
5.4 Musea	1	171	3	3	3	3
5.5 Cultureel erfgoed	5	32	4	4	4	4
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	345	93	16	16	52	66
6. Sociaal domein	17.752	19.389	14.913	14.613	14.613	14.613
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	208	4.140	138	138	138	138
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	-	301	301	301	301
6.2 Wijkteams	34	1	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	15.894	12.594	14.171	14.171	14.171	14.171
6.5 Arbeidsparticipatie	426	270	-	-	-	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	4	3	3	3	3	3
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	346	300	-	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 35	130	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	875	1.950	-	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-	-	300	-	-	-

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
7. Volksgezondheid en milieu	11.468	12.058	11.535	11.275	11.330	11.270
7.1 Volksgezondheid	88	-	-	-	-	-
7.2 Riolering	5.253	5.335	5.544	5.258	5.312	5.253
7.3 Afval	5.192	4.801	5.162	5.313	5.313	5.313
7.4 Milieubeheer	330	1.330	232	107	107	107
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	606	593	598	598	598	598
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	8.746	4.763	4.534	3.970	3.371	3.351
8.1 Ruimte en leefomgeving	-	149	74	74	74	74
8.1 Ruimtelijke ordening	411	-	-	-	-	-
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.443	2.138	2.283	2.239	1.653	1.646
8.3 Wonen en bouwen	2.892	2.476	2.177	1.658	1.644	1.631
Totaal Baten	141.490	153.106	141.793	143.102	143.684	138.555
Saldo van baten en lasten	2.227	- 12.375	- 3.336	1.419	5.073	239
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0. Bestuur en ondersteuning	- 10.397	- 8.514	- 2.340	- 646	- 325	- 350
0.10 Mutaties reserves	- 10.397	- 8.514	- 2.340	- 646	- 325	- 350
Totaal Toevoegingen	- 10.397	- 8.514	- 2.340	- 646	- 325	- 350
Onttrekkingen						
0. Bestuur en ondersteuning	11.261	21.479	6.164	2.146	998	479
0.10 Mutaties reserves	11.261	21.479	6.164	2.146	998	479
Totaal Onttrekkingen	11.261	21.479	6.164	2.146	998	479
Mutatie reserves	864	12.965	3.824	1.500	673	129
Resultaat	3.091	590	488	2.919	5.746	367

Bijlage 3. Meerjarig audit-programma, jaarschijf 2023

In deze bijlage staan de processen die in 2023 onderzocht gaan worden. Door het vaststellen van deze programmabegroting door de gemeenteraad wordt de onderzoeksoopdracht voor 2023 bekrachtigd.

WETTELIJKE VEREISTEN		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
ENSIA	Beheersing	In beeld brengen of de informatieveiligheid conform regelgeving wordt uitgevoerd.
SISA	Financiële rechtmatigheid	Beoordeling van de besteding van de specifieke uitkeringen van het Rijk.
WPG	Beheersing	In beeld brengen of er wordt voldaan aan de wet politiegegevens
FISCALE WET- EN REGELGEVING		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
BTW	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond BTW conform wordt uitgevoerd.
Vennootschapsbelasting	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond vennootschapsbelasting conform wordt uitgevoerd.
IB47	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving ronde IB47 conform de IB47 wordt uitgevoerd.
SAMENLOOP ACCOUNTANTSCONTROLE		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
Begroting en budgetbeheer	Beheersing	In beeld brengen van de werking van het huidige planning- en control instrumentarium.
Inkopen (incl. betalingsverkeer en prestatieverlevering)	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
Aanbestedingen	Beheersing	In beeld brengen of aanbestedingsprocedures worden uitgevoerd conform de geldende interne en externe beheersingsmaatregelen. Controleren of (indien vereist) een aanbestedingsprocedure (juist) wordt gevolgd.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de aankopen passen binnen de geautoriseerde begroting.
Investerings en kapitaalgoederen	Beheersing	Vaststellen dat investeringen en activering plaatsvinden o.b.v. de van toepassing zijnde verordening
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de activa passen binnen de geautoriseerde begroting.
Personeel en salarisadministratie/WKR/WNT	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de kosten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Belastingen en heffingen	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen (volledigheid van de opbrengst/jaarlijkse herwaardering).
	Financiële Rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Uitkeringen en inkomensoverdrachten (incl. participatie)	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.

	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten en uitgaven passen binnen de geautoriseerde begroting.
WMO	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat voorzieningen worden verleend conform de in de verordening gestelde voorwaarden.
Jeugdzorg	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat voorzieningen worden verleend conform de in de verordening gestelde voorwaarden.
Grondbedrijf	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Omgevingsvergunning	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Subsidieverstrekking	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat subsidie is verleend conform de in de subsidieverordening gestelde voorwaarden. Vaststellen dat er een juiste registratie plaatsvindt in de financiële administratie.
Subsidiebaton	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Leges burgerzaken	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Opbrengsten huren en pachten	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Leerlingenvervoer	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
Treasury	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
APV/Leges	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.
Afsluitproces inclusief memoriaalboekingen	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
Mutaties en Reserves	Beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
	Financiële rechtmatigheid	Vaststellen dat mutaties in de reserves plaatsvinden conform de gestelde voorwaarden.
Begraven	Financiële Rechtmatigheid	Vaststellen dat de opbrengsten passen binnen de geautoriseerde begroting.

EIGEN VOORDRACHT		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
Nader te bepalen proces	Doelmatigheid	Toets op doelmatigheid. Proces jaarlijks te selecteren (afhankelijk van actualiteit). Voor 2023 evaluatie inwonerspanel.

Bijlage 4. Verloop reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Realisatie Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	Begroting Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026
Saldo rekening						
Te verdelen rekeningsaldo Steenwijk	3.091	- 0	- 0	- 0	- 0	- 0
Totaal Saldo rekening	3.091	- 0	- 0	- 0	- 0	- 0
Algemene reserve						
Algemene reserve - vaste buffer	13.125	13.895	15.293	15.293	15.293	15.293
Algemene reserve - vrij besteedbaar	17.234	9.430	4.508	3.158	2.485	2.356
Totaal Algemene reserve	30.360	23.325	19.801	18.451	17.778	17.649
Bestemmingsreserves overig						
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	179	-	-	-	-	-
Reserve corona geregelateerde uitg. Sociaal Domein	1.659	600	300	150	150	150
Reserve energiecompensatie - maatsch. instellingen	-	-	-	-	-	-
Reserve koppengeld	326	325	325	325	325	325
Reserve startersleningen	2.405	2.405	2.405	2.405	2.405	2.405
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	917	-	-	-	-	-
Reserve volkshuisvesting	7.368	6.684	6.684	6.684	6.684	6.684
Totaal Bestemmingsreserves overig	12.854	10.015	9.715	9.565	9.565	9.565
Totaal	46.305	33.340	29.516	28.016	27.343	27.214

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Realisatie Ultimo 2021	Begroting Ultimo 2022	Begroting Ultimo 2023	MJR Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026
Voorzieningen						
Egalisatievoorziening reiniging	1.549	1.359	1.189	867	546	224
Reorganisatievoorziening	123	123	-	-	-	-
Voorziening groot onderhoud wegen	2.487	530	78	448	901	192
Voorziening riolering (exploitatie)	3.747	3.071	2.254	1.723	1.138	611
Vz Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	1.904	1.467	1.330	1.242	1.233	1.047
Vz betaalde pensioenen wethouders	1.409	1.463	1.390	1.316	1.243	1.170
VZ Buddenbaum	11	11	11	11	11	11
Vz onderhoud speelvoorzieningen	390	439	449	452	418	370
Vz overdracht wethouderspensionen	1.737	1.809	2.039	2.269	2.499	2.729
Vz wachtgelden collegeleden	-	183	104	29	-	-
Totaal Voorzieningen	13.358	10.456	8.842	8.357	7.987	6.354
Totaal	13.358	10.456	8.842	8.357	7.987	6.354

Bijlage 5. Incidentele baten en lasten per programma

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 1. Woningbouw	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Extra impuls woningbouw			- 250	-	-	-
Werkbudget woningbouw			- 100	- 100	- 100	-
Totaal incidentele lasten			- 350	- 100	- 100	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten			-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	-	- 350	- 100	- 100	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen	495	344	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			350	100	100	-
Totaal incidentele onttrekkingen			350	100	100	-
Mutatie reserves (incidenteel)	495	344	350	100	100	-
Incidenteel resultaat	495	344	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 2. Werk en economie	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Actieplan werk(t)			- 25	-	-	-
Arbeidsmarktbeleid			- 200			
Bijdrage Kadoelerbrug			-	-	-	- 100
Totaal incidentele lasten			- 225	-	-	- 100
Incidentele baten						
			-	-	-	-
Totaal incidentele baten	-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	-	- 225	-	-	- 100
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
			-	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	- 495	- 344	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			225	-	-	100
Totaal incidentele onttrekkingen			225	-	-	100
Mutatie reserves (incidenteel)	- 495	- 344	225	-	-	100
Incidenteel resultaat	- 495	- 344	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 3. Samenredzaam	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Individuele voorzieningen jeugd			- 200	- 150	- 100	-
Intensivering jeugd corona			- 49	-	-	-
Nachtopvang De Herberg			- 42	-	-	-
Individuele voorzieningen jeugd			- 50	-	-	-
Mantelzorg / respijtzorg			- 40	-	-	-
Beweging van nul			- 150	- 150	-	-
Beschermd wonen naar beschermd thuis			- 100	- 250	-	-
Totaal incidentele lasten			- 631	- 550	- 100	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten			-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	-	- 631	- 550	- 100	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen			-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Reserve corona gerelateerde uitgaven sociaal domein			199	150		
Algemene reserve vrij besteedbaar			432	400	100	-
			-	-	-	-
Totaal incidentele onttrekkingen			631	550	100	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	-	631	550	100	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 4. Vitaal platteland	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Toeristische produktontwikkeling			- 33	-	-	-
Gebiedsaanpassing Ossenzijl/Blokzijl			- 100	-	-	-
Startbudget gebiedsinitiatieven			- 100	- 100	- 100	-
Totaal incidentele lasten			- 233	- 100	- 100	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten			-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	-	- 233	- 100	- 100	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen			-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			233	100	100	-
Totaal incidentele onttrekkingen			233	100	100	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	-	233	100	100	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 5. Duurzaam	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
CO2 prestatieladder			- 18	-	-	-
Wijkuitvoeringsplan Woldmeenthe			- 125	-	-	-
Werkbudget Duurzaam			- 100	-	-	-
Totaal incidentele lasten			- 243	-	-	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten			-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	-	- 243	-	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen			-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			243	-	-	-
Totaal incidentele onttrekkingen			243	-	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	-	243	-	-	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 6. Leefbare steden en kernen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Bezuiniging Scala			- 30	- 30	-	-
Eenmalige kosten IHP W. Alexanderschool			-	- 10	- 10	- 10
Eenmalige kosten IHP De Wiedekieker			- 20	- 140	-	-
Eenmalige kosten school Tuk			- 8	-	-	-
Eenmalige kosten school Steenwijkerwold			-	- 78	- 78	- 78
Eenmalige uitgaven IHP Bernardschool			-	-	-	- 18
Eenmalige uitgaven IHP Oldemarkt			-	-	-	- 160
Eenmalige uitgaven IHP Kuinre			-	-	-	- 12
Eenmalige uitgaven IHP VO Lijsterbesstraat			- 33	- 33	-	-
Verkeersveiligheid Tuk			- 290	-	-	-
Kerkenvisie			- 75	-	-	-
Personeel opwaarderen openbare ruimte			- 80	- 80	- 80	-
Opwaarderingsimpuls openbare ruimte			- 200	- 200	- 200	-
Vorbereidingskosten museum			- 150	- 150	-	-
Uitwerking regionale verstedelijkingsstrategie			- 50	-	-	-
Ontwikkeling gebieds-/wijkgericht werken			- 170	-	-	-
Onderhoud wegen circulair			- 100	- 100	- 100	-
Opwaarderen begraafplaats			- 75	-	-	-
Dynamisering park Rams Woerthe			- 150	-	-	-
Klimaatcoördinator			- 30	- 30	- 30	-
Verkenning fietspad Meppel Steenwijk			- 50	-	-	-
Fietsinitiatieven			- 25	-	-	-
Ondersteuning sportverenigingen / sport in openbare ruimte			- 75	-	-	-
Beleidsvisie Evenementen / festivals			- 50	-	-	-
Marktplaats Oldemarkt			- 59	-	-	-
Huisvesting huisartsenpraktijk Giethoorn			- 25	-	-	-
Totaal incidentele lasten			- 1.745	- 851	- 498	- 279
Incidentele baten						
Vrijval onderhoud ivm investering Gasthuisdijk			54	-	-	-
Totaal incidentele baten			54	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	-	- 1.691	- 851	- 498	- 279
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Vrijval onderhoud ivm investering Gasthuisdijk			- 54	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen			- 54	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			1.745	851	498	279
Totaal incidentele onttrekkingen			1.745	851	498	279
Mutatie reserves (incidenteel)	-	-	1.691	851	498	279
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 7. Financiën en dienstverlening	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Corona jeugd			- 61	-	-	-
Corona jeugd - gedragsdeskundige			- 41	-	-	-
Accountmanager			- 20	-	-	-
Handhaving sociaal domein			- 74	-	-	-
Lagere opbrengst toeristenbelasting			- 50	-	-	-
Medewerker schuldhulpverlening			- 75	- 75	-	-
Medewerker sociaal domein			- 85	- 85	-	-
Medewerker sociaal domein			- 70	-	-	-
Trainee energietransitie			- 15	-	-	-
Actieplan werk(t)			- 85	- 85	-	-
Aanpak gestructureerde data			- 100	-	-	-
Bedrijfsvoering			- 400	- 300	- 200	- 100
Huisvesting gemeentehuis verduurzaming			- 50	-	-	-
Archivering Corona			- 40	-	-	-
Vervanging key2 belastingen			- 175	-	-	-
Totaal incidentele lasten	- 10.210	- 13.443	- 1.340	- 545	- 200	- 100
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten	5.308	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 4.902	- 13.443	- 1.340	- 545	- 200	- 100
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Reserve vaste buffer			- 1.398			-
Totaal incidentele toevoegingen	- 9.902	- 8.036	- 1.398	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Reserve corona gerelateerde uitgaven sociaal domein			101	-	-	-
Algemene reserve vrij besteedbaar			2.637	545	200	100
Totaal incidentele onttrekkingen	11.261	21.479	2.738	545	200	100
Mutatie reserves (incidenteel)	1.359	13.443	1.340	545	200	100
Incidenteel resultaat	- 3.542	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Totaal - Incidentele lasten, baten en mutatie reserves	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
1. Woningbouw	-	-	- 350	- 100	- 100	-
2. Werk en economie	-	-	- 225	-	-	- 100
3. Samenredzaam	-	-	- 631	- 550	- 100	-
4. Vitaal platteland	-	-	- 233	- 100	- 100	-
5. Duurzaam	-	-	- 243	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	- 1.745	- 851	- 498	- 279
7. Financiën en dienstverlening	- 10.210	- 13.443	- 1.340	- 545	- 200	- 100
Totaal incidentele lasten	- 10.210	- 13.443	- 4.766	- 2.146	- 998	- 479
Incidentele baten						
1. Woningbouw	-	-	-	-	-	-
2. Werk en economie	-	-	-	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	54	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	5.308	-	-	-	-	-
Totaal incidentele baten	5.308	-	54	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 4.902	- 13.443	- 4.712	- 2.146	- 998	- 479
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
1. Woningbouw	495	344	-	-	-	-
2. Werk en economie	- 495	- 344	-	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	- 54	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	- 9.902	- 8.036	- 1.398	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	- 9.902	- 8.036	- 1.452	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
1. Woningbouw	-	-	350	100	100	-
2. Werk en economie	-	-	225	-	-	100
3. Samenredzaam	-	-	631	550	100	-
4. Vitaal platteland	-	-	233	100	100	-
5. Duurzaam	-	-	243	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	1.745	851	498	279
7. Financiën en dienstverlening	11.261	21.479	2.738	545	200	100
Totaal incidentele onttrekkingen	11.261	21.479	6.164	2.146	998	479
Mutatie reserves (incidenteel)	1.359	13.443	4.712	2.146	998	479
Incidenteel resultaat	- 3.542	-	-	-	-	-

Bijlage 6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma

bedragen x € 1.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026
Structurele toevoegingen						
1. Woningbouw	- 495	- 344	- 631	- 461	- 214	- 216
2. Werk en economie	-	- 134	- 257	- 185	- 111	- 134
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	-	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	-	-	-	-	-	-
Totaal Structurele toevoegingen	- 495	- 478	- 888	- 646	- 325	- 350
Structurele onttrekkingen						
1. Woningbouw	-	-	-	-	-	-
2. Werk en economie	-	-	-	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	- 0	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	-	-	-	-	-	-
Totaal Structurele onttrekkingen	-	-	- 0	-	-	-
Totaal	- 495	- 478	- 888	- 646	- 325	- 350

De bedragen die staan vermeld bij het programma Werk aan de winkel hebben betrekking op de geprognostiseerde winstverwachting van de grondexploitaties.

Bijlage 7. Verbonden partijen

De verbonden partijen in deze bijlage zijn onderverdeeld naar de volgende categorieën:

- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen;
- gemeenschappelijke regelingen.

We hebben momenteel geen relaties met verbonden partijen die vallen in de 4^e categorie, de 'overige verbonden partijen'.

Als beleidslijn voor de raming van het dividend wordt het werkelijk ontvangen dividend over het voorgaande jaar gehanteerd, tenzij het bestuur van de verbonden partij andere besluiten over het te voeren dividendbeleid heeft genomen. Verder is geprobeerd vooruit te kijken tot en met het komende begrotingsjaar. Een aantal verbonden partijen heeft deze gegevens niet verstrekt. De bedragen in de tabellen bij de jaren 2019 tot en met 2021 zijn afkomstig uit de jaarrekeningen van de verschillende verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties

Verbonden partij	BNG Bank N.V.
Activiteiten	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven te voorzien in kredietverlening aan decentrale overheden en in kredietverlening onder garantie van overheden.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente op een zo goedkoop mogelijke manier kan lenen om de rentekosten zo laag mogelijk te houden. Ook zijn de financiële zekerheden en stabiliteit van maatschappelijk belang.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Nederlandse overheden (50% Rijk en 50% gemeenten, provincies en waterschappen).

bedragen x € 1.000

Bank Nederlandse Gemeenten N.V.						
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Tier-1 ratio	Bedrijfsresultaat	
2019	165	4.887.000	144.802.000	38%	163.000	
2020	235	5.097.000	155.262.000	39%	221.000	
2021	296	5.062.000	143.995.000	39%	236.000	
2022	296	nb	nb	nb	nb	
2023	296	nb	nb	nb	nb	

Ontwikkelingen	De bank verwacht toenemende investeringen door woningcorporaties in nieuwe woningen en een toename van duurzaamheidsinvesteringen, zoals die in hernieuwbare energie. Deze ontwikkelingen zullen de kredietaanvraag van de klanten positief beïnvloeden. Gegeven de afhankelijkheid van marktomstandigheden is een betrouwbare prognose over de financiële transacties niet te geven. De bank acht het niet verantwoord om nu al een uitspraak te doen over de te verwachten nettowinst over 2022. Het uitkeringspercentage van de nettowinst bedraagt de komende jaren weer 50%.
Risico's	Het financieel risico is beperkt tot de deelname aandelenkapitaal. Financiers hebben vertrouwen in de bank dat het risico van kredietverlening aan de BNG bank beperkt is, gezien het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat.

Verbonden partij	Enexis Holding N.V.
Activiteiten	Enexis is verantwoordelijk voor: <ul style="list-style-type: none"> - Distribueren en transporteren van energie; - Het in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie en transportnetten in relatie tot energie; - Het ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten mits deze binnen de wettelijke grenzen vallen.
Inhoudelijk belang	Om de consument te beschermen tegen een monopolist is wettelijk bepaald dat netbeheerders in publieke handen blijven.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.

bedragen x € 1.000

Enexis Holding N.V.						
Vestigingsplaats:	Den Bosch					
Aantal Aandelen:	304.012	Norminaal per stuk € 1,--				
Zeggenschap:	0,21%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa					
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteitsratio	Bedrijfsresultaat
2019	213	-	4.112.000	4.146.000	50%	210.000
2020	152	-	4.116.000	4.635.000	47%	108.000
2021	202	14	4.241.000	5.091.000	45%	199.000
2022	182	14	4.231.000	5.234.000	45%	178.000
2023	182	14	4.231.000	5.234.000	45%	178.000

Ontwikkelingen	In 2022 is door de aandeelhouders een nieuw strategisch plan vastgesteld. In dit plan ligt de focus op kerntaken met drie hoofddoelen, te weten: <ol style="list-style-type: none"> 1. Sturen op maatschappelijke optimale energiekeuzes; 2. Iedereen heeft altijd toegang tot energie en 3. Klanten weten wat ze aan Enexis hebben.
----------------	---

	<p>Bovengenoemde missie komt voort uit maatschappelijke ontwikkelingen die een materiële impact op Enexis hebben (klimaatverandering & energietransitie; participatie en vertrouwen in instituties en digitale transformaties).</p> <p>De energietransitie leidt tot een grote investeringsopgave en kapitaalbehoefte, die op lange termijn waarschijnlijk niet door de huidige aandeelhouders kan worden ingevuld. Enexis is met de aandeelhouders in gesprek over de ontwikkelingen en mogelijke maatregelen om te zorgen dat zij een solide basis behoudt. Verder voert het rijk overleg met regionale netbeheerders en hun aandeelhouders over een eventuele participatie. Op basis van de huidige inzichten is de prognose dat Enexis voor de middellange termijn aan de vastgestelde ratio's blijft voldoen.</p>
Risico's	<p>Het risico voor de aandeelhouder is gering omdat Enexis in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer opereert. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Verwacht wordt dat dit een laag risico oplevert voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.</p>

Verbonden partij	N.V. Rendo Holding
Activiteiten	Rendo houdt zich als regionale netbeheerder van elektriciteit- en gasnetten primair bezig met het ontwerp, de bouw en het beheer van energienetwerken. Daarnaast houdt zij zich bezig met activiteiten gericht op onderhoud, verhuur en verkoop van energieverbruikstoestellen en adviseert of participeert onder andere in duurzaamheids- en innovatieprojecten op gebied van energie.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat er een betrouwbare, betaalbare en schone energievoorziening is op de korte en lange termijn. De wet verplicht een splitsing van gasbedrijven in een leverings- en productiedeel, waarbij het leveringsdeel in publieke handen blijft. Het publiek belang kan het best behartigd worden in een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Gemeenten Hoogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden.

bedragen x € 1.000

N.V. Rendo Holding						
Vestigingsplaats:	Meppel					
Aantal Aandelen:	198	Nominaal per stuk € 453,78				
Zeggenschap:	19,98%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa					
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat	
2019	1.498	74.600	92.685	45%	9.501	
2020	1.498	76.899	98.621	44%	9.555	
2021	999	73.843	101.461	42%	8.076	
2022	999	74.759	126.708	37%	8.416	
2023	1.299 *)	79.559	93.921	46%	7.515	

Ontwikkelingen	Voor de komende jaren is de verwachting dat Vitens geen dividend zal uitkeren als gevolg van de lage WACC (Weighted Average Cost of Capital of vermogenskostenvoet) en het hoge investeringsniveau voor de komende jaren. De afgelopen jaren heeft Vitens samen met andere drinkwaterbedrijven en met hulp van de aandeelhouders gelobbyd bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de Tweede Kamer voor een betere invulling van de WACC (zogenoemde Weighted Average Cost of Capital). Dit resulteerde erin dat de minister medio 2021 een WACC heeft vastgesteld van 2,95% voor de periode 2022-2024. Op korte termijn biedt deze maatregel ruimte, maar voor de lange termijn is dit percentage niet voldoende. Met de bestaande systematiek voor het vaststellen van de WACC ontstaan na 2026 problemen met het financieren van het investeringsprogramma. Inmiddels is een onderzoek gestart door bureau Berenschot. De lobby op dit onderwerp heeft de hoogste prioriteit, waarbij samen wordt opgetrokken met provincies en gemeenten. De lobby voor een aanpassing van de WACC wordt dus onverminderd doorgezet. We zien dat door inflatie de prijzen flink stijgen, het investeringsprogramma een stijgend volume aangeeft en de doorkijk voor de komende jaren aangeeft dat de solvabiliteit en de andere ratio's verder onder druk staan. Dit en de toekomstige financieringsstrategie, waarin mogelijk een beroep op de aandeelhouders en kapitaalmarkt zal worden gedaan, maakt dat het uitkeren van dividend helaas een logisch besluit is.
Risico's	De deelneming brengt voor de gemeente een gering risico met zich mee. Vitens opereert maar zeer beperkt in een concurrerende omgeving, de marktrisico's zijn daarom beperkt. De operationele risico's zijn niet klein omdat het product moet voldoen aan hoge kwaliteitseisen.

Verbonden partij	N.V. Rova Holding
Activiteiten	Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van afvalzorgplicht van gemeenten.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat de gemeente de afvalverwerking tegen de zo laag mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert. Het publiek belang kan behartigd worden door middel van een publieksrechtelijk deelname op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR).
Bestuursprogramma	Duurzaam
Deelnemende partijen	Rova werkt voor 23 gemeenten. Dit is een werkgebied van ongeveer 850.000 inwoners en verdeeld in 3 regio's: IJssel-Vecht, Achterhoek en Eemland.

N.V. Rova Holding						
Vestigingsplaats:	Zwolle					
Aantal Aandelen A:	579	Nominaal per stuk € 113,45				
Zeggenschap:	8,24%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa					
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat
2019	252	81	38.203	51.447	43%	5.686
2020	239	81	38.966	53.383	42%	5.057
2021	238	81	40.378	51.445	44%	3.800
2022	252	81	40.066	53.382	43%	4.575
2023	252	81	41.066	53.382	44%	4.575

Ontwikkelingen	Rova werkt als maatschappelijke onderneming samen met gemeenten en hun inwoners aan een mooie en schone leefomgeving, nu en in de toekomst. In opdracht van de deelnemende gemeenten werken ze aan het terugdringen van afval en het bevorderen van hergebruik van grondstoffen en werken ze aan het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte. Rova zet zich in om nuttige grondstoffen uit het restafval te halen om deze zoveel mogelijk opnieuw te kunnen gebruiken. Rova heeft de ambitie om verder te gaan dan de VANGO-doelstellingen, samen met gemeenten werken ze aan het volledig sluiten van kringlopen.
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal en een renterisico bij herziening van het percentage van de achtergestelde lening die door gemeente Steenwijkerland in 2001 is verstrekt. Deze lening is in 2021 met uitzondering van een bedrag van € 2,7 miljoen verlengd met 5 jaar, met een optie tot verlenging met telkens nog 5 jaar. Gedurende de looptijd is de lening vrij van aflossing. Deze lening met de A-aandeelhouders die zijn opgenomen bij de financiële herstructurering in 2001, zijn achtergesteld ten opzichte van bancaire financiers.

Verbonden partij	Wadinko N.V.
Activiteiten	Het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken en het bevorderen van de werkgelegenheid in de provincie, één en ander in de ruimste zin van het woord.
Inhoudelijk belang	Wadinko heeft tot doel het creëren van werkgelegenheid door middel van het stimuleren van bedrijvigheid. Dit is van maatschappelijk belang, maar strikt genomen geen publiek belang omdat het een normale economische activiteit betreft. Er zijn concurrerende particuliere initiatieven die met vergelijkbare participaties hetzelfde doel bereiken.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en 20 gemeenten in Overijssel plus gemeenten Meppel, Noordoostpolder, Urk en Westerveld.

Wadinko N.V.						
Vestigingsplaats:	Zwolle					
Aantal Aandelen:	130	Nominaal per stuk € 100,--				
Zeggenschap:	5,00%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Harmsma					
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat	
2019	65	68.870	1.605	98%	2.065	
2020	-	65.496	5.454	92%	- 3.375	
2021	-	74.147	6.923	92%	8.000	
2022	164	86.148	5.000	94%	3.000	
2023	82	86.448	6.600	93%	1.800	

Ontwikkelingen	<p>Wadinko zet het huidig beleid voort met enige accentverschuivingen, waarbij thema's duurzaamheid en digitalisering meer aandacht krijgen.</p> <p>In de aandeelhoudersvergadering van juni 2021 is besloten om de komende 5 jaar een bedrag van € 1,5 miljoen als dividenduitkering per jaar uit te keren.</p>
Risico's	<p>De participatiemaatschappij zorgt dat zij invloed uitoefent op de ondernemingen waarin zij participeert via een Raad van Commissarissen of een aandeelhoudersovereenkomst. Het is echter niet te zeggen welke risico's Wadinko precies loopt met betrekking tot de aangeane participaties. Wel is zij van mening dat het risico van fraude met de governancestructuur rondom (des)investeringen, betalingsorganisatie en het beperkte contant geldverkeer voldoende is gemitigeerd.</p> <p>Van nature is het businessmodel hoog risicovol. Het desinvesteren van de belangen kan met relatief grote winsten of verliezen gepaard gaan.</p>

Verbonden partij	Noordwestgroep N.V.
Activiteiten	Noordwestgroep is een sociaal werkontwikkelingsbedrijf. Het doel is om alle werkzoekenden, met passende hulp en ondersteuning, naar zinvol werk te leiden.
Inhoudelijk belang	Het publiek belang, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking aan het arbeidsproces laten deelnemen, is wettelijk gezien een taak van de gemeente en wordt verwezenlijkt via de Noordwestgroep N.V.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	Gemeente Steenwijkerland

Noordwestgroep N.V.					
Vestigingsplaats:	Steenwijk				
Aantal Aandelen:	1.200	Nominaal per stuk € 453,78			
Zeggenschap:	100,00%				
Vertegenwoordiger:	wethouder Jongman				
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat
2019	1.500	1.045	2.298	31%	-
2020	1180*)	1.045	2.479	30%	-
2021	988**)	1.045	2.386	31%	-
2022	1.050	1.045	nb	nb	-
2023	960	1.045	nb	nb	-
*) excl. corona € 294.500		**) 164.000			

Ontwikkelingen	<p>De raad heeft vorig jaar de rol en positie van NoordWestGroep in de uitvoering van de Participatiewet voor de komende 6 jaar vastgesteld. Hierbij fungeert NWG als sociale onderneming en als arbeids-ontwikkelbedrijf. Naast het zelf aanbieden van werk in een beschutte werkomgeving worden ook inwoners met een bijstandsuitkering arbeidsfit gemaakt om toe geleid te worden naar de reguliere arbeidsmarkt. Hier dient naar de toekomst toe ook meer de focus op komen te liggen.</p> <p>In de 'oude' Sociale werkvoorzieningsregeling is vanaf 2015 geen nieuwe instroom meer mogelijk. Dit betekent dat deze doelgroep jaarlijks, grotendeels door natuurlijk verloop, met circa 5% afneemt.</p>
Risico's	<p>Jaarlijkse verlaging van de rijksbijdrage Sociale werkvoorziening betekent een financieel risico voor de gemeente als Noordwestgroep hier geen nieuwe inkomsten tegenover zet. Bijkomend risico is dat het huidig bestand niet genoeg krimpt. Voor het jaar 2023 wordt de aanvullende gemeentelijke bijdrage geraamd op € 960.400. Via de Algemene uitkering van het gemeentefonds wordt een bedrag ontvangen van € 6.132.000. Dit bedrag wordt doorbetaald aan de Noordwestgroep.</p>

Vennootschappen na verkoop Essent

In 2009 werd het productie- en leveringsdeel van Essent verkocht aan RWE. Bij de verkoop is een aantal tijdelijke B.V.'s opgericht om de belangen van de aandeelhouders te behartigen. In verband met contractuele verplichtingen moeten de volgende vennootschappen: CSV Amsterdam B.V. en Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. nog in stand worden gehouden. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschappen.

Verbonden partij	CSV Amsterdam B.V.
Activiteiten en inhoudelijk belang	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. Enexis beschikte over onvoldoende contante middelen om de koopprijs te kunnen betalen. Dit bedrag is omgezet in een lening van de aandeelhouders van Essent. De B.V. is in het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.

Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 3.888 aandelen, zijnde een aandeel in het totaal aandelenvermogen van 0,1944%.
Vertegenwoordiger	Wethouder Scheringa

bedragen x € 1.000

CSV Amsterdam B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat
2019	-	452	84		- 294
2020	16	393	27		172
2021	-	312	23		- 43
2022	-	-	-		- 100
2023	-	-	-		-

Ontwikkelingen	De vennootschap zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van een naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of beroepsprocedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure zal de vennootschap kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente zeer beheerst geachte risico's. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000).

Verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.
Activiteiten en inhoudelijk belang	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. Enexis beschikte over onvoldoende contante middelen om de koopprijs te kunnen betalen. Dit bedrag is omgezet in een lening van de aandeelhouders van Essent. De B.V. is in het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 3.888 aandelen, zijnde een aandeel in het totaal aandelenvermogen van 0,1944%.
Vertegenwoordiger	Wethouder Scheringa

Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat
2019	-	1.590	455		- 15
2020	-	1.569	20		- 20
2021	-	1.532	7		- 37
2022	3	-	-		- 50
2023	-	-	-		

Ontwikkelingen	Het doel is dat de vennootschap in 2023 of eerder indien mogelijk zal kunnen worden opgeheven en de resterende middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenvermogen.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente zeer beheerst geachte risico's. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000).

Stichtingen en verenigingen

Verbonden partij	Stichting Weerribben-Wieden
Activiteiten	In de stichtingsakte is het doel van de stichting als volgt omschreven "Het bewerkstelligen van aantoonbare maatschappelijke (economische en ecologische) meerwaarde voor het gebied Weerribben-wieden (Steenwijkerland) met als hart het Nationaal Park, alsmede het verbinden van beide entiteiten". De activiteiten zijn daarop gericht. Hier is in de loop van de tijd het behouden van de leefbaarheid aan toegevoegd. Er is een aanpassing van de statuten in voorbereiding waaraan dit wordt toegevoegd.
Inhoudelijk belang	De Stichting Weerribben-Wieden ziet voor zichzelf een aantal rollen. Deze rollen liggen op het initiatie-, participatie- en communicatieproces als <u>Gebiedsfacilitator</u> , het aanjagen en verbinden van initiatieven uit het gebied als <u>Gebiedsprojecten-ontwikkelaar</u> , het profileren van het gebied als <u>Gebiedspromotor</u> en het geven van gevraagd en ongevraagd advies als <u>Gebiedsboard</u> . Hiermee wordt het individueel belang van de afzonderlijke gebiedspartijen (waaronder de gemeente) in samenwerking opgepakt.
Bestuursprogramma	Vitaal platteland
Deelnemende partijen	Stichting Weerribben-Wieden is een organisatie van, voor en uit het gebied. In het bestuur van de Stichting hebben de volgende partijen zitting: <ul style="list-style-type: none"> - Koninklijke Horeca Nederland, afd. Steenwijkerland; - KOPTOP; - LTO Noord, Afd. Steenwijkerland; - Natuurmonumenten, gebiedseenheid De Wieden; - Staatsbosbeheer, regiodirectie Oost; - Ondernemersplatform Steenwijkerland; - Contactpersonen voor inwoners en Plaatselijke Belangen - Gemeente Steenwijkerland.

Vertegenwoordiger	De gemeente is vertegenwoordigd in het stichtingsbestuur op basis van het raadsbesluit van 20 juni 2017. Dit is vastgelegd in de stichtingsakte. Het aantal bestuursleden bedraagt ten minste 3 waaronder een lid van het college, te weten wethouder Harmsma.
-------------------	--

bedragen x € 1.000

Stichting Weerribben-Wieden						
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteitsratio	Bedrijfsresultaat	
2019	-	14	125	10%	14	
2020	-	14	51	21%	-	
2021	-	27	210	12%	14	
2022	-	-	-	0%	-	
2023	-	-	-	0%	-	

Ontwikkelingen	De gemeente draagt jaarlijks bij aan de toeristische promotie en marketing van het gebied (€ 150.000) en voor organisatie en educatie (€ 150.000). Huisadvocaat Nysingh heeft ons geadviseerd hoe we over de besteding afspraken kunnen maken zonder dat dit negatieve gevolgen heeft m.b.t. BTW en zonder dat we dit (Europees) aan moeten besteden. Op basis van het advies van Nysingh zullen we jaarlijks een overeenkomst aangaan met de Stichting.
Risico's	De Stichting Weerribben-Wieden is een stichting zonder winstoogmerk. Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het leveren van een jaarlijkse financiële bijdrage.

Gemeenschappelijke regelingen

Verbonden partij	Gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) IJsselland
Activiteiten	De GGD IJsselland bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de ruim 500.000 inwoners van 11 gemeenten in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De gemeente heeft de wettelijke taak om de gezondheid van de burgers te bevorderen en te beschermen tegen ziekten en calamiteiten. Daarnaast is de gemeente verplicht een gemeenschappelijke gezondheidsdienst te hebben. Het publiek belang kan het best gediend worden door middel van een publiekrechtelijke deelname op basis van de WGR.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem. De (basis)bijdrage per gemeente wordt berekend aan de hand van het aantal inwoners.
Vertegenwoordiger	Algemeen bestuur: wethouder Jongman

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat
2019	1.455	2.423	8.426	22%	1.055
2020	1.479	2.916	17.477	14%	293
2021	1.579	2.546	18.302	12%	- 368
2022	1.586	1.500	4.550	25%	-
2023	1.676	2.500	4.289	37%	-

Ontwikkelingen	<p>‘Toekomstbestendig samenwerken aan gezondheid’, dat is de titel van de ontwikkelingsbrief 2023 die als basis dient voor de programma-begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026 van de GGD IJsselland. In de ontwikkelingsbrief zijn een aantal ontwikkelingen genoemd voor de komende jaren (zie hieronder).</p> <p>Alle 25 GGD-en in Nederland en hun besturen hebben landelijk aandacht gevraagd voor een noodzakelijke financiële investering in de basis van de GGD-en. De komende periode zal blijken wat de uitkomst hiervan is en of hiervoor geld beschikbaar wordt gesteld door het rijk. Wanneer er de komende jaren extra middelen uit het rijk komen wil de GGD IJsselland deze middelen inzetten als compensatie voor de verhoging van de inwonersbijdrage. Hierover is echter nog geen formeel besluit genomen en het is dus nog onduidelijk of en welke gelden hiervoor naar gemeenten of de GGD-en komen.</p> <p>In het landelijke coalitieakkoord 2021-2025 ‘Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst’ wordt versterken van de publieke gezondheidszorg als ambitie genoemd en een coördinerende rol voor de GGD. Er moet landelijk echter nog veel worden uitgewerkt en ook de financiën zijn nog onduidelijk.</p> <p>Mede door de coronacrisis zien we dat er onomkeerbare ontwikkelingen in gang zijn gezet en veranderingen plaatsvinden in kijken, denken en doen over gezondheid. (Blijven) werken volgens het gedachtengoed van positieve gezondheid (breed kijken naar gezondheid) is daarom van belang. Daarnaast is een integrale aanpak nodig gericht op ‘gezondheid over alle beleidsterreinen heen’ om de zorgkosten behapbaar te houden en gelijke kansen op gezondheid te bevorderen.</p> <p>Maatschappelijke ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Daarom is het de wens van de GGD om leren en ontwikkelen structureler en hoger op de agenda te zetten. Hiervoor heeft de GGD structurele middelen gevraagd in haar begroting 2023.</p>
Risico's	<p>In de begroting van de GGD wordt met name als risico gemeld dat er een krappe arbeidsmarkt is van zorgprofessionals en sommige andere disciplines. Een ander risico is het wegvallen van een toeleverancier door bijvoorbeeld faillissement. GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Op basis van de meerjarenraming is het risico voor de gemeente Steenwijkerland klein.</p>

Verbonden partij	Veiligheidsregio IJsselland
Activiteiten	Veiligheidsregio IJsselland werkt met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en het bieden van geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen zijn alle publieke belangen. Deze belangen kunnen het beste behartigd worden door middel van een gemeenschappelijke regeling op basis van de WGR.
Bestuursprogramma	Leefbare steden en kernen
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Algemeen bestuur: burgemeester Bats

bedragen x € 1.000

Veiligheidsregio IJsselland						
Jaar	Bijdrage	Opbrengst huurkazernes	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits- ratio	Bedrijfs- resultaat
2019	2.816	159	5.376	30.945	15%	- 759
2020	2.953	163	7.324	32.545	18%	1.864
2021	2.983	165	8.958	34.692	21%	- 2.583
2022	3.245	167	5.090	32.623	13%	-
2023	3.279	167	5.110	33.790	13%	-

Ontwikkelingen	<p>Binnen de brandweer en crisisbeheersing is een aantal ontwikkelingen gaande die ook in 2023 een vervolg zullen krijgen. Met Europese regelgeving als directe aanleiding en goed werkgeverschap als drijvend motief, houdt de VRIJ de organisatievormen, waarbij brandweer-vrijwilligers gekazerneerd of geconsigneerd zijn tegen het licht. Tevens wordt een nieuwe keuze gemaakt over de organisatievorm en/of de aanstelling van vrijwilligers. Daarin wordt de verdeling van specialismen over de brandweerposten meegenomen.</p> <p>Verder gaat men voor de periode na 2022 (2023 tot en met 2026) aan de slag met een nieuw strategisch beleidsplan. Vanaf 1 januari 2022 is de Veiligheidsregio aangesloten bij de Werkgeversvereniging Samenwerkende Veiligheidsregio's.</p> <p>De kosten voor de deelnemende gemeenten worden vanaf 2023 voor 50% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 50% op basis van een meer geobjectiveerde methodiek, te weten het gemeentefonds.</p> <p>Bij de wijziging van het verdeelsysteem (was 75%-25%) behoort de gemeente Steenwijkerland tot een nadeelgemeente. De extra bijdrage is verwerkt in de begroting 2023. Wel is voor de eerste 3 jaar een aflopend ingroeipad afgesproken (75%, 50% en 25%), waardoor niet gelijk de volledig hogere bijdrage moet worden betaald.</p> <p>In de begroting 2023 is voor de Veiligheidsregio IJsselland een bijdrage opgenomen ter hoogte van € 3.279.300.</p>
----------------	--

Risico's	Een uitdaging is de samenvoeging van de drie huidige meldkamers in Oost-Nederland. Deze samenvoeging is begin 2023 een feit en vereist voorbereiding op het gebied van personeel, middelen en werkprocessen.
----------	--

Verbonden partij	Omgevingsdienst IJsselland
Activiteiten	De Omgevingsdienst is een gemeenschappelijke regeling op het gebied van de milieuwetgeving, -regelgeving en -handhaving.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke milieutaken uitvoert op een regionale schaal om zo minder kwetsbaar en meer efficiënt te zijn.
Bestuursprogramma	Duurzaam
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges en gedeputeerde staten.
Vertegenwoordiger	Wethouder Smit

bedragen x € 1.000

Omgevingsdienst IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfsresultaat
2019	822	406	2.179	16%	5
2020	822	327	1.409	19%	313
2021	914	316	3.076	9%	108
2022	843	316	1.318	19%	-
2023	1.282	316	1.510	17%	-

Ontwikkelingen	In maart 2021 is een plan van aanpak gemaakt waarbij in 5 sporen wordt gewerkt aan een efficiënt ingerichte organisatie die financieel in control is en gefocust is op een rendementsverbetering van de beschikbare capaciteit. Verder worden de komende periode voorstellen voor herijking van de financieringsgrondslagen ontwikkeld met ingang van 2023. Naast het reguliere werk en de doorontwikkeling vraagt ook de implementatie van de Omgevingswet de komende jaren veel aandacht. De oorspronkelijke ingangsdatum was 1 januari 2021, maar is uitgesteld naar 1 januari 2023. Deze ontwikkeling vraagt forse investeringen waarvan de omvang op dit moment nog niet volledig ingeschat kan worden. Inmiddels zijn de voorbereidingen in volle gang.
Risico's	De Omgevingsdienst IJsselland is in 2018 gestart. Doordat er weinig historische gegevens zijn, brengt dit onzekerheden in de begroting met zich mee. Zo moeten uitvoering en ontwikkeling tegelijkertijd plaatsvinden, terwijl de overgedragen capaciteit zich vooral bezig houdt met uitvoering. Vermeldenswaardig is dat wij taken hebben ingebracht en voor de daarbij behorende capaciteit betalen. Aanvullende, niet standaard ingebrachte, taken kan de Omgevingsdienst wel voor ons uitvoeren, deze worden dan aanvullend in rekening gebracht. Hierbij gaat het in ieder geval om specialistische advisering t.a.v. gaswinning en

	geluidsmetingen bij evenementen, maar daarnaast bijvoorbeeld ook mogelijke aanvullende metingen (geluid, gevaarlijke stoffen) bij handhavingstrajecten. In de begroting 2023 is voor de Omgevingsdienst een bijdrage opgenomen ter hoogte van € 1.281.600.
--	--

Verbonden partij	RSJ IJsselland (regionaal servicepunt)
Activiteiten	De uitvoeringsorganisatie fungeert als aankoopcentrale voor gemeenten. Verder beheert de uitvoeringsorganisatie namens de gemeenten de in het kader van de inkoop gesloten overeenkomsten.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke jeugdzorgtaken uitvoert en daarbij regionaal samenwerkt om zo efficiënt mogelijk te zijn. Gekozen is voor een lichte vorm van samenwerking via een bedrijfsvoeringsorganisatie, ofwel de uitvoerende taken en niet de beleidsvormende taken.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Wethouder Jongman

bedragen x € 1.000

RSJ IJsselland (regionaal servicepunt)					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2019	154	-	7.249	0%	-
2020	115	-	2.713	0%	-
2021	132	-	2.065	0%	-
2022	133	-	-	0%	-
2023	135	-	-	0%	-

Ontwikkelingen	In 2023 wil het RSJ zich verder ontwikkelen naar een toekomstbestendige stabiele organisatie die kwaliteit hoog in het vaandel heeft staan, met een bestuur dat zich betrokken en uitgerust voelt om gezamenlijk sturing te geven. Concreet betekent dit dat het RSJ zich zal inzetten op versterken van het werkgeverschap en opdrachtgever/opdrachtnemer-relatie. Verder is de planning dat het nieuwe inkoopmodel per 1 januari 2023 ingaat. Voor 2023 zal dan ook specifiek aandacht worden besteed aan het monitoren van de effecten van het inkoopmodel in vergelijking met de historische kosten, zodat trends over de jaren heen mogelijk blijven en op basis daarvan gestuurd en verantwoord kan worden. Daarnaast vraagt de transformatie om monitoring.
Risico's	De RSJ heeft geen risicomanagement maar er wordt wel jaarlijks een inschatting gemaakt van de risico's en de mitigerende maatregelen. Gezien de risico's, de mitigerende maatregelen en de huidige bijdrageregeling is het niet nodig om een eigen weerstandsvermogen op te bouwen binnen het RSJ. In de huidige

	<p>begroting is een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen (circa € 102.000) om de nodige budgetflexibiliteit in te bouwen.</p>
--	---

Bijlage 8. Beleidsindicatoren

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Steenwijkerland	Nederland (gemiddeld)
0. Bestuur en ondersteuning				
0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2023	9	
0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2023	9	
0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2023	889	
0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2023	1%	
0.05 Overhead	% van totale lasten	2023	12%	
1. Veiligheid				
1.01 Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2021	13	8
1.02 Winkeldiefstal	per 1.000 inwoners	2021	1	2
1.03 Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2021	4	4
1.04 Diefstal uit woning	per 1.000 inwoners	2021	1	1
1.05 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2021	6	6
2. Economie				
2.01 Functiemenging	%	2021	46	53
2.02 Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw 15 tm 64 jr	2021	179	165
3. Onderwijs				
3.01 Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	2	3
3.02 Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2021	9	19
3.03 Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2021	2	2
4. Sport, cultuur en recreatie				
4.01 Niet- sporters	%	2020	55	49
5. Sociaal domein				
5.01 Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2021	627	806
5.02 Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2021	287	431
5.03 Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw 15-64jr	2020	183	202
5.04 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	per 10.000 inwoners	2021	700	x
5.05 Netto arbeidsparticipatie	%	2021	70	70
5.06 Kinderen in uitkeringsgezin	%	2020	5	6
5.07 Werkloze jongeren	%	2020	2	2
5.08 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2021	12	13
5.09 Jongeren met jeugdbescherming	%	2021	2	1
5.10 Jongeren met delict voor rechter	%	2020	1	1
5.11 Jongeren met jeugdreclassering	%	2021	0	0
6. Volksgezondheid en milieu				
6.01 Omvang huishoudelijke restafval	kg per inwoner	2020	68	170
6.02 Bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2020	26	27
7. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
7.01 Gemiddelde WOZ waarde	x € 1.000	2021	246	290
7.02 Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2021	9	9
7.03 Demografische druk	%	2022	79	70
7.04 Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2022	707	x
7.05 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2022	738	x

Op grond van het BBV dienen gemeenten de effecten van beleid toe te lichten door een vaste set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en jaarrekening. De meeste van deze indicatoren zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Bij elk van deze indicatoren is een omschrijving en nadere toelichting vermeld.